ప్రథమ ముద్రణ
500 ప్రతులు
1960

వెల: రు 1=50 నపై.

ముద్రణ:
కల్యాణి ప్రెస్,
విజయవాడ

శ్రీః

నామలింగానుశాసనము అను

అమరకోశము

ప్రథమ కాండము

యస్య జ్ఞానదయాసిన్ధో రగాధస్యా నఘా గుణాః,
సేవ్యతా మక్షయో ధీరాః స శ్రియై చామృతాయ చ.

సమాహృ త్యాన్యతన్త్రాణి సంక్షిప్తైః ప్రతిసంస్కృతైః
సంపూర్ణ ముచ్యతే వర్గై ర్నామలిఙ్గానుశాసనమ్.

ప్రాయశో రూపభేదేన సాహచర్యా చ్చ కుత్రచిత్
స్త్రీపున్నపుంసకం జ్ఞేయం తద్విశేషవిధేః క్వచిత్.

భేదాఖ్యానాయ న ద్వన్ద్వో నైకశేషో న సంకరః
కృతోఽత్ర భిన్నలిఙ్గానా మనుక్తానాం క్రమా దృతే

త్రిలిఙ్గ్యాం త్రి ష్వితి పదం మిథునే తు ద్వయో రితి
నిషిద్ధలింగం శేషార్థం త్వాన్తాథాది న పూర్వభాక్.

స్వర్గవర్గః

స్వ రవ్యయం స్వర్గ నాక త్రిదివ త్రిదశాలయాః
సురలోకో ద్యో దివౌ ద్వే స్త్రియాం క్లీబే త్రివిష్టపమ్.

అమరా నిర్జరా దేవా స్త్రిదశా విబుధా స్సురాః
సుపర్వాణ స్సుమనస స్త్రిదివేశా దివౌకసః.

ఆదితేయా దివిషదో లేఖా అదితినందనాః
ఆదిత్యా ఋభవోఽస్వప్నా అమర్త్యా అమృతాన్ధసః.
బర్హిర్ముఖాః క్రతుభుజో గీర్వాణా దానవారయః
బృందారకా దైవతాని పుంసి వా దేవతాః స్త్రియామ్.
ఆదిత్య విశ్వవసవ స్తుషితా భాస్వరానిలాః
మహారాజిక సాధ్యాశ్చ రుద్రాశ్చ గణదేవతాః
విద్యాధరోఽప్సరో యక్ష రక్షో గంధర్వ కిన్నరాః
పిశాచో గుహ్యక స్సిద్ధో భూతోఽమీ దేవయోనయః.
అసురా దైత్య దైతేయ దను జేంద్రారి దానవాః
శుక్రశిష్యా దితిసుతాః పూర్వదేవా స్సురద్విషః.
సర్వజ్ఞ స్సుగతో బుద్ధో ధర్మరాజ స్తథాగతః
సమన్తభద్రో భగవాన్ మారజి ల్లోకజి జ్జినః.
షడభిజ్ఞో దశబలోఽద్వయవాదీ వినాయకః
మునీన్ద్రః శ్రీఘన శ్శాస్తా ముని శ్శాక్యమునిస్తు యః.
స శాక్యసింహః సర్వార్థసిద్ధ శ్శౌద్ధోదని శ్చ సః
గౌతమ శ్చార్కబన్ధుశ్చ మాయాదేవీసుత శ్చ సః.
బ్రహ్మాత్మభూ స్సురజ్యేష్ఠః పరమేష్ఠీ పితామహః
హిరణ్యగర్భో లోకేశ స్స్వయంభూ శ్చతురాననః.
ధాతా బ్జయోని ర్ద్రుహిణో విరించిః కమలాసన
స్స్రష్టా ప్రజాపతి ర్వేధా విధాతా విశ్వసృ డ్విధిః.
శతానంద శ్శతధృతి ర్విరించోఽజో విరించనః
విష్ణు ర్నారాయణః కృష్ణో వైకుంఠో విష్టరశ్రవాః
దామోదరో హృషీకేశః కేశవో మాధవ స్స్వభూః
దైత్యారిః పుండరీకాక్షో గోవిందో గరుడధ్వజః.

పీతాంబరోఽచ్యుత శ్శార్జ్గీ విష్వక్సేనో జనార్దనః
ఉపేంద్ర ఇంద్రావరజ శ్చక్రపాణి శ్చతుర్భుజః. 20
పద్మనాభో మధురిపు ర్వాసుదేవ స్త్రివిక్రమః
దేవకీనందన శ్శౌరిః శ్రీపతిః పురుషోత్తమః. 21
వనమాలీ బలిధ్వంసీ కంసారాతి రధోక్షజః
విశ్వంభరః కైటభజి ద్విధు శ్శ్రీవత్సలాంఛనః. 22
గదాగ్రజో ముంజికేశో దాశార్హో దశరూపభృత్
వసుదేవోఽస్య జనక స్సఏ వానకదుందుభిః. 23
బలభద్రః ప్రలంబఘ్నో బలదేవోఽచ్యుతాగ్రజః
రేవతీరమణో రామః కామపాలో హలాయుధః. 24
నీలంబరో రోహిణేయ స్తాలాంకో ముసలీ హలీ
సంకర్షణ స్సీరపాణిః కాళిందీభేదనో బలః. 25
మదనో మన్మథో మారః ప్రద్యుమ్నో మీనకేతనః
కందర్పో దర్పకోఽనంగః కామః పంచశరః స్మరః 26
శంబరారి ర్మనసిజః కుసుమేషు రనన్యజః
పుష్పధన్వా రతిపతి ర్మకరధ్వజ ఆత్మభూః 27
శృంగారయోని శ్శ్రీపుత్ర శ్శూర్పకారాతి రిత్యపి
అరవింద మశోకంచ చూతంచ నవమల్లికా 28
నీలోత్పలం చ పంచైతే పంచబాణస్య సాయకాః
బ్రహ్మసూ ర్విశ్వకేతు స్స్యా దనిరుద్ధ ఉషాపతిః. 29
లక్ష్మీః పద్మాలయా పద్మా కమలా శ్రీ ర్హరిప్రియా
ఇందిరా లోకమాతా మా రమా మంగళదేవతా. 30
భార్గవీ లోకజననీ క్షీరసాగరకన్యకా
శంఖో లక్ష్మీపతేః పాంచజన్య శ్చక్రం సుదర్శనమ్. 31

కౌమోదకీ గదా ఖడ్గో నందకః కౌస్తుభో మణిః
చాప శ్శార్ఙ్గం మురారేస్తు శ్రీవత్సో లాంఛనం మతమ్. 32
అశ్వాశ్చ శైబ్యసుగ్రీవ మేఘపుష్ప బలాహకాః
సారథి ర్దారుకో మన్త్రీ హ్యుద్ధవ శ్చానుజో గదః. 33
గరుత్మా న్గరుడ స్తార్క్ష్యో వైనతేయః ఖగేశ్వరః
నాగాన్తకో విష్ణురథః సుపర్ణః పన్నగాశనః. 34
శమ్భు రీశః పశుపతిః శివ శ్శూలీ మహేశ్వరః
ఈశ్వర శ్శర్వ ఈశానః శఙ్కర శ్చన్ద్రశేఖరః. 35
భూతేశః ఖణ్డపరశు ర్గిరీశో గిరిశో మృడః
మృత్యుంజయః కృత్తివాసాః పినాకీ ప్రమథాధిపః. 36
ఉగ్రః కపర్దీ శ్రీకణ్ఠః శితికణ్ఠః కపాలభృత్
వామదేవో మహాదేవో విరూపాక్ష స్త్రిలోచనః. 37
కృశానురేతా స్సర్వజ్ఞో ధూర్జటి ర్నీలలోహితః
హరః స్మరహరో భర్గ స్త్ర్యమ్బక స్త్రిపురాన్తకః, 38
గఙ్గాధరోఽన్ధకరిపుః క్రతుధ్వంసీ వృషధ్వజః
వ్యోమకేశో భవో భీమః స్థాణూ రుద్ర ఉమాపతిః. 39
అష్టమూర్తి రహిర్బుధ్న్యో మహాకాలో మహానటః.
క్షోణీరథో హరిశరో గిరిధ న్వాంబుధీషుధిః. 40
కపర్దోఽస్య జటాజూటః పినాకోఽజగవం ధనుః
ప్రమథా స్స్యుః పారిషదాః బ్రాహ్మీ త్యాద్యాస్తు మాతరః. 41
బ్రాహ్మీ మాహేశ్వరీ చైవ కౌమారీ వైష్ణవీ తథా
వారాహీ చైవ చేంద్రాణీ చాముణ్డా సప్తమాతరః. 42
విభూతి ర్భూతి రైశ్వర్య మణిమాదిక మష్టధా
అణిమా మహిమా చైవ గరిమా లఘిమా తథా. 43

ప్రాప్తిః ప్రాకామ్య మీశిత్వం వశిత్వం చాష్టభూతయః.
ఉమా కాత్యాయనీ గౌరీ కాళీ హైమవతీశ్వరీ. 44
శివా భవానీ రుద్రాణీ శర్వాణీ సర్వమంగళా
అపర్ణా పార్వతీ దుర్గా మృడానీ చండికాంబికా. 45
ఆర్యా దాక్షాయణీ చైవ గిరిజా మేనకాత్మజా
వినాయకో విఘ్నరాజ ద్వైమాతుర గణాధిపాః. 46
అప్యేకదంత హేరంబ లంబోదర గజాననాః
కార్తికేయో మహాసేన శ్శరజన్మా షడాననః. 47
పార్వతీనందన స్స్కంద స్సేనానీ రగ్నిభూ ర్గుహః
బాహులేయ స్తారకజి ద్విశాఖ శ్శిఖివాహనః. 48
షాణ్మాతుర శ్శక్తిధరః కుమారః క్రౌంచదారణః
భృంగి భృంగిరిట స్తండు నందినౌ నందికేశ్వరే. 49
కర్మమోటీ తు చాముండా చర్మముండా తు చర్చికా
ఇంద్రో మరుత్వా న్మఘవా బిడౌజాః పాకశాసనః. 50
వృద్ధశ్రవా శ్శునాసీరః పురుహూతః పురందరః
జిష్ణు ర్లేఖర్షభ శ్శక్ర శ్శతమన్యు ర్దివస్పతిః. 51
సుత్రామా గోత్రభి ద్వజ్రీ వాసవో వృత్రహా వృషా
వాస్తోష్పతి స్సురపతి ర్బలారాతి శ్శచీపతిః. 52
జంభభేదీ హరిహయ స్స్వారా ణ్ణముచిసూదనః
సంక్రందనో దుశ్చ్యవన స్తురాషా ణ్మేఘవాహనః. 53
ప్రాచీనబర్హి రహిహా పృతనాషా ట్పులోమజిత్
ఆఖండల స్సహస్రాక్ష ఋభుక్షా స్తస్య తు ప్రియా. 54
పులోమజా శచీంద్రాణీ నగరీ త్వమరావతీ
చైత్ర స్సహస్రహర్యశ్వ స్స్యందనో జర్ఘురధ్వజః. 55

హయ ఉచ్చైశ్శ్రవా స్సూతో మాతలి ర్నందనం వనమ్
స్యాత్ప్రాసాదో వైజయంతో జయంతః పాకశాసనిః. 56
ఐరావతోఽభ్రమాతంగైరావణాభ్రమువల్లభాః
హ్రాదినీ వజ్ర మస్త్రీ స్యాత్కులిశం భిదురం పవిః. 57
శతకోటి స్స్వరు శ్శంబో దంభోళి రశనిర్ద్వయోః
వ్యోమయానం విమానోఽస్త్రీ నారదాద్యా స్సురర్షయః. 58
స్యా త్సుధర్మా దేవసభా పీయూష మమృతం సుధా
మందాకినీ వియద్గంగా స్స్వర్ణదీ సురదీర్ఘికా. 59
మేరు స్సుమేరు ర్హేమాద్రీ రత్నసాను స్సురాలయః
పంచైతే దేవతరవో మందారః పారిజాతకః. 60
సంతానః కల్పవృక్ష శ్చ పుంసి వా హరిచందనమ్
సనత్కుమారో వైధాత్ర స్స్వర్వైద్యా వశ్వినీసుతౌ. 61
నాసత్యా వశ్వినౌ దస్రా వాశ్వినేయౌ చ తావుభౌ
స్త్రియాం బహు ష్వప్సరసః స్స్వర్వేశ్యా ఊర్వశీముఖాః. 62
ఊర్వశీ మేనకా రంభా ఘృతాచీ చ తిలోత్తమా
హాహాహూహూ శ్చైవ మాద్యా గంధర్వా స్త్రిదివౌకసామ్. 63
అగ్ని ర్వైశ్వానరో వహ్ని ర్వీతిహోత్రో ధనంజయః
కృపీటయోని ర్జ్వలనో జాతవేదా స్తనూనపాత్. 64
బర్హి శ్శుష్మా కృష్ణవర్త్మా శోచిష్కేశ ఉషర్బుధః
ఆశ్రయాశో బృహద్భానుః కృశానుః పావకోఽనలః. 65
రోహితాశ్వో వాయుసఖ శ్శిఖావా నాశుశుక్షణిః
హిరణ్యరేతా హుతభు గ్దహనో హవ్యవాహనః. 66
సప్తార్చి ర్దమునా శ్శుక్ర శ్చిత్రభాను ర్విభావసుః
శుచి రప్పిత్త మౌర్వస్తు వాడవో బడబానలః. 67

వహ్నేర్ద్వయో ర్జ్వాలకీలా వర్చి ర్హేతి శ్శిఖా స్త్రియామ్
త్రిషు స్ఫులిఙ్గోఽగ్నికణ స్సన్తాప స్సంజ్వర స్సమౌ. 68
ఉల్కా స్యా న్నిర్గతజ్వాలా భూతి ర్భసిత భస్మనీ
క్షారో రక్షాచ దావస్తు దవో వనహుతాశనః. 69
ధర్మరాజః పితృపతి స్సమవర్తీ పరేతరాట్
కృతాంతో యమునాభ్రాతా శమనో యమరా డ్యమః. 70
కాలో దండధర శ్శ్రాద్ధదేవో వైవస్వతోఽంతకః
రాక్షసః కోణపః క్రవ్యా త్క్రవ్యాదోఽస్రప ఆశరః. 71
రాత్రించరో రాత్రిచరః కర్బురో నికషాత్మజః
యాతుధానః పుణ్యజనో నైరృతో యాతు రక్షసీ. 72
ప్రచేతా వరుణః పాశీ యాదసాంపతి రప్పతిః
శ్వసన స్స్పర్శనో వాయు ర్మాతరిశ్వా సదాగతిః. 73
పృషదశ్వో గంధవహో గన్ధవా హాని లాశుగాః
సమీర మారుత మరు జ్జగత్ప్రాణ సమీరణాః. 74
నభస్వ ద్వాత పవన పవమాన ప్రభఞ్జనాః
ప్రకమ్పన శ్చాతిబలో ఝంఝావాత స్సవృష్టికః. 75
ప్రాణోఽపాన స్సమాన శ్చోదానవ్యానౌ చ వాయవః
హృది ప్రాణో గుదేఽపాన స్సమానో నాభిసంస్థితః. 76
ఉదానః కణ్ఠదేశస్థో వ్యాన స్సర్వశరీరగః
నాగశ్చ కూర్మః కృకరో దేవదత్తో ధనంజయః. 77
వాగ్ద్వారే నాగ ఆఖ్యాతః కూర్మ ఉన్మీలనే స్మృతః
కృకరాచ్చ క్షుతం జ్ఞేయం దేవదత్తా ద్విజృంభణమ్. 78
న జహాతి మృతం వాపి సర్వవ్యాపీ ధనంజయః
శరీరస్థా ఇమే రంహ స్తరసీ తు రయః స్యదః. 79

జవోఽథ శీఘ్రం త్వరితం లఘు క్షిప్ర మరం ద్రుతం
సత్వరం చపలం తూర్ణ మవిలంబిత మాశు చ. 80
సతతానారతాశ్రాంత సంతతావిరతానిశం
నిత్యానవరతాజస్ర మప్యథాతిశయో భరః. 81
అతివేల భృశాత్యర్థాతిమాత్రోద్గాఢ నిర్భరం
తీవ్రైకాంత నితాంతాని గాఢ బాఢ దృఢాని చ. 82
క్లీబే శీఘ్రా ద్యసత్త్వే స్యాత్త్రిష్వేషాం సత్త్వగామి యత్
కుబేర స్త్ర్యంబకసఖో యక్షరా డ్గుహ్యకేశ్వరః. 83
మనుష్యధర్మా ధనదో రాజరాజో ధనాధిపః
కిన్నరేశో వైశ్రవణః పౌలస్త్యో నరవాహనః. 84
యక్షైకపిం గైలబిల శ్రీద పుణ్యజనేశ్వరాః
అస్యోద్యానం చైత్రరథం పుత్రస్తు నలకూబరః. 85
కైలాసః స్థాన మలకా పూ ర్విమానం తు పుష్పకం
స్యా త్కిన్నరః కింపురుష స్తురంగవదనో మయుః. 86
నిధి ర్నా శేవధి ర్భేదాః పద్మశంఖాదయో నిధేః
మహాపద్మ శ్చ పద్మ శ్చ శంఖో మకర కచ్ఛపౌ. 87
ముకుందః కుందనీలౌ చ వర శ్చ నిధయో నవ. ఇతి స్వర్గవర్గః

అథవ్యోమవర్గః.

ద్యో దివౌ ద్వే స్త్రియా మభ్రం వ్యోమ పుష్కర మంబరం. 88
నభోఽంతరిక్షం గగన మనంతం సురవర్త్మ ఖం
వియ ద్విష్ణుపదం వా తు పుం స్యాకాశ విహాయసీ. 89
విహాయసోఽపి నాకోఽపి ద్యు రపి స్యా త్త దవ్యయం
తారాపథ శ్చద్దిగుజో మేఘద్వారం మహాబిలం. 90

ఇతి వ్యోమవర్గః

అథ దిగ్వర్గః.

దిశ స్తు కకుభః కాష్ఠా ఆశాశ్చ హరితాశ్చ తాః
ప్రాచ్యవాచీ ప్రతీచ్యస్తాః పూర్వదక్షిణపశ్చిమాః. 91

ఉత్తరా దిగుదీచీ స్యా ద్దిశ్యం తు త్రిషు దిగ్భవే
అవాగ్భవ మవాచీన ముదీచీన ముదగ్భవమ్. 92

ప్రత్యగ్భవం ప్రతీచీనం ప్రాచీనం ప్రాగ్భవం త్రిషు
ఇంద్రో వహ్నిః పితృపతి ర్నైరృతో వరుణో మరుత్. 93

కుబేర ఈశః పతయః పూర్వాదీనాం దిశాం క్రమాత్
ఐరావతః పుండరీకో వామనః కుము దోఽఞ్జనః. 94

పుష్పదంత స్సార్వభౌమ స్సుప్రతీక శ్చ దిగ్గజాః
కరిణ్యోఽభ్రముః కపిలా పింగలా నుపమా క్రమాత్. 95

తామ్రపర్ణీ శుభ్రదంతీ చాంగనా చాఞ్జనావతీ
క్లీబావ్యయం త్వపదిశం దిశో ర్మధ్యే విదిక్ స్త్రియామ్. 96

అభ్యంతరం త్వంతరాళం చక్రవాళం తు మండలమ్
అభ్రం మేఘో వారివాహః స్తనయిత్ను ర్వలాహకః. 97

ధారాధరో జలధర స్తటిత్వా న్వారిదోఽమ్బుభృత్
ఘన జీమూత ముదిర జలము గ్ధూమయోనయః. 98

కాదంబినీ మేఘమాలా త్రిషు మేఘభవేఽభ్రియమ్
స్తనితం గర్జితం మేఘనిర్ఘోషో రసితాది చ. 99

శమ్పా శతహ్రదా హ్రాది న్యైరావత్యః క్షణప్రభా
తటి త్సౌదామినీ విద్యు చ్చంచలా చపలాపి చ. 100

స్ఫూర్జథు ర్వజ్రనిర్ఘోషో మేఘజ్యోతి రిరంమదః
ఇంద్రాయుధం శక్రధను స్తదేవ ఋజురోహితం 101

వృష్టి ర్వర్షం తద్విఘాతేఽవగ్రాహావగ్రహౌ సమౌ
ధారాసంపాత ఆసార శ్శీకరోఽంబుకణః స్మృతః. 102

వర్షోపల స్తు కరకో మేఘచ్ఛన్నేఽహ్ని దుర్దినమ్
అంతర్ధా వ్యవధా పుంసి త్వంతర్ధి రపవారణమ్. 103

అపిధాన తిరోధాన పిధా నాచ్ఛాదనాని చ.
హిమాంశు శ్చంద్రమా శ్చంద్ర ఇందుః కుముదబాంధవః 104

విధు స్సుధాంశు శ్శుభ్రాంశు రోషధీశో నిశాపతిః
అబ్జో జైవాతృక స్సోమో గ్లౌ ర్మృగాంకః కలానిధిః 105

ద్విజరాజ శ్శశధరో నక్షత్రేశః క్షపాకరః.
కలా తు షోడశో భాగో బింబోఽస్త్రీ మండలం త్రిషు. 106

భిత్తం శకల ఖండే వా పుం స్యర్ధోఽర్ధం సమేఽంశకే
చంద్రికా కౌముదీ జ్యోత్స్నా ప్రసాద స్తు ప్రసన్నతా. 107

కళం కాంకౌ లాంఛనం చ చిహ్నం లక్ష్మ చ లక్షణమ్
పాశిః కేతు ర్ధ్వజో లింగం నిమిత్తం వ్యంజనం పదం. 108

ప్రజ్ఞానం చాప్యభిజ్ఞానం లలామంచ లలామచ
సుషమా పరమా శోభా శోభా కాంతి ర్ద్యుతి శ్ఛవిః. 109

అవశ్యాయ స్తు నీహార స్తు షార స్తుహినం హిమమ్
ప్రాలేయం మిహికా చాథ హిమానీ హిమసంహతిః. 110

శీతం గుణే తద్వదర్థాః సుషిమ శ్శిశిరో జడః
తుషార శ్శీతల శ్శీతో హిమ స్సప్తాన్యలింగకాః. 111

ధ్రువ ఔత్తానపాది స్స్యా దగ స్త్యః కుంభసంభవః
మైత్రావరుణి రస్యైవ లోపాముద్రా సధర్మిణీ. 112

నక్షత్ర మృక్షం భం తారా తారకా ప్యుడు వా స్త్రియాం
దాక్షాయణ్యోఽశ్వినీత్యాది తారా అశ్వయు గశ్వినీ. 113

రాధా విశాఖా పుష్యే తు సిధ్యతిష్యౌ శ్రవిష్ఠయా
సమా ధనిష్ఠా స్యుః ప్రోష్ఠపదా భాద్రపదాః స్త్రియః. 114

మృగశీర్షే మృగశిర స్తస్మి న్నే వా గ్రహాయణీ
ఇల్వలా స్త చ్ఛిరోదేశే తారకా నివసంతి యాః. 115

బృహస్పతి స్సురాచార్యో గీష్పతి ర్ధిషణో గురుః
జీవ ఆంగిరసో వాచస్పతి శ్చిత్రశిఖండిజః. 116

శుక్రో దైత్యగురుః కావ్య ఉశనా భార్గవః కవిః
అంగారకః కుజో భౌమో లోహితాంగో మహీసుతః. 117

రౌహిణేయో బుధ స్సౌమ్య స్సమౌ సౌరి శనైశ్చరౌ
శనిమందౌ పంగుకాలౌ ఛాయాపుత్రోఽసితోఽర్కజః. 118

తమస్తు రాహు స్స్వర్భాను స్సైంహికేయో విధుంతుదః
స ప్తర్షయో మరీ చ్యత్రిముఖా శ్చిత్రశిఖండినః. 119

రాశీనా ముదయో లగ్నం తే తు మేషవృషాదయః.
సూర స్సూ ర్యార్య మాదిత్య ద్వాదశాత్మ దివాకరాః 120

భాస్క రాహస్కర బ్రధ్న ప్రభాకర విభాకరాః
భాస్వ ద్వివస్వ త్సప్తాశ్వ హరిద శ్వోష్ణరశ్మయః. 121

వికర్త నార్క మార్త్రాండ మిహి రారుణ పూషణః
ద్యుమణి స్తరణి ర్మిత్ర శ్చిత్రభాను ర్విరోచనః. 122

విభావసు ర్గ్రహపతి స్త్విషాంపతి రహర్పతిః
భాను ర్హంసః సహస్రాంశు స్తపన స్సవితా రవిః. 123

పద్మాక్ష స్తేజసాంరాశి శ్ఛాయానాథ స్తమిస్రహా
కర్మసాక్షీ జగచ్చక్షు రంశుమాలీ త్రయీతనుః. 124

ప్రద్యోతనో దినమణిః ఖద్యోతో లోకబాంధవః
ఇనో భగో ధామనిధిః పద్మినీవల్లభో హరిః. 125

మాఠరః పింగళో దండ శ్చండాంశోః పారిపార్శ్వకాః
సూ(ర్య)ర సూతోఽరుణోఽనూరుః కాశ్యపి ర్గరుడాగ్రజః. 126

పరివేష స్తు పరిధి రుపసూర్యక మండలే
కిర ణోస్ర మయూ ఖాంశు గభ స్తి ఘృణి ఘృష్ణయః. 127

భానుః కరో మరీచిః స్త్రీ పుంసయో ర్దీధితిః స్త్రియాం
స్యుః ప్రభా రు గ్రుచి స్త్విట్ భా భా శ్ఛవి ద్యుతి దీ ప్తయః. 128

రుచి శ్శోచి రుభే క్లీబే ప్రకాశో ద్యోత ఆతపః
కోష్ణం కవోష్ణం మందోష్ణం కదుష్ణం త్రిషు తద్వతి. 129

తిగ్మం తీక్ష్ణం ఖరం తద్వ న్మృగతృష్ణా మరీచికా.

ఇతి దిగ్వర్గః.

అథ కాలవర్గః.

కాలో దిష్టోఽప్యనేహాపి సమయోఽప్యథ పక్షతిః. 130
ప్రతిపద్ద్వే ఇమే స్త్రీత్వే తదాద్యాస్తిథయో ద్వయోః
ఘస్రో దినాహనీ వా తు క్లీబే దివస వాసరౌ. 131
ప్రత్యూషోఽహర్ముఖం కల్య ముషః ప్రత్యుషసీ అపి
(వ్యుష్టం విభాతం ద్వే క్లీబే పుంసి గోసర్గ ఇష్యతే.) 132
ప్రభాతం చ దినాంతే తు సాయం సంధ్యా పితృప్రసూః
ప్రాహ్ణాపరాహ్ణ మధ్యాహ్నా స్త్రిసంధ్య మథ శర్వరీ. 133
నిశా నిశీథినీ రాత్రి స్త్రియామా క్షణదా క్షపా
విభావరీ తమస్విన్యౌ రజనీ యామినీ తమీ. 134
తమిస్రా తామసీ రాత్రి ర్జ్యౌత్స్నీ చంద్రికయాన్వితా
ఆగామివర్తమానార్హయుక్తాయాం నిశి పక్షిణీ. 135
గణరాత్రం నిశా బహ్వ్యః ప్రదోషో రజనీముఖమ్
అర్ధరాత్రనిశీథౌ ద్వౌ ద్వౌ యామ ప్రహరౌ సమౌ. 136
స పర్వసంధిః ప్రతిప త్పంచదశ్యో ర్యదంతరమ్
పక్షాంతౌ పంచదశ్యౌ ద్వే పౌర్ణమాసీ తు పూర్ణిమా, 137
కలాహీనే సాఽనుమతిః పూర్ణే రాకా నిశాకరే
అమావాస్యా త్వమావస్యా దర్శ స్సూర్యేందుసంగమః. 138
సా దృష్టేందు స్సినీవాలీ సా నష్టేందు కలా కుహూః
ఉపరాగో గ్రహో రాహుగ్రస్తే త్విందౌ చ పూష్ణి చ. 139
సోపప్లవోపరక్తౌ ద్వా వగ్న్యుత్పాత ఉపాహితః
ఏకయోక్త్యా పుష్పవంతౌ దివాకర నిశాకరౌ. 140
అష్టాదశనిమేషా స్తు కాష్ఠా త్రింశ త్తు తాః కలా
తాస్తు త్రింశ త్క్షణ స్తే తు ముహూర్తో ద్వాదశాఽస్త్రియామ్. 141

తే తు త్రింశ దహోరాత్రః పక్ష స్తే దశ పంచ చ
పక్షౌ పూర్వాపరౌ శుక్లకృష్ణౌ మాస స్తు తా వుభౌ. 142
ద్వౌ ద్వౌ మాఘాదిమాసౌ స్యా దృతు స్తై రయనం త్రిభిః
అయనే ద్వే గతి రుదగ్దక్షిణార్కస్య వత్సరః. 143
సమరాత్రందివే కాలే విషువ ద్విషువం చ తత్
పుష్యయుక్తా పౌర్ణమాసీ పౌషీ మాసే తు యత్ర సా. 144
నామ్నా స పౌషో మాఘాద్యా శ్చైవ మేకాదశాఽపరే
మార్గశీర్షే సహా మార్గ ఆగ్రహాయణిక శ్చ సః. 145
పౌషే తైషసహస్యౌ ద్వౌ తపా మాఘేఽథ ఫాలునే
స్యా త్తపస్యః ఫాల్గునిక స్స్యాచ్చైత్రే చైత్రికో మధుః. 146
వైశాఖే మాధవో రాధో జ్యైష్ఠే శుక్ర శ్శుచి స్త్వయమ్
ఆషాఢే శ్రావణే తు స్యా న్నభా శ్శ్రావణిక శ్చ సః. 147
స్యు ర్నభస్యః ప్రౌష్ఠపద భాద్ర భాద్ర పదాస్సమాః
స్యాదాశ్విన ఇషోఽప్యాశ్వయుజోఽపి స్యాత్తు కార్తికే. 148
బాహులోర్జౌ కార్తికికో హేమ న్తశ్శిశిరోఽస్త్రియాం
వసంతే పుష్పసమయ స్సురభి ర్గ్రీష్మ ఊష్మకః. 149
నిదాఘ ఉష్ణోపగమ ఉష్ణ ఊష్మాగమ స్తపః
స్త్రియాం ప్రావృట్ స్త్రియాంభూమ్ని వర్షా అథ శరత్స్త్రియాం. 150
షడమీ ఋతవః పుంసి మార్గాదీనాం యుగైః క్రమాత్
సంవత్సరో వత్సరోఽబ్దో హాయనోఽస్త్రీ శరత్సమాః. 151
మాసేన స్యా దహోరాత్రః పైత్రో వర్షేణ దైవతః
దివ్యై ర్వర్షసహస్రై ర్ద్వాదశభి ర్దైవతం యుగం. 152

దైవే యుగసహస్రే ద్వే బ్రాహ్మః కల్పౌ తు తౌ నృణాం
మన్వంతరం తు దివ్యానాం యుగానా మేకసప్తతిః. 153
సంవర్తః ప్రళయః కల్పః క్షయః కల్పాన్త ఇత్యపి
అస్త్రీ పంకం పుమాన్ పాప్మా పాప కిల్బిష కల్మషం. 154
కలుషం వృజి నైనోఽఘ మంహో దురిత దుష్కృతం
స్యా ద్ధర్మ మస్త్రియాం పుణ్యశ్రేయసీ సుకృతం వృషః 155
ము త్ప్రీతిః ప్రమదో హర్షః ప్రమోదా మోద సమ్మదాః
స్యా దానందథు రానంద శ్శర్మ శాత సుఖాని చ 156
శ్వః శ్రేయసం శివం భద్రం కల్యాణం మఙ్గళం శుభం
భావుకం భవుకం భవ్యం కుశలం క్షేమ మస్త్రియాం 157
శస్తం చాథ త్రిషు ద్రవ్యే పాపపుణ్య సుఖాని చ
మతల్లికా మచర్చికా ప్రకాణ్డ ముద్ఘతల్లజౌ 158
ప్రశస్తవాచ్య కా న్యమూ న్యయ శ్శుభావహో విధిః
దైవం దిష్టం భాగధేయం భాగ్యం స్త్రీ నియతి ర్విధిః 159
హేతు ర్నా కారణం బీజం నిదానం త్వాదికారణం
క్షేత్రజ్ఞ ఆత్మా పురుషః ప్రధానం ప్రకృతిః స్త్రియామ్ 160
విశేషః కాలికోఽవస్థా గుణా స్సత్త్వం రజ స్తమః
జను ర్జనన జన్మాని జని రుత్పత్తి రుద్భవః 161
ప్రాణీతు చేతనో జన్మీ జంతు జన్యు శరీరిణః
జాతి ర్జాతం చ సామాన్యం వ్యక్తి స్తు పృథగాత్మతా 162
చిత్తం తు చేతో హృదయం స్వాంతం హృ న్మానసం మనః

ఇతికాలవర్గః.

అథ ధీవర్గః.

బుద్ధి ర్మనీషా ధిషణా ధీః ప్రజ్ఞా శేముషీ మతిః 163
ప్రేక్షోపలబ్ధి శ్చిత్సంవి త్ప్రతిపద్ జ్ఞప్తి చేతనాః
ధీర్ధారణావతీ మేధా సంకల్పః కర్మ మానసం 164
అవధానం సమాధానం ప్రణిధానం తథైవ చ
చిత్తాభోగో మనస్కార శ్చర్చా సఙ్ఖ్యావిచారణా 165
విమర్శో భావనా చైవ వాసనా చ నిగద్యతే
అధ్యాహార స్తర్క ఊహో విచికిత్సా తు సంశయః 166
సందేహ ద్వాపరౌ చాథ సమౌ నిర్ణయ నిశ్చయౌ
మిథ్యాదృష్టి ర్నాస్తికతా వ్యాపాదో ద్రోహచింతనం 167
సమౌ సిద్ధాంత రాద్ధాంతౌ భ్రాంతి ర్మిథ్యామతి ర్భ్రమః
సంవిదాగూః ప్రతిజ్ఞానం నియమాశ్రవసంశ్రవాః 168
అఙ్గీకా రాభ్యుపగమ ప్రతిశ్రవ సమాధయః
మోక్షే ధీర్జ్ఞాన మన్యత్ర విజ్ఞానం శిల్పశాస్త్రయోః 169
ముక్తిః కైవల్యనిర్వాణ శ్రేయో నిశ్శ్రేయ సామృతం
మోక్షోఽపవర్గోఽథాజ్ఞాన మవి ద్యాహంమతి స్స్త్రియాం 170
రూపం శబ్దో గంధ రస స్పర్శా శ్చ విషయా అమీ
గోచరా ఇంద్రియార్థా శ్చహృషీకం విషయీంద్రియం 171
కర్మేంద్రియం తు పాయ్వాది మనోనేత్రాది ధీన్ద్రియం
తువరస్తు కషాయోఽస్త్రీ మధురో లవణః కటుః 172
తిక్తోఽమ్ల శ్చ రసాః పుంసి తద్వత్సు షడమీ త్రిషు
విమర్దోత్థే పరిమళో గన్ధే జనమనోహరే 173
ఆమోదస్సోఽతినిర్హారీ వాచ్యలింగత్వ మాగుణాత్
సమాకర్షీతు నిర్హారీ సురభి ర్ఘ్రాణతర్పణః 174

ఇష్టగంధః సుగన్ధిస్స్యా దామోదీ ముఖవాసనః
పూతిగంధస్తు దుర్గన్ధో విస్రం స్యా దామగంధి యత్. 175
శుక్ల శుభ్ర శుచి శ్వేత విశద శ్యేత పాణ్డరాః.
అవదాత స్సితో గౌరో వలక్షో ధవళోఽర్జునః 176
హరిణః పాణ్డురః పాణ్డు రీషత్పాణ్డు స్తు ధూసరః
కృష్ణే నీలాఽసిత శ్యామ కాల శ్యామల మేచకాః. 177
పీతో గౌరో హరిద్రాభః పాలాశో హరితో హరిత్
లోహితో రోహితో రక్త శ్శోణః కోకనదచ్ఛవిః. 168
అవ్యక్తరాగ స్త్వరుణ శ్శ్వేతరక్తస్తు పాటలః
తామ్రో విపీతరక్త స్తు పిఞ్జరః పరికీర్తితః. 179
శ్యావస్స్యా త్కపిశో ధూమ్ర ధూమలౌ కృష్ణలోహితే
కడారః కపిలః పింగ పిశంగౌ కద్రుపింగలౌ. 180
చిత్ర కిమ్మీర కల్మాష శబ లైతా శ్చ కర్బురే
గుణే శుక్లాదయః పుంసి గుణి లింగాస్తు తద్వతి. 181

ఇతిధీవర్గః.

అథవాగ్వర్గః.

బ్రాహ్మీతు భారతీ భాషా గీ ర్వా గ్వాణీ సరస్వతీ
వ్యాహార ఉక్తి ర్లపితం భాషితం వచనం వచః. 182
అపభ్రంశోఽపశబ్ద స్స్యా చ్ఛాస్త్రే శబ్దస్తు వాచకః
తిఙ్సుబన్త చయో వాక్యం క్రియా వా కారకాన్వితా. 183
శ్రుతిః స్త్రీవేద ఆమ్నాయః త్రయీ ధర్మస్తు తద్విధిః
స్త్రియా మృక్సామయజుషీ ఇతి వేదా స్త్రయ స్త్రయీ. 184
శిక్షేత్యాది శ్రుతే రఙ్గ మోంకార ప్రణవౌ సమౌ
శిక్ష్యావ్యాకరణం ఛందోనిరుక్తం జ్యోతిషం తథా

కల్పశ్చేతి షడంగాని వేద స్స్యాహుర్మనీషిణః
ఇతిహాసః పురావృత్త ముదాత్తాద్యా స్త్రయ స్స్వరాః. 185
ఆన్వీక్షికీ దండనీతి స్తర్కవిద్యార్థశాస్త్రయోః
ఆఖ్యాయి కోపలబ్ధార్థా పురాణం పఞ్చలక్షణమ్. 186
సర్గశ్చ ప్రతిసర్గశ్చ వంశో మన్వంతరాణి చ
వంశానుచరితం చేతి లక్షణాంతు పఞ్చకమ్. 187
ప్రబంధకల్పనా కథా ప్రవల్హికా ప్రహేళికా
స్మృతిస్తు ధర్మసంహితా సమాహృతి స్తు సంగ్రహః 188
సమస్యా తు సమాసార్థా కింవదంతీ జనశ్రుతిః
వార్తా ప్రవృత్తి ర్వృత్తాంత ఉదంత స్స్యా దథాహ్వయః. 189
ఆఖ్యాహ్వే అభిధానం చ నామధేయం చ నామ చ
హూతి రాకారణాఽఽహ్వానం సంహూతి ర్బహుభిఃకృతా. 190
వివాదో వ్యవహార స్స్యా దుపన్యాస స్తు వాఙ్ముఖమ్
ఉపోద్ఘాత ఉదాహార శ్శపనం శపథః పుమాన్. 191
ప్రశ్నోఽనుయోగః పృచ్ఛా చ ప్రతివాక్యోత్తరే సమే
మిథ్యాభియోగోఽభ్యాఖ్యాన మథ మిథ్యాభిశంసనమ్. 192
అభిశాపః ప్రణాదస్తు శబ్ద స్స్యా దనురాగజః
యశః కీర్తి స్సమజ్ఞా చ స్తవః స్తోత్రం స్తుతి ర్నుతిః. 193
ఆమ్రేడితం ద్విస్త్రిరుక్త ముచ్చై ర్ఘుష్టం తు ఘోషణా
కాకుః స్త్రియాం వికారో య శ్శోకభీత్యాదిభి ర్ధ్వనేః. 184
అవర్ణాక్షేప నిర్వాద పరీవా దాపవాదవత్
ఉపక్రోశో జుగుప్సా చ కుత్సా నిన్దా చ గర్హణే. 195
పారుష్య మతివాద స్స్యా ద్భర్త్సనం త్వపకారగీః
యస్స నిన్ద ఉపాలమ్భ స్తత్ర స్యా త్పరిభాషణమ్. 196

అత్ర త్వాక్షారణా యస్స్యా దాక్రోశో మైథునం ప్రతి
స్యాదాభాషణ మాలాపః ప్రలాపోఽనర్థకం వచః. 197
అనులాపో ముహుర్భాషా విలాపః పరిదేవనమ్
విప్రలాపో విరోధోక్తి స్సంలాపో భాషణం మిథః. 198
సుప్రలాప స్సువచన మపలాప స్తు నిహ్నవః
సందేశవా గ్వాచికం స్యా ద్వాగ్భేదా స్తు త్రిషూత్తరే. 199
రుశతీ వా గకల్యాణీ స్యా త్కల్యా తు శుభాత్మికా
అత్యర్థమధురం సాంత్వం సంగతం హృదయంగమమ్. 200
నిష్ఠురం పరుషం గ్రామ్య మశ్లీలం సూనృతం ప్రియే
సత్యేఽథ సఙ్కుల క్లిష్టే పరస్పరపరాహతే. 121
లుప్తవర్ణపదం గ్రస్తం నిరస్తం త్వరితోదితమ్
అమ్బూకృతం సనిష్ఠీవ మబద్ధం స్యా దనర్థకం. 202
అనక్షర మవాచ్యం స్యా దాహతంతు మృషార్థకం
అథమ్లిష్ట మవిస్పష్టం వితథం త్వనృతం వచః. 203
సోల్లుణ్ఠనం తు సోత్ప్రాసం మణితం రతికూజితం
సత్యం తథ్య మృతం సమ్య గమూని త్రిషు తద్వతి. 204

ఇతి వాగ్వర్గః.

అథశబ్దాదివర్గః.

శబ్దే నినాద నినద ధ్వని ధ్వాన రవ స్వనాః
స్వాన నిర్ఘోష నిర్హ్రాద నాద నిస్వాన నిస్వనాః. 205
ఆర వారావ సంరావ విరావా అథ మర్మరః
స్వనితే వస్త్రపర్ణానాం భూషణానాం తు శిఞ్జితం. 206
నిక్వాణో నిక్వణః క్వాణః క్వణః క్వణన మి త్యపి
వీణాయాః క్వణితే ప్రాదేః ప్రక్వాణ ప్రక్వ ణాదయః. 207

కోలాహలః కలకల స్తిరశ్చాం వాశితం రుతం
స్త్రీ ప్రతిశ్రు త్ప్రతిధ్వానే గీతం గాన మిమే సమే 208

ఇతి శబ్దాదివర్గః.

అథ నాట్యవర్గః.

నిషాదర్షభ గాన్ధార షడ్జ మధ్యమ ధైవతాః
పఞ్చమ శ్చే త్యమీ సప్త తన్త్రీకణ్ఠోత్థితా స్స్వరాః. 209
షడ్జం మయూరో వదతి గావ స్త్వృషభభాషిణః
అజావికం తు గాన్ధారం క్రౌఞ్చః క్వణతి మధ్యమం 210
పుష్పసాధారణే కాలే పికః కూజతి పఞ్చమం
ధైవతం హేషతే వాజీ నిషాదం బృంహతే గజః. 211
మయూరాదయ ఏతేహి మత్తా గాయంతి పఞ్చమం
కాకలీ తు కలే సూక్ష్మే ధ్వనౌ తు మధురాస్ఫుటే 212
కలో మన్ద్రస్తు గమ్భీరే తారో౽త్యుచ్చై స్త్రయ స్త్రిషు
నృణా మురసి మధ్యస్థో ద్వావింశతి విధో ధ్వనిః 213
సమన్ద్రః కణ్ఠమధ్యస్థ స్తార శ్శిరసి గీయతే
సమన్వితలయ స్త్వేకతాలో వీణాతు వల్లకీ 214
విపఞ్చీ సా తు తన్త్రీభి స్సప్తభిః పరివాదినీ
తతం వీణాదికం వాద్య మానద్ధం మురజాదికం 215
వంశాదికం తు సుషిరం కాంస్యం తాలాదికం ఘనం
చతుర్విధ మిదం వాద్యం వాది త్రాతోద్యనామకం. 216
మృదఙ్గా మురజా భేదా స్త్వఙ్క్యాలిఙ్గ్యోర్ధ్వకా స్త్రయః
స్యాద్యశః పటహో ఢక్కా భేరీ స్త్రీ దున్దుభిః పుమాన్ 217
ఆనకః పటహో౽స్త్రీ స్యా త్కోణో వీణాదివాదనం
వీణాదణ్డః ప్రవాళ స్స్యా త్కకుభస్తు ప్రసేవకః 218

కోలమ్బక స్తు కాయోఽస్యా ఉపనాహో నిబన్ధనం
వాద్యప్రభేదా డమరు మడ్డు డిణ్డిమ ఝర్ఝరాః. 219
మర్దలః పణవోఽన్యే చ నర్తకీ లాసికే సమే
విలమ్బితం ద్రుతం మధ్యం త త్త్వమోఘో ఘనంక్రమాత్ 220
తాలః కాలక్రియామానం లయ స్సామ్య మథాఽస్త్రియామ్
తాణ్డవం నటనం నాట్యం లాస్యం నృత్యంచ నర్తనమ్. 221
తౌర్యత్రికం నృత్తగీతవాద్యం నాట్యమిదం త్రయం
భ్రకుంస శ్చ భ్రుకుంస శ్చ భ్రూకుంస శ్చేతి నర్తకః. 222
స్త్రీవేషధారీ పురుషో నాట్యోక్తౌ గణికాఽజ్జుకా
భగినీపతి రావుత్తో భావో విద్వా న థావుకః. 223
జనకో యువరాజ స్తు కుమారో భర్తృదారకః
రాజా భట్టారకో దేవ స్తత్సుతా భర్తృదారికా. 224
దేవీ కృతాభిషేకాయా మితరాసు తు భట్టినీ
అబ్రహ్మణ్య మవధ్యోక్తౌ రాజ శ్యాల స్తు రాష్ట్రియః. 225
అమ్బా మాతాథ బాలా స్యా ద్వాసూ రార్యస్తు మారిషః
అత్తికా భగినీ జ్యేష్ఠా నిష్ఠా నిర్వహణే సమే. 226
హణ్డే హఞ్జే హలాహ్వానే నీచాం చేటీం సఖీం ప్రతి
అంగహారోఽంగవిక్షేపో వ్యఞ్జకాభినయౌ సమౌ. 227
నిర్వృత్తే త్వంగసత్త్వాభ్యాం ద్వే త్రిష్వాఙ్గికసాత్త్వికే
శృంగార వీర కరుణాఽద్భుత హాస్య భయానకాః 228
బీభత్స రౌద్రే చ రసాః శృఙ్గార శ్శుచి రుజ్జ్వలః
ఉత్సాహవర్ధనో వీరః కారుణ్యం కరుణా ఘృణా. 229
కృపా దయాఽనుకమ్పా స్యా దనుక్రోశోఽప్యథో హసః
హాసో హాస్యంచ బీభత్సం వికృతం త్రిష్విదం ద్వయమ్

విస్మయోఽద్భుత మాశ్చర్యం చిత్ర మప్యథ భైరవమ్. 230
దారుణం భీషణం భీష్మం ఘోరం భీమం భయానకమ్
భయంకరం ప్రతిభయం రౌద్రం తూగ్ర మమీ త్రిషు. 231
చతుర్దశ దరస్త్రాసో భీతి ర్భీ స్సాధ్వసం భయమ్
వికారో మానసో భావోఽనుభావో భావబోధకః. 232
గర్వోఽభిమానోఽహంకారో మాన శ్చిత్త సమున్నతిః
అనాదరః పరిభవః పరీభావ స్తిరస్క్రియా. 233
రీఢాఽవమాననాఽవజ్ఞాఽవహేలన మసూర్క్షణమ్
నికార శ్చాప్యభిభావో న్యక్కారశ్చ పరాభవః. 234
మన్దాక్షం హ్రీ స్త్రపా వ్రీడా లజ్జా సాఽపత్రపాఽన్యతః
క్షాన్తి స్తితిక్షాఽభిధ్యా తు పరస్వవిషయే స్పృహా. 235
అక్షాన్తి రీర్ష్యాఽసూయా తు దోషారోపో గుణేష్వపి
వైరం విరోధో విద్వేషో మన్యు శోకౌ తు శుక్ స్త్రియామ్. 236
పశ్చాత్తాపోఽనుతాపశ్చ విప్రతీకార ఇత్యపి
కోప క్రోధాఽమర్ష రోష ప్రతిఘా రుట్క్రుధౌ స్త్రియాం. 237
శుచౌ తు చరితే శీల మున్మాద శ్చిత్తవిభ్రమః
ప్రేమా నా ప్రియతా హార్దం ప్రేమ స్నేహోఽథ దోహదమ్.238
ఇచ్ఛా కాఙ్క్షా స్పృహేహా తృ డ్వాంఛా లిప్సా మనోరథః
కామోఽభిలాష స్తర్ష శ్చ స మహాన్ లాలసా ద్వయోః 139
ఉపాధి ర్నా ధర్మచిన్తా పుం స్యాధి ర్మానసీ వ్యథా
స్యా చ్చిన్తా స్మృతి రాధ్యాన ముత్కణ్ఠోత్కలికే సమే. 240
ఉత్సాహో వ్యవసాయ స్స్యా త్సవీర్య మతిశక్తిభాక్
కపటోఽస్త్రీ వ్యాజదంభో పధయ శ్ఛద్మకైతవే. 241
కుసృతి ర్నికృతి శ్శాఠ్యం ప్రమాదోఽనవధానతా

కౌతూహలం కౌతుకం చ కుతుకం చ కుతూహలమ్. 242
స్త్రీణాం విలాసా బిబ్బోక విభ్రమా లలితం తథా
హేలా లీలే త్యమీ హావాః క్రియా శృంగారభావజాః. 243
ద్రవ కేళి పరీహాసాః క్రీడా లీలా చ నర్మ చ
వ్యాజో౽పదేశో లక్ష్యం చ క్రీడా ఖేలా చ కూర్దనమ్. 244
ఘర్మో నిదాఘః స్వేద స్స్యా త్ప్రళయో నష్టచేష్టతా
అవహిత్థాకారగుప్తి స్సమౌ సంవేగసంభ్రమౌ. 245
స్యా దాచ్ఛురితకం హాస స్సోత్ప్రాస స్స మనాక్ స్మితమ్
మధ్యమం స్యా ద్విహసితం రోమాఞ్చో రోమహర్షణమ్. 246
క్రన్దితం రుదితం క్రుష్టం జృమ్భస్తు త్రిషు జృమ్భణం
విప్రలంభో విసంవాదో రిఙ్ఖణం స్ఖలనం సమే. 247
స్యా న్నిద్రా శయనం స్వాప స్స్వప్న స్సంవేశ ఇత్యపి
తన్ద్రి ప్రమీలా భ్రుకుటి ర్భ్రుకుటి ర్భ్రూకుటిః స్త్రియాం. 248
అదృష్టి స్స్యా దసౌమ్యే౽క్ష్ణి సంసిద్ధి ప్రకృతీ సమే
స్వరూపం చ స్వభావశ్చ నిసర్గ శ్చాథ వేపథుః. 249
కమ్పో౽థ క్షణ ఉద్ధర్షో మహ ఉద్ధవ ఉత్సవః. ఇతి నాట్యవర్గః
అథపాతాళవర్గః. అధోభువన పాతాళ బలిసద్మ రసాతలం. 250
నాగలోకో౽థ కుహరం సుషిరం వివరం బిలం
ఛిద్రం నిర్వ్యథనం రోకం రన్ధ్రం శ్వభ్రం వపా సుషిః. 251
గర్తా౽వటౌ భువి శ్వభ్రే సరన్ధ్రే సుషిరం త్రిషు
అన్ధకారో౽స్త్రియాం ధ్వాన్తం తమిస్రం తిమిరం తమః. 252
ధ్వాన్తే గాఢే౽న్ధతమసం క్షీణే౽వతమసం తమః
విష్వక్సన్తమసం; ఇతి పాతాళవర్గః.

అథ భోగివర్గః. నాగాః కాద్రవేయా స్తదీశ్వరః 253

శేషోఽనన్తో వాసుకిస్తు సర్పరాజోఽథ గోనసః
తిలిత్స స్స్యా దజగరే శయుర్వాహస ఇత్యుభౌ. 254
అలగర్దో జలవ్యాళ స్సమౌ రాజిల డుణ్డుభౌ
మాలుధానో మాతులాహి ర్నిర్ముక్తో ముక్తకఞ్చుకః. 255
సర్పః పృదాకు ర్భుజగో భుజఙ్గోఽహి ర్భుజఙ్గమః
ఆశీవిషో విషధర శ్చక్రీ వ్యాల స్సరీసృపః 256
కుణ్డలీ గూఢపా చ్చక్షుశ్శ్రవాః కాకోదరః ఫణీ
దర్వీకరో దీర్ఘపృష్ఠో దన్దశూకో బిలేశయః. 257
ఉరగః పన్నగో భోగీ జిహ్మగః పవనాశనః
లేలిహానో ద్విరసనో వ్యాళః కుమ్భీనసో హరిః. 258
త్రిష్వాహేయం విషాస్థ్యాది స్ఫటాయాం తు ఫణా ద్వయోః
సమౌ కఞ్చుక నిర్మోకౌ క్ష్వేళ స్తు గరళం విషం. 259
పుంసి క్లీబే చ కాకోల కాలకూట హాలాహలాః
సౌరాష్ట్రిక శ్శౌక్లికేయో బ్రహ్మపుత్రః ప్రదీపనః. 260
దారదో వత్సనాభశ్చ విషభేదా అమీ నవ
విషవైద్యో జాఙ్గలికో వ్యాళగ్రా హ్యాహి తుణ్డికః. ఇతి భోగివర్గః.
అథనరకవర్గః. స్యా న్నారకస్తు నరకో నిరయో దుర్గతిః స్త్రియాం
తద్భేదా స్తపనా వీచి మహారౌరవ రౌరవాః. 262
సఙ్ఘాతః కాలసూత్రం చే త్యాద్యా స్సత్త్వా స్తు నారకాః
ప్రేతా వైతరణీ సిన్ధుః స్యా దలక్ష్మీ స్తు నిరృతిః. 263
విష్టి రాజూః కారణా తు యాతనా తీవ్రవేదనా
పీడా బాధా వ్యథా దుఃఖ మామనస్యం ప్రసూతిజం. 264
స్యాత్కష్టం కృచ్ఛ్ర మాభీలం త్రిష్వేషాం భేద్యగామియత్.

ఇతి నరకవర్గః.

సముద్రోఽబ్ధి రకూపారః పారావార స్సరిత్పతిః. 275
ఉదన్వా నుదధి స్సిన్ధు స్సరస్వాన్ సాగరోఽర్ణవః
రత్నాకరో జలనిధి ర్యాదఃపతి రపాంపతిః. 266
తస్య ప్రభేదాః క్షీరోదో లవణోద స్తథా పరే
లవణేక్షు సురా సర్పి దధిక్షీర జలార్ణవాః
ఆపః స్త్రీభూమ్ని వా ర్వారి సలిలం కమలం జలం. 267
పయః కీలాల మమృతం జీవనం భువనం వనం
కబన్ధ ముదకం పాథః పుష్కరం సర్వతోముఖం. 268
అమ్భోఽర్ణ స్తోయ పానీయ నీర క్షీరాఽమ్బు శమ్బరం
కృపీటం కాణ్డ మస్త్రీ స్యా జ్జీవనీయం కుశం విషం.
మేఘపుష్పం ఘనరసం త్రిషు ద్వే ఆప్య మమ్మయం
భఙ్గ స్తరంగ ఊర్మి ర్వా స్త్రియాం వీచి రథోర్మిషు. 270
మహా త్సూల్లోల కల్లోలా స్యా దావర్తోఽమ్భసాంభ్రమః
పృష న్తి బిన్దుపృషతాః పుమాంసో విప్రుషః స్త్రియః. 271
చక్రాణి పుటభేదా స్స్యు ర్భ్రమా శ్చ జలనిర్గమాః
కూలం రోధ శ్చ తీరం చ ప్రతీరం చ తటం త్రిషు 272
పారావారే పరార్వాచీ తీరే పాత్రం తద న్తరం
ద్వీపోఽస్త్రియా మ న్తరీపం య ద న్తర్వారిణ స్తటం 273
తోయోత్థితం తత్పులినం సైకతం సికతామయం
నిషద్వర స్తు జమ్బాలః పఙ్కోఽస్త్రీ శాదకర్దమౌ 274
జలోచ్ఛ్వాసాః పరీవాహాః కూపకాస్తు విదారకాః
నావ్యం త్రిలింగం నౌతార్యే స్త్రియాం నౌ స్తరణి స్తరిః 275
ఉడుపం తు ప్లవః కోలః స్రోతోఽమ్బుసరణం స్వతః
ఆతర స్తరపణ్యం స్యా ద్ద్రోణీ కాష్ఠామ్బువాహినీ 276

సాంయాత్రికః పోతవణి క్కర్ణధార స్తు నావికః
నియామకాః పోతవాహాః కూపకో గుణవృక్షకః 277
నౌకాదణ్డః క్షిపణీ స్యా దరిత్రం కేనిపాతకః
అభ్రిః స్త్రీ కాష్ఠ కుద్దాల స్సేకపాత్రం తు సేచనం 278
యానపాత్రం తు పోతోఽబ్ధిభవే త్రిషు సముద్రియం
క్లీబేఽర్ధనావం నావోఽర్ధేఽతీతనౌకేఽతిను త్రిషు 279
త్రి ష్వాగాధా త్ప్రసన్నోఽచ్ఛః కలుషోఽనచ్ఛ ఆవిలః
నిమ్నం గభీరం గమ్భీర ముత్తానం తద్విపర్యయే 280
అగాధ మతలస్పర్శే కైవర్తే దాశ ధీవరౌ
ఆనాయః పుంసి జాలం స్యా చ్ఛణసూత్రం పవిత్రకం 281
మత్స్యాధానీ కువేణీ స్యా ద్బడిశం మత్స్యబన్ధనం
పృథురోమా ఝషో మత్స్యో మీనో వైసారిణోఽణ్డజః 282
విసార శ్శకలీ చాథ గడక శ్శకులార్భకః
సహస్రదంష్ట్రః పాఠీన ఉలూపీ శిశుకస్సమౌ 283
నడమీన శ్చిలిచిమః ప్రోష్ఠీ తు శఫరీ ద్వయోః
క్షుద్రాణ్డ మత్స్యసంఘాతః పోతాధాన మథో ఝషాః 284
రోహితో మద్గుర శ్శాలో రాజీవ శ్శకుల స్తిమిః
తిమిఙ్గిలాదయ శ్చాథ యాదాంసి జలజన్తవః 285
తద్భేదా శ్శింశుమారోద్రశఙ్కవో మకరాదయః
స్యాత్కుళీరః కర్కటకః కూర్మే కమఠ కచ్ఛపౌ 286
గ్రాహోఽవహారో నక్రస్తు కుంభీరోఽథ మహీలతా
గణ్డూపదః కించులకో నిహాకా గోధికా సమే 287
రక్తపా తు జలూ(లౌ)కాయాం స్త్రియాం భూమ్ని జలౌకసః
ముక్తాస్ఫోటః స్త్రియాం శుక్తిః శఙ్ఖస్స్యాత్కమ్బు రస్త్రియాం 288

క్షుద్రశఙ్ఖా శ్శఙ్ఖనఖా శ్శమ్బూకా జలశుక్తయః
భేకే మణ్డూక వర్షాభూ శ్శాలూర ప్లవ దర్దురాః 286
శిలీ గణ్డూపదీ భేకీ వర్షాభ్వీ కమఠీ డులిః
మద్గురస్యప్రియా శృఙ్గీ దుర్నామా దీర్ఘకోశికా 290
జలాశయో జలాధార స్తత్రాఽగాధజలే హ్రదః
ఆహావ స్తు నిపానం స్యా దుపకూప జలాశయే 291
పుం స్యే వాన్ధుః ప్రహిః కూప ఉదపానం తు పుంసి వా
నేమి స్త్రీ కాఽస్య పీనాహో ముఖబన్ధన మస్య యత్ 293
పుష్కరిణ్యాం తు ఖాతం స్యా దఖాతం దేవఖాతకం
పద్మాకర స్తటాకోఽస్త్రీ కాసార స్సరసీ సరః 293
వేశ న్తః పల్వలం చాల్పసరో వాపీ తు దీర్ఘికా
ఖేయం తు పరిఖాఽధార స్త్వంభసాం యత్ర ధారణం 294
స్యా దాలవాల మావాల మవా పోఽథ నదీ సరిత్
తరఙ్గిణీ శైవలినీ తటినీ హ్రాదినీ ధునీ 295
స్రోతస్వినీ ద్వీపవతీ స్రవన్తీ నిమ్నగాఽపగా
కూలఙ్కషా నిర్ఝరిణీ రోదోవక్త్రా సరస్వతీ 296
గంగా విష్ణుపదీ జహ్నుతనయా సురనిమ్నగా
భాగీరథీ త్రిపథగా త్రిస్రోతా భీష్మసూ రపి 297
కాళిన్దీ సూర్యతనయా యమునా శమనస్వసా
రేవా తు నర్మదా సోమోద్భవా మేఖలకన్యకా 298
కరతోయా సదానీరా బాహుదా సైతవాహినీ
శతద్రు స్తు శుతద్రుస్స్యా ద్విపాశా తు విపాట్ స్త్రియాం 299
శోణో హిరణ్యవాహ స్స్యా త్కుల్యాల్పా కృత్రిమా సరిత్
శరావతీ వేత్రవతీ చంద్రభాగా సరస్వతీ 300

గోదావరీ భీమరథీ కృష్ణవేణీ చ గౌతమీ
కావేరీ సరి తోఽన్యా శ్చ సంభేద స్సింధుసంగమః 301
ద్వయోః ప్రణాలీ పయసః పదవ్యాం త్రిషు తూత్తరౌ 302
దేవికాయాం సరయ్వాం చ భవే దావికసారవౌ
సౌగంధికం తు కల్హారం హల్లకం రక్తసంధ్యకం 303
స్యా దుత్పలం కువలయ మథ నీలాంబుజన్మ చ
ఇందీవరం చ నీలేఽస్మి న్సితే కుముదకైరవే 304
శాలూక మేషాం కంద స్స్యా ద్వారిపర్ణీతు కుంభికా
జలనీలీ తు శైవాలం శైవలోఽథ కుముద్వతీ 305
కుముదిన్యాం నళిన్యాం తు బిసినీ పద్మినీముఖం
వా పుంసి పద్మం నళిన మరవిందం మహోత్పలం 306
సహస్రపత్రం కమలం శతపత్రం కుశేశయం
పంకేరుహం తామరసం సారసం సరసీరుహం 307
బిసప్రసూన రాజీవ పుష్కరాంభోరుహాణి చ
పుండరీకం సితాంభోజ మథ రక్తసరోరుహం 308
రక్తోత్పలం కోకనదం నాళో నాళ మథాస్త్రియాం
మృణాళం బిస మబ్జాది కదంబే షండ మస్త్రియాం 309
కరహాట శ్శిఫా కందః కింజల్కః కేసరోఽస్త్రియాం
సంవర్తికా నవదళం బీజకోశో వరాటకః. ఇతి వారివర్గః .310
ఉక్తం స్వ ర్వ్యోమ దిక్కాల ధీ వా క్శబ్దాది నాట్యకం
పాతాళ భోగి నరకం వారి చైషాం చ సంగతం. 311
ఇ త్యమరసింహకృతౌ నామలింగానుశాసనే
స్వర్గాదికాండః ప్రథమ స్సాంగ ఏవ సమర్థితః 312

ఇతి ప్రథమః కాండః సంపూర్ణః

శ్రీరస్తు

నామలింగానుశాసనము అను

అమరకోశము

ద్వితీయ కాండము

వర్గ సంగ్రహము.

వర్గాః పృథ్వీ పుర క్ష్మాభృ ద్వనౌషధి మృగాదిభిః
నృ బ్రహ్మ క్షత్రవిట్ఛూద్రై స్సాఙ్గోపాఙ్గై రిహోదితాః. 1

అథ భూవర్గః,

భూర్భూమి రచలాఽనన్తా రసా విశ్వంభరా స్థిరా
ధరా ధరిత్రీ ధరణిః క్షో(ణీ)ణి ర్జ్యా కాశ్యపీ క్షితిః. 2
సర్వంసహా వసుమతీ వసుధోర్వీ వసున్ధరా
గోత్రా కుః పృథివీ పృథ్వీ క్ష్మాఽవని ర్మేదినీ మహిః (హీ) 3
విపులా గహ్వరీ ధాత్రీ గౌ రిలా కుమ్భినీ క్షమా
జగతీ రత్నగర్భా చ భూతధా త్ర్యబ్ధిమేఖలా. 4
మృ న్మృత్తికా ప్రశస్తా తు మృత్సా మృత్స్నా చ మృత్తికా
ఉర్వరా సర్వసస్యాఢ్యా స్యాదూషః క్షారమృత్తికా. 5
ఊషవానూషరో ద్వావ ప్యన్యలింగౌ స్థలం స్థలీ
సమానౌ మరుధన్వానౌ ద్వే ఖిలా ప్రహతే సమే 6
త్రిష్వథో జగతీ లోకో విష్టపం భువనం జగత్
లోకోఽయం భారతం వర్షం శరావత్యాస్తు యోఽవధేః. 7
దేశః ప్రాగ్దక్షిణః ప్రాచ్య ఉదీచ్యః పశ్చిమోత్తరః
ప్రత్యన్తో మ్లేచ్ఛదేశ స్స్యా న్మధ్యదేశ స్తు మధ్యమః. 8

ఆర్యావ_ర్తః పుణ్యభూమి ర్మధ్యం వింధ్యహిమాగయోః
నీవృజ్జనపదౌ దేశవిషయౌ తూపవ_ర్తనం. 9
త్రిష్వాగోష్ఠాన్నడప్రాయే నడ్వా న్నడ్వల ఇత్యపి
కుముద్వాన్ కుముదప్రాయే వేతస్వాన్ బహువేతసే. 10
శాద్వల శ్శాదహరితే సజమ్బాలే తు పఙ్కిలః
జలప్రాయ మనూపం స్యా త్పుంసి కచ్ఛ స్తథావిధః, 11
స్త్రీశర్కరా శర్కరిల శ్శార్కర శ్శరావతి
దేశ ఏ వాదిమా వేవ మున్నేయా స్సికతావతి. 12
దేశో నద్యమ్బు వృష్ట్యమ్బు సంపన్న వ్రీహిపాలితః
స్యా న్నదీమాతృకో దేవమాతృక శ్చ యథాక్రమమ్. 13
సురాజ్ఞి దేశే రాజన్వాన్ స్యా త్తతోఽన్యత్ర రాజవాన్
గోష్ఠం గోస్థానకం తత్తు గౌష్ఠీనం భూతపూర్వకం. 14
పర్య న్తభూః పరిసరః సేతురాళౌ స్త్రియాం పుమాన్
వామలూరు శ్చ నాకు శ్చ వల్మీకం పున్నపుంసకం. 14
అయనం వ_ర్త్మమార్గాధ్వ పన్థానః పదవీ సృతిః
సరణిః పద్ధతిః పద్యా వ_ర్త న్యేకపదీతి చ
అతిపన్థా స్సుపన్థాశ్చ సత్పథ శ్చార్చితేఽధ్వని
వ్యధ్వో దురధ్వో విపథః కదధ్వా కాపథ స్సమాః 17
అపన్థా స్త్వపథం తుల్యే శృఙ్గాటక చతుష్పథే
ప్రాన్తరందూరశూన్యోఽధ్వా కాన్తారం వ_ర్త్మదుర్గమం. 18
గవ్యూతిః స్త్రీ క్రోశయుగం నల్వః కిష్కుచతుశ్శతం
ఘణ్టాపథ స్సంసరణం తత్పుర స్యోపనిష్కరం. 19
ద్యావాపృథివ్యౌ రోదస్యౌ ద్యావాభూమీ చ రోదసీ.

దివఃపృథివ్యౌ గుంజా తు రుమా స్యా ల్లవణాకరః. 20

ఇతి భూవర్గః

అథ పురవర్గః

పూః స్త్రీ పురీ నగర్యౌ వా పత్తనం పుటభేదనం
స్థానీయం నిగమోఽన్యత్తు యన్మూలనగరాత్పరం. 21
తచ్ఛాఖానగరం వేశో వేశ్యాజనసమాశ్రయః
స్యాత్సాకేత మయోధ్యాయాం విదేహా మిథిలాపురీ
కాశీ వారాణస్యవన్తీ విశాలా చోజ్జయిన్యపి
మహోదయా కన్యకుబ్జా కన్యాకుబ్జం మహోదయం
ప్రాగ్జ్యోతిషం కామరూపం ద్వారకా ద్వారవత్యపి
ఆపణస్తు నిషద్యాయాం విపణిః పణ్యవీథికా. 22
రథ్యా ప్రతోళీ ర్విశిఖా స్యాచ్చయో వప్ర మస్త్రియాం
ప్రాకారో వరణ స్సాలః ప్రాచీనం ప్రాన్తతో వృతిః. 23
భిత్తిః స్త్రీ కుడ్య మేడూకం తదంత ర్న్యస్తకీకసం
గృహగేహో దవసిత వేశ్మ సద్మ నికేతనం. 24
నిశాంత వస్త్య సదన భవనాఽఽగార మన్దిరం
గృహాః పుంసి చ భూమ్న్యేవ నికాయ్యనిలయాలయాః. 25
ధిష్ణ్యమోకో నివసనం సానాఽపసథ వాస్తు చ
సంస్థాయ ముటజం ధామ నివేశ శ్శరణం క్షయః. 26
వాసః కూటో ద్వయోశ్శాలా సభా సంజవనం త్విదం
చతుశ్శాలం మునీనాం తు పర్ణశాలోటజోఽస్త్రియాం. 27
చైత్య మాయతనం తుల్యే వాజిశాలా తు మన్దురా
ఆవేశనం శిల్పిశాలా ప్రపా పానీయశాలికా. 28
బౌద్ధానాంతు విహారోస్త్రీసత్రశాలాప్రతిశ్రయః

మఠ శ్ఛాత్త్రాదినిలయో గఞ్జాతు మదిరాగృహం
గర్భాగారం వాసగృహ మరిష్టం సూతికాగృహం. 29
కుట్టిమోఽస్త్రీ నిబద్ధాభూ శ్చన్ద్రశాలా శిరోగృహం
వాతాయనం గవాక్షస్స్యా న్మణ్డపోఽస్త్రీ జనాశ్రయః. 30
హర్మ్యాది ర్ధనినాం వాసః ప్రాసాదో దేవభూభుజాం
సౌధోఽస్త్రీ రాజసదన ముపకార్యోపకారికా. 31
స్వస్తిక స్సర్వతోభద్రో నన్ద్యావర్తాదయోఽపి చ
విచ్ఛన్దకః ప్రభేదా హి భవ న్తీశ్వరసద్మనాం. 32
స్త్ర్యగారం భూభుజా మన్తఃపురం స్యా దవరోధనం
శుద్ధాన్త శ్చావరోధ శ్చ స్యాదట్టః క్షౌమ మస్త్రియాం. 33
ప్రఘాణ ప్రఘణాలిందా బహిర్ద్వార ప్రకోష్ఠకే
గృహావగ్రహణీ దేహ ల్యంగణం చత్వరాజిరే. 34
అధస్తా ద్దారుణి శిలా నాసా దారూపరి స్థితం
ప్రచ్ఛన్న మన్తర్ద్వారం స్యాత్పక్షద్వారం తు పక్షకః. 35
వలీకనీధ్రే పటలప్రాన్తేఽథ పటలం ఛదిః
గోపానసీ తు వలభీ చ్ఛాదనే వక్రదారుణి. 36
కపోతపాలికాయాం తు విటఙ్కం పున్నపుంసకం
స్త్రీ ద్వా ర్ద్వారం ప్రతీహారః స్యా ద్వితర్ది స్తు వేదికా. 37
తోరణోఽస్త్రీ బహిర్ద్వారం పురద్వారం తు గోపురం
కూటం పూర్ద్వారి యద్ధ స్తినఖ స్తస్మి న్నథ త్రిషు. 38
కవాట మరరం తుల్యే తద్విష్కమ్భోఽర్గళం న నా
ఆరోహణం స్యా త్సోపానం నిశ్రేణి స్త్వధిరోహిణీ. 39
సమ్మార్జనీ శోధనీ స్యా త్సంకరోఽవకర స్తథా
క్షిప్తే ముఖం నిస్సరణం సన్ని వేశో నికర్షణం. 40

సమౌ సంవసథగ్రామౌ వేశ్మభూ ర్వాస్తు రస్త్రియాం
గ్రామాంత ముపశల్యం స్యా త్సీమ సీమే స్త్రియాముభే. 41
ఘోష ఆభీరపల్లీ స్యా త్పక్కణ శ్శబరాలయః.

ఇతి పురవర్గః.

అథ శైలవర్గః.

మహీధ్ర శిఖరి క్ష్మాభృ దహార్య ధర పర్వతాః. 42
అద్రి గోత్ర గిరిగ్రా వాచల శిలోచ్చయాః
లోకాలోక శ్చక్రవాళ స్త్రికూట స్త్రికకు త్సమౌ. 43
అస్తస్తు చరమక్ష్మాభృ దుదయః పూర్వపర్వతః
హిమాలయోఽద్రిరాజ స్స్యా న్మలయ శ్చన్దనాలయః. 44
హిమవా న్నిషధో విన్ధ్యో మాల్యవాన్ పారియాత్రకః
గంధమాదన మన్యే చ హేమకూటాదయో నగాః. 45
పాషాణ ప్రస్తర గ్రావోపలాశ్మాన శ్శిలా దృషత్
కూటోఽస్త్రీ శిఖరం శృంగం ప్రపాత స్తు తటో భృగుః. 46
కటకోఽస్త్రీ నితమ్బోఽద్రేః స్నుః ప్రస్థ స్సాను రస్త్రియాం
ఉత్సః ప్రస్రవణం వారి ప్రవాహో నిర్ఝరో ఝరః. 47
దరీ తు కందరో వాస్త్రీ దేవఖాతబిలే గుహా
గహ్వరం గండశైలాస్తు చ్యుతాః స్థూలోపలా గిరేః. 48
ఖనిః స్త్రియామాకరః స్యా త్పాదాః ప్రత్యంతపర్వతాః
ఉపత్యకాఽద్రే రాసన్నా భూమి రూర్ధ్వ మధిత్యకా. 49
ధాతు ర్మనశ్శిలా ద్యద్రే ర్గైరికం తు విశేషతః.
నికుఞ్జకుంజౌ వా క్లీబే లతాదిపిహితోదరే. 50

ఇతి శైలవర్గః.

అథ వనౌషధివర్గః.

అటవ్యరణ్యం విపినం గహనం కాననం వనమ్
మహారణ్య మరణ్యానీ గృహారామ స్తు నిష్కుటః. 51
ఆరామ స్స్యా దుపవనం కృత్రిమం వన మేవ (య)తత్
అమాత్య గణికాగేహోపవనే వృక్షవాటికా. 52
పుమా నాక్రీడ ఉద్యానం రాజ్ఞ స్సాధారణం వనం
స్యా దేత దేవ ప్రమదావన మన్తః పురోచితం. 53
వీథ్యాళి రావళిః పఙ్క్తి శ్శ్రేణీ(లే)రేఖాస్తు రాజయః.
వన్యా వనసమూహే స్యా దఙ్కురోఽభినవోద్భిది. 54
వృక్షో మహీరుహ శ్శాఖీ విటపీ పాదప స్తరుః
అనోకహః కుట స్సాలః పలాశీ ద్రు ద్రుమాగమాః. 55
వానస్పత్యః ఫలైః పుష్పా త్తైరపుష్పా ద్వనస్పతిః
ఓషధ్యః ఫలపాకాన్తాః స్యా దవన్ధ్యః ఫలే గ్రహిః. 56
వన్ధ్యోఽఫలోఽవకేశీ చ ఫలవాన్ ఫలినః ఫలీ
ప్రఫుల్లోత్ఫుల్ల సంఫుల్ల వ్యాకోచ వికచస్ఫుటాః. 57
ఫుల్ల శ్చైతే వికసితే స్యు రవన్ధ్యాదయ స్త్రిషు
స్థాణు రస్త్రీ ధ్రువ శ్శఙ్కు ర్హ్రస్వశాఖా శిఫః క్షుపః 58
అప్రకాణ్డే స్తమ్బగుల్మౌ వల్లీతు వ్రతతి ర్లతా
లతా ప్రతానినీ వీరు ద్గుల్మి న్యులప ఇత్యపి. 59
నగాద్యారోహ ఉచ్ఛ్రాయ ఉత్సేధ శ్చోచ్ఛ్రయ శ్చ సః
అస్త్రీ ప్రకాండః స్కన్ధ స్స్యా న్మూలాచ్ఛాఖావధే స్తరోః. 60
సమే శాఖాలతే స్కన్ధశాఖా శాలే శిఫా జటే
శాఖా శిఫాఽవరోహ స్స్యా న్మూలా చ్చాగ్రం గతా లతా. 61

శిరోఽగ్రం శిఖరం వా నా మూలం బుధ్నోఽఙ్ఘ్రినామకః
సారో మజ్జాసమా త్వక్ స్త్రీవల్కం వల్కల మస్త్రియాం. 62
కాష్ఠం దార్విన్ధనం త్వేధ ఇధ్మ మేధ స్సమిత్ స్త్రియాం
నిష్కుహః కోటరం వా నా వల్లరీ మఞ్జరీ స్త్రియౌ. 63
పత్త్రం పలాశం ఛదనం దళం పర్ణం ఛదః పుమాన్
పల్లవోఽస్త్రీ కిసలయం విస్తారో విటపోఽస్త్రియాం. 64
వృక్షాదీనాం ఫలం సస్యం వృన్తం ప్రసవబన్ధనం
ఆమే ఫలే శలాటు స్స్యా చ్ఛుష్కే వాన ముభే త్రిషు. 65
క్షారకో జాలకం క్లీబే కలికా కోరకోఽస్త్రియాం
స్యా ద్గుచ్ఛక స్తు స్తబకః కుట్మలో ముకుళోఽస్త్రియాం. 66
స్త్రియః స్సుమనసః పుష్పం ప్రసూనం కుసుమం సుమం
మకరందః పుష్పరసః పరాగ స్సుమనోరజః. 67
ద్విహీనం ప్రసవే సర్వం హరీతక్యాదయః స్త్రియాం
అశ్వత్థ వైణవ ప్లాక్ష నైయగ్రోధైఙ్గుదం ఫలే. 68
బార్హతం చ ఫలే జమ్బ్వాః జమ్బూః స్త్రీ జమ్బు జామ్బవం
పుష్పే జాతి ప్రభృతయస్స్వలింగా వ్రీహయః ఫలే. 69
విదార్యాద్యా స్తు మూలేఽపి పుష్పే క్లీబేఽపి పాటలా
బోధిద్రుమ శ్చలదళః పిప్పలః కుంజరాశనః 70
అశ్వత్థేఽథ కపిత్థే స్యు ర్దధిత్థగ్రాహి మన్మథాః
తస్మిన్ దధిఫలః పుష్పఫల దన్తశఠా వపి. 71
ఉదుమ్బ(రో)రే జన్తుఫలో యజ్ఞాఙ్గో హేమదుగ్ధకః
కోవిదారే చమరకః కుద్దాలో యుగపత్రకః. 72
సప్తపర్ణో విశాలత్వ క్శారదో విషమచ్ఛదః
ఆరగ్వధే రాజవృక్ష శమ్యాక చతురఙ్గుళాః 73

ఆరేవత వ్యాధిఘాత కృతమాల సువర్ణకాః
స్యు ర్జమ్బీరే దంతశఠ జమ్భ జమ్భీర జమ్భలాః. 74
వరుణో వరణ స్సేతు స్తిక్తశాకః కుమారకః
పున్నాగే పురుష స్తుఙ్గః కేసరో దేవవల్లభః 75
పారిభద్రే నింబతరు ర్మందారః పారిజాతకః
తినిశే స్యందనో నేమీ రథద్రు రతిముక్తకః 76
వఞ్జుల శ్చిత్రకృ చ్చాథ ద్వౌ పీతనక పీతనౌ
ఆమ్రాతకే మధూకే తు గుడపుష్ప మధుద్రుమౌ 77
వానప్రస్థమధుష్ఠీ (వౌ) లౌ జలజేత్ర మధూలకః
పీలౌ గుడఫల స్స్రంసీ తస్మిం స్తు గిరిసంభవే 78
అక్షోటకందరాలౌ ద్వౌ వఙ్కోలే తు నికోచకః
పలాశే కింశుకః పర్ణో వాతపోథోఽథ వేతసే 79
రథాభ్రపుష్పవిదులశీతవానీరవఞ్జులాః
ద్వౌ పరివ్యాధవిదులౌ నాదేయీ చామ్బువేతసే 80
శోభాఞ్జనే శిగ్రుతీక్ష్ణ గంధకాక్షీబ మోచకాః
రక్తోఽసౌ మధుశిగ్రు స్స్యా దరిష్టః ఫేనిల స్సమౌ 81
బిల్వే శ్శాణ్డిల్యశైలూషౌ మాలూర శ్రీఫలావపి
ప్లక్షో జటీ పర్కటీ స్యా న్న్యగ్రోధో బహుపా ద్వటః 82
గాలవ శ్శాబరో లోధ్ర స్తిరీట స్తిల్వమార్జనౌ
ఆమ్ర శ్చూతో రసాలోఽసౌ సహకారోఽతి సౌరభః 83
కుమ్భోలూఖల (కం) కే క్లీబే కౌశికో గుగ్గులుః పురః
శేలుః శ్లేష్మాతక శ్శీత ఉద్దాలో బహువారకః 84
రాజాదనం ప్రియాలస్స్యా సన్నకద్రు ర్ధనుః పటః
గమ్భారీ సర్వతో భద్రా కాశ్మరీ మధుపర్ణికా 85

శ్రీపర్ణీ భద్రపర్ణీ చ కాశ్మర్య శ్చాప్యథ ద్వయోః
కర్కన్ధూ ర్బదరీ కోలీ ఘోణ్టా కువలఫేనిలే 86
సౌవీరం బదరం కోల మథ స్యా త్స్వాదుకణ్టకః
వికఙ్కత స్స్రువావృక్షో గ్రన్థిలో వ్యాఘ్రపాదపి 87
ఐరావతో నాగరఙ్గో నాదేయీ భూమి జమ్బుకా
తిన్దుక స్స్ఫూర్జకః కాలస్కన్ధ శ్చ శితిసారకే 88
కాకేన్దుః కులకః కాకపీలుకః కాకతిన్దుకే
గోలీఢో ఝాటలో ఘణ్టా పాటలి ర్మోక్షముష్కకా 89
తిలకః క్షురక శ్శ్రీమా న్సమౌ పిచులఝాబుకౌ
శ్రీపర్ణికా కుముదికా కుమ్భీ కైడర్యకట్ఫలౌ 90
క్రముకః పట్టికాఖ్య స్స్యా త్పట్టి లాక్షాప్రసాదనః
తూదస్తు యూపః క్రముకో బ్రహ్మణ్యో బ్రహ్మదారు చ 91
తూలం చ నీపప్రియకకదమ్బాస్తు హలిప్రియే
వీరవృక్షోఽరుష్కరోఽగ్ని ముఖీ భల్లాతకీ త్రిషు. 92
గర్దభాణ్డే కందరాల కపీతనసుపార్శ్వకాః
ప్లక్షశ్చ తిన్త్రిణీ చిఞ్చాఽమ్లి కాఽథో పీతసాలకే. 93
సర్జకాసన బన్ధూక పుష్ప ప్రియకజీవకాః
సాలేతు సర్జకార్శ్యాశ్వకర్ణకా స్సస్యసంవరః. 94
నదీసర్జో వీరతరు రిన్ద్రద్రుః కకు భోఽర్జునః
రాజాదన(ః) ఫలాధ్య (క్షః) క్షే క్షీరికాయా మథద్వయోః. 95
ఇఙ్గుదీ తాపసతరు ర్భూర్జే చర్మి మృదుత్వచౌ
పిచ్ఛిలా పూరణీ మోచా చిరాయు శ్శాల్మలిర్ద్వయోః. 96
పిచ్ఛాతు శాల్మలీవేష్టే రోచనః కూటశాల్మ (లీ) లిః
చిరిబిల్వో న క్తమాలః కరజశ్చ కరఞ్జకే. 97

ప్రకీర్యః పూతికరజః పూతికః కలిమారకః
కరఞ్జభేదా షడ్గ్రన్థో మర్కట్యంగారవల్లరీ. 98
రోహీ రోహితకః ప్లీహశత్రు ర్దాడిమపుష్పకః
గాయత్రీ బాలతనయః ఖదిరో దంతధావనః. 99
అరిమేదో విట్ఖదిరే కదరః ఖదిరే సితే.
సోమవల్కోఽప్యథ వ్యాఘ్రపుచ్ఛగంధర్వహస్తకౌ. 100
ఏరణ్డ ఉరుబూక శ్చ రుచక శ్చిత్రక శ్చ సః
చఞ్చుః పఞ్చాంగులో మణ్డవర్ధమానవ్యడమ్బకాః 101
అల్పా శమీ శమీర స్స్యా చ్ఛమీ సక్తుఫలా శివా
పిణ్డీతకో మరువక శ్శ్వసనః కరహాటకః. 102
శల్య శ్చ మదనే శక్రపాదపః పారిభద్రకః
భద్రదారు ద్రుకిలిమం పీతదారు చ దారు చ. 103
పూతికాష్ఠం చ సప్త స్యు ర్దేవదారు ణ్యథ ద్వయోః
పాటలిః పాటలాఽమోఘా కాచ సాలీ ఫలే రుహా. 104
కృష్ణవృన్తా కుబేరాక్షీ శ్యామా తు మహిళాహ్వయా
లతా గోవన్దినీ గున్ద్రా ప్రియంగుః ఫలినీ ఫలీ. 105
విష్వక్సేనా గంధఫలీ కారమ్భా ప్రియకశ్చ (సః) సా
మణ్డూకపర్ణపత్త్రోర్ణనటకట్వంగటుణ్టుకాః 106
శ్యోనాకశుకనాసర్క్ష దీర్ఘవృంతకుటన్నటాః
శోణక శ్చారళౌ తిష్యఫలా త్వామలకీ త్రిషు. 107
అమృతా చ వయస్థా చ త్రిలిఙ్గ స్తు విభీతకః.
అక్షస్తుషః కర్షఫలో భూతావాసః కలిద్రుమః. 108
అభయా త్వవ్యథా పథ్యా కా(వ)యస్థా పూతనాఽమృతా
హరీతకీ హైమవతీ రేచకీ శ్రేయసీ శివా 109

పీతద్రు స్సరలః పూతికాష్ఠం చాథ ద్రుమోత్పలః
కర్ణికారః పరివ్యా(ధే)ధో లకుచో లికుచో డహుః. 110
పనసః కణ్టక(కి)ఫలో నిచులోఽమ్బుజ(హి)ఇజ్జలః
కాకోదుమ్బరికా ఫల్గు ర్మలపూర్జఘనే ఫలా. 111
అరిష్ట స్సర్వతోభద్రహింగునిర్యాసమాలకాః
పిచుమన్ద శ్చ ని(మ్బే)మ్బోఽథ పిచ్ఛి లాఽగురుశిం(శు)శపా. 112
కపీలా భస్మగర్భా సా శిరీషస్తు కపీతనః
భ(ండి)ణ్డిలోఽప్యథ చామ్పేయ శ్చమ్పకో హేమపుష్పకః. 113
ఏతస్య కలికా గన్ధఫలీ స్యా దథ కేసరే
వకుళో వఞ్జు ళోఽశోకే సమౌ కరకదాడిమౌ. 114
చామ్పేయః కేసరో నాగకేసరః కాఞ్చనాహ్వయః
జయా జయన్తీతర్కారీ నాదేయీ వైజయన్తికా. 115
శ్రీపర్ణ మగ్నిమన్థ స్స్యాత్కణికా గణికారికా
జ(యో)యాఽథ కుటజ శ్శక్రో వత్సకో గిరిమల్లికా. 116
ఏత స్యైవ కలిఙ్గేన్ద్రయవ భద్రయవం ఫలే
కృష్ణపాకఫలావిఘ్నసుషేణాః కరమ(ర్ద)ర్దకే. 117
కాలస్కన్ధ స్తమాల స్స్యా త్తాపిఞ్ఛోఽప్యథ సిన్ధు(కే)కః
సిన్ధువా రేన్ద్రసురసౌ నిర్గు ణ్డీన్ద్రాణికే త్యపి. 118
వేణీ గరాగరీ దేవతా (డో) ళో జీమూత ఇత్యపి
శ్రీహస్తినీ తు భూరుణ్డీ తృణశూ (న్య)ల్యం తు మల్లికా 119
భూపదీ శీతభీరు శ్చ సైవాఽఽస్ఫోటా వనోద్భవా
శేఫాలికా తు సువహా నిర్గుణ్డీ నీలికా చ సా. 120
సితాఽసౌ శ్వేతసురసా భూతవే శ్యథ మాగధీ
గణికా యూథి కాఽమ్బష్ఠా సా పీతా హేమపుష్పికా. 121

అతిముక్తః పుణ్డ్రక స్స్యా ద్వాసన్తీ మాధవీ లతా
సుమనా మాలతీ జాతి స్సప్తలా నవమాలికా. 122
మాఘ్యం కుందం రక్తకస్తు బన్ధూకో బన్ధుజీవకః
సహా కుమారీ తరణి రమ్లాన స్తు మహాసహా. 123
తత్ర శోణే కురువక స్తత్ర పీతే కురణ్డకః
నీలీ ఝిణ్టీ ద్వయో ర్బాణా దాసీ చార్తగల శ్చ సా. 124
సైరేయక స్తు ఝిణ్టీ స్యా త్తస్మిన్ కురవ కోఽరుణే
పీతా కురణ్టకో ఝిణ్టీ తస్మిన్ సహచరీ ద్వయోః. 125
ఓడ్రపుష్పం జపావజ్రపుష్పం పుష్పం తిలస్య యత్
ప్రతిహాసశతప్రాసచణ్డాతహయమారకాః. 126
కరవీరే కరీరేతు క్రకరగ్రన్థిలా వుభౌ
ఉన్మత్తః కితవో ధూర్తో(ధ)ధుత్తూరః కనకాహ్వయః 127
మాతులో మదన శ్చాస్య ఫలే మాతులపుత్రకః
ఫలపూరో బీజపూరో రుచకో మాతులుఙ్గకే. 128
సమీరణే (ణో) మరువకః ప్రస్థపుష్పః ఫణి (జ్జ) ర్జకః
జమ్బీరోఽప్యథ పర్ణాసే కఠిఞ్జరకుఠేరకా. 129
సితేఽర్జకోఽత్ర పాఠీ తు చిత్రకో వహ్నిసంజ్ఞకః
అర్కాహ్వవసుకాఽఽస్ఫోటగణరూపవికీరణాః. 130
మందార శ్చార్కపర్ణోఽత్ర శుక్లేఽలర్కప్రతాపసౌ
శివమల్లీ పాశుపత ఏకాష్ఠీలో(బు)బకో వసుః. 131
వన్దా వృక్షాదనీ వృక్షరుహా జీవన్తి కేత్యపి
వత్సాదనీ ఛిన్నరుహా గుడూచీ తన్త్రికాఽమృతా. 132
జీవన్తికా సోమవల్లీ విశల్యా మధుపర్ణ్యపి
మూర్వా దేవీ మధురసా మోరటా తేజసీ స్రవా. 133

మధూలికా మధుశ్రేణీ గోకర్ణీ పీలుపర్ణ్యపి
పాఠాఽమ్బష్ఠా విద్ధకర్ణీ స్థాపనీ శ్రేయసీ రసా. 134
ఏకాష్ఠీలా పాపచేలీ ప్రాచీనా వనతి (క్తీ) క్తకా.
కటుః కటుమ్బరాఽశోకా (క)రోహిణీ కటురోహిణీ. 135
మత్స్యపిత్తా కృష్ణభేదీ వక్రాఙ్గీ శకులాదనీ
ఆత్మగుప్తాఽజ హాఽవ్యణ్డా కణ్డూరా ప్రావృషాయణీ. 136
ఋశ్యప్రోక్తా శూకశిమ్బిః కపిక (చ్ఛు)చ్ఛూశ్చ మర్కటీ
చిత్రోపచిత్రా న్యగ్రోధీ ద్రవన్తీ శమ్బరీ వృషా. 137
ప్రత్యక్ఛ్రేణీ సుతశ్రేణీ రణ్డా మూషికపర్ణ్యపి
అపామార్గశ్శైఖరికో ధామార్గవమయూరకౌ. 138
ప్రత్యక్పర్ణీ (కీశపర్ణీ) కీశవల్లీ కిణిహీ ఖరమఞ్జరీ
హఞ్జికా బ్రాహ్మణీ పద్మా భార్గీ బ్రాహ్మణయష్టికా. 139
అఙ్గారవల్లీ బాలేయ శాకబర్బరవర్ధకాః
మఞ్జిష్ఠా వికసా జిఙ్గీ సమఙ్గా కాలమేషికా. 140
మణ్డూకపర్ణీ (భ) మణ్డీరీ భణ్డీ యోజనవల్ల్యపి
యాసో యవాసో దుస్పర్శో ధన్వయాసః కునాశకః. 141
రోదనీ కచ్ఛురానన్తా సముద్రాన్తా దురాలభా
పృశ్నిపర్ణీ పృథక్పర్ణీ చిత్రపర్ణ్యఙ్ఘ్రిపర్ణికా. 142
క్రోష్టువిన్నా సింహపుచ్ఛీ కలశీ ధావనీ (నిరు)గుహా
నిదిగ్ధికా స్పృశీ వ్యాఘ్రీ బృహతీ కణ్టకారికా. 143
ప్రచోదనీ కులీ క్షుద్రా దుఃస్పర్శా రాష్ట్రికేత్యపి
నీలీ కాలా క్లీతకికా గ్రామీణా మధుపర్ణికా. 144
రఞ్జనీ శ్రీఫలీ తుత్థా ద్రోణీ దోలా చ నీలినీ
ఆవల్గుజ స్సోమరాజీ సువల్లి స్సోమవల్లికా. 145

కాలమేషీ కృష్ణఫలా వా(కుచి)గుజీ పూతిఫ ల్యపి
కృష్ణోపకుల్యా వైదేహీ మాగధీ చపలా కణా. 146
ఊషణా పిప్పలీ శౌణ్డీ కోలా౽థ కరిపిప్పలీ
కపివల్లీ కోలవల్లీ శ్రేయసీ వసిరః పుమాన్. 147
చవ్యం తు చవికా కాకచి(ఞ్చా)ఞ్చీ గుఞ్జా తు కృష్ణలా
(ప) వలంకషా త్విక్షుగంధా శ్వదంష్ట్రా స్వాదుకణ్టకః. 148
గోకణ్టకో గోక్షురకో వనశృంగాట ఇత్యపి
విశ్వా విషా ప్రతివిషా౽తివిషోపవిషా౽రుణా. 149
శృఙ్గీమహౌషధం చాథ క్షీరావీ దుగ్ధికే(కా)సమే
శతమూలీ బహుసుతా భీరు రిన్దీవరీ వరీ. 150
ఋశ్యప్రోక్తా౽భీరుపత్త్రీ నారాయణ్య శ్శతావరీ
అహేరు రథ పీతద్రు కాలేయకహరిద్రవః. 151
దార్వీ పచంపచా దారుహరిద్రా పర్జనీ త్యపి
వచోగ్రగంధా షడ్గ్రంథా గోలోమీ శతపర్వికా. 152
శుక్లా హైమవతీ వైద్యమాతృసింహ్యౌ తు వాశికా
వృషోటరూష స్సింహాస్యో వాశకో వాజిదంతకః. 153
ఆస్ఫోటా గిరికర్ణీ స్యాద్విష్ణుక్రాంతా౽పరాజితా
ఇక్షుగంధా తు కాణ్డేక్షు కోకిలాక్షే క్షురక్షురాః 154
శాలేయ స్స్యా చ్ఛీతశివా ఛత్రా మధురికా మిసిః
మిశ్రే యాప్యథ సింహుండో వజ్రద్రు స్స్నుక్స్నుహీగుడాః 155
సమన్తదు గ్ధా౽థో వేల్ల మమోఘా చిత్రతణ్డులా
తణ్డులశ్చ క్రిమిఘ్నశ్చ విడంగం పున్నపుంసకమ్. 156
బలా వాట్యాలకో(కా) ఘణ్టారవా తు శణపుష్పికా
మృద్వీకా గోస్తనీ ద్రాక్షా స్వాద్వీ మధురసేతి చ. 157

సర్వానుభూతి స్సరళా త్రిపుటా త్రివృతా త్రివృత్
త్రిభణ్డీ(రో)రేచనీ శ్యామా పాలిన్ద్యౌ తు సుషేణికా. 158
కాలా మసూరవిదళా ఽర్ధచన్ద్రా కాలమేషికా
మధుకం క్లీతకం యష్టిమధుకం మధుయష్టికా. 159
విదారీ క్షీరశుక్లేక్షుగన్ధా క్రోష్ట్రీతు యా సితా
అన్యా క్షీరవిదారీ స్యా న్మహాశ్వేతర్క్ష గన్ధికా. 160
లాఙ్గలీ శారదీ తోయపిప్పలీ శకులాదనీ
ఖరాశ్వా కారవీ దీప్యో మయూరో లోచమస్తకః. 161
గోపీ శ్యామా శారిబా స్యా (దనన్తో) చ్చన్దనో త్పలశారిబా
యోగ్య మృద్ధి స్సిద్ధిలక్ష్మ్యౌ వృద్ధే రప్యాహ్వయా ఇమే. 162
కదళీ వారణబుసా రమ్భా మోచాంశుమత్ఫలా
కాష్ఠిలా ముద్గపర్ణీ తు కాకముద్గా సహేత్యపి. 163
వార్తాకీ హింగుళీ సింహీ భణ్టాకీ దుష్ప్రధర్షిణీ
నాకులీ సురసా (రాస్నా)నాగసుగన్ధా గన్ధనాకులీ. 164
నకులేష్టా భుజఙ్గాక్షీ ఛత్రాకీ సువహా చ సా
విదారిగన్ధాంశుమతీ సాలపర్ణీ స్థిరా ధ్రువా. 165
తుణ్డికేరీ సముద్రాన్తా కార్పాసీ బదరేతి చ
భారద్వాజీ తు సా వన్యాశృంగీ తు వృషభో వృషః. 166
గాఙ్గేరుకీ నాగబలా ఝషా హ్రస్వగవేధుకా
ధామార్గవో ఘోషక స్స్యా న్మహాజాలీ సపీతకః 167
జ్యోత్స్నీపటోలికా జాలీ నాదేయీ భూమిజమ్బుకా
స్యా ల్లాఙ్గలీ త్వగ్నిశిఖా కాకాఙ్గీ కాకనాసికా. 168
గోధాపదీ తు సువహా ముసలీ తాల(మూ)మాలికా
అజశృఙ్గీ విషాణీ స్యా ద్గోజిహ్వా దార్వికే సమే. 169

తామ్బూలవల్లీ తామ్బూలీ నాగవ ల్ల్యథ ద్విజా
హరేణు రేణుకా కౌన్తీ కపిలా భస్మగన్ధినీ. 170
ఏలా వాలుక మైలేయం సుగన్ధి హరివాలుకమ్
వాలుకం చాథ పాలఙ్క్యా (ం) ముకున్దః కున్దకున్దురూ 171
బాలం హ్రీబేరబర్హిష్ఠోదీచ్యం కేశామ్బు నామ చ.
కాలానుసార్యవృద్ధాశ్మపుష్పశీతశివాని తు 172
శైలేయం తాలపర్ణీ తు దైత్యా గన్ధకుటీ మురా
గన్ధినీ గజభక్ష్యా తు సువహా సురభీ రసా. 173
మహేరణా కున్దురుకీ సల్లకీ హ్లాదినీతి చ
అగ్నిజ్వాలా సుభిక్షా తు ధాతకీ ధా(తు)తృపుష్పికా. 174
పృథ్వీకా చన్ద్ర బా లైలా నిష్కుటీ ర్బహులాఽథసా
సూక్ష్మోపకుఞ్చికా తుత్థా కోరఙ్గీ త్రిపుటా త్రుటిః 175
వ్యాధిః కుష్ఠం పారిభావ్యం వాప్యంపాకల ముత్పలమ్
శఙ్ఖినీ చోరపుష్పీ స్యా త్కేశి న్యథ వితున్నకః 176
ఝటాఽమలాఽజ్ఝటా తాలీ శివా తామల కేతి చ
ప్రపౌణ్డరీకం పౌణ్డర్య మథ తున్నః కుబేరకః. 177
కుణికచ్ఛః కాంతలకో నన్ది వృక్షోఽథ రాక్షసీ,
చణ్డా ధనహరీ క్షేమదుష్పత్రిగణహాసకాః. 178
వ్యాడాయుధం వ్యాఘ్రనఖం కరజం చక్రకారకమ్,
సుషిరా విద్రుమలతా కపోతాఙ్ఘ్రి ర్నటీ నలీ. 179
ధమ న్యఞ్జనకేశీ చ హనుర్హట్టవిలాసినీ.
శుక్తి శ్శఙ్ఖః ఖురః కోలదళం నఖ మథాఢకీ. 180
కాక్షీ మృత్స్నా తువరికా మృతాలక సురాష్ట్రజే,
కుటన్నటం దాశపురం వానేయం పరిపేలవమ్. 181

ప్లవ గోపుర గోనర్దకై వర్తి ముస్తకాని చ
గ్రన్థిపర్ణం శుకం బర్హం పుష్పం స్థౌణేయ కుక్కురే. 182
మరున్మాలా తు పిశునా స్పృక్కా దేవీ లతా లఘుః
సముద్రాన్తా వధూః కోటివర్షా లఙ్కోయి కేత్యపి. 183
తపస్వినీ జటామాంసీ జటిలా లోమశా మి (శీ) షీ
త్వక్పత్త్రి ముత్కటం భృఙ్గం త్వచం చోదం వరాఙ్గకమ్. 184
కచ్చూరకో ద్రావిడకః కా(ల్ప) ల్యకో వే(ధ) నముఖ్యకః
ఓషధ్యో జాతి మాత్రే స్యు రజాతౌ సర్వ మౌషధమ్. 185
శాకాఖ్యం పత్త్రపుష్పాది తణ్డులీ యోఽల్పమారిషః
విశ ల్యాఽగ్నిశి ఖాఽనన్తా ఫలినీ శక్రపు (ష్పికా) ష్యపి. 186
స్యా దృక్షగన్ధా ఛగలా న్త్ర్యావేగీ వృద్ధదారకః
జుఙ్గో బ్రాహ్మీ తు మత్స్యాక్షీ వయస్థా సోమవల్లరీ. 187
పటుపర్ణీ హైమవతీ స్వర్ణక్షీరీ హిమావతీ.
హయపుచ్ఛీ తు కామ్భోజీ మాషపర్ణీ మహాసహా. 188
తుణ్డికేరీ రక్తఫలా బిమ్బికా పీలుపర్ణ్యపి.
బర్బరా (క)తబరీ తుఙ్గీ ఖరపు ష్పాఽజగన్ధికా. 189
ఏలాపర్ణీ తు సువహా రాస్నా యుక్తరసా చ సా
చాఙ్గేరీ చుక్రికా దంతశ ఠాఽమ్బ ష్ఠాఽమ్లలోణికా. 190
సహస్రవేధీ చుక్రోఽమ్లవేతస శ్శతవే ధ్యపి
నమస్కారీ గన్ధకా (రీ)లీ సమంగా ఖది రేత్యపి. 191
జీవన్తీ జీవనీ జీవా జీవనీయా మధుస్రవా
కూర్చశీర్షో మధురకః శృంగ హ్రస్వాంగ జీవకాః. 192
కిరాతతిక్తో భూని మ్బోఽనార్యతి క్తోఽథ సప్తలా
విమలా సాతలా భూరిఫేనా చర్మక షేత్యపి. 193

వాయసోలీ స్వాదురసా వయస్థాఽథ మకూలకః.
నికుమ్భో దన్తికా ప్రత్యక్శ్రేణి ర్వ్యుదుమ్బరపర్ణ్యపి. 195
అజమోదా తూగ్రగన్ధా బ్రహ్మదర్భా యవానికా
మూలే పుష్కరకాశ్మీర పద్మపత్రాణి పౌష్కరే. 195
అవ్యా థాతిచరా పద్మా చారటీ పద్మచారిణీ
కామ్పిల్యః కర్కశ శ్చన్ద్రో రక్తాంగో రోచనీ త్యపి. 196
ప్రపున్నాట స్త్వేడగజో దద్రుఘ్న శ్చక్రమర్దకః
పద్మాట ఉరణా(ఖ)క్షశ్చ పలాణ్డుస్తు సుకంద(గంధ)కః 197
లతార్క ద్రుద్రుమౌ తత్ర హరితేఽథ మహౌషధం
లశునం గృఞ్జనారిష్ట మహాకంద రసోనకాః 198
పునర్నవాతు శో (థ) ఘఘ్నీ వితున్నం సు(ని) విషణ్ణకమ్
స్యా ద్వాతక శ్శీత లోఽపరాజితా శణపర్ణ్యపి. 199
పారవతాఙ్ఘ్రిః కటభిః పణ్యా జ్యోతిష్మతీ లతా
వార్షికం త్రాయమాణా స్యాత్త్రాయన్తీ బలభద్రికా. 200
విష్వక్సేనప్రియా ఘృష్టి ర్వారాహీ బదరేత్యపి
మార్కవో భృంగరాజ స్స్యాత్కాకమాచీ తు వాయసీ 201
శతపుష్పా సితచ్ఛత్రాఽతిచ్ఛత్రా మధురా మిసిః
అవాక్పుష్పీ కారవీ చ సారణీ తు ప్రసారణీ. 202
తస్యాం కటమ్భరా రాజబలా భద్రబ లేతి చ
జనీ జతూకా(రజనీ)జననీ జతుకృ చ్చక్రవర్తినీ. 203
సంస్ప ర్శాఽథ శ(ఠీ)టీ గన్ధమూలీ షడ్గ్రన్థి కేత్యపి
కచ్చూరోఽపి పలా శోఽథ కా(ర) విల్లః కటిల్లకః 204
సుషవీ చాథ కులకం పటోల స్తిక్తకః పటుః
కూ(ష్మా)శ్మాణ్డకస్తు కర్కారు రుర్వారుః కర్కటీ స్త్రియౌ. 205

ఇక్ష్వాకుః కటుతుమ్బీ స్యాత్తు మ్బ్యలాబూ రుభే సమే
చిత్రా గవాక్షీ గో(డు)తుమ్బా విశాలా త్విన్ద్రవారుణీ 206
అర్శోఘ్న స్సూరణః కన్దో గణ్డీరస్తు సమష్ఠిలా
కల మ్బ్యుపోదకా స్త్రీ తు మూలకం (హి) హీలమోచికా. 207
వాస్తుకం శాకభేదాః స్యుః దూర్వా తు శతపర్వికా
సహస్రవీర్యా భార్గవ్యౌ రుహాఽనన్తాథ సా సితా. 208
గోలోమీ శరవీర్యా చ గణ్డాలీ శకులాక్షకః
కురువిందో మేఘనామా ముస్తా ముస్తక మస్త్రియామ్. 209
స్యా ద్భద్రముస్తకో గున్ద్రా చూడాలా చక్ర లోచ్చటాః
వంశే త్వక్సార కర్మార త్వచిసార తృణధ్వజాః. 210
శతపర్వా యవఫలో వేణు మస్కర తేజనాః
వేణవః కీచకాస్తే స్యు ర్యే స్వన న్త్యనిలోద్ధతాః. 211
గ్రన్థిర్నా పర్వపరుషీ గున్ద్రా స్తేజనక శ్శరః
నడస్తు ధమనః పోటగళోఽథో కాశ మస్త్రియామ్. 212
ఇక్షుగన్ధా పోటగళః పుంభూమని తు బల్బజాః
రసాల ఇక్షు స్తద్భేదాః పుణ్డ్రకాన్తారకాదయః. 213
స్యా ద్వీరణం వీరతరం మూలేఽస్యోశీర మస్త్రియామ్
అభయం నలదం సేవ్య మమృణాళం జలాశయమ్. 212
లామజ్జకం లఘులయ మవదా హేష్టకాపథే
నడాదయ స్తృణం గర్ముచ్ఛ్యామాకప్రముఖా అపి. 215
అస్త్రీ కుశం కుథో దర్భః పవిత్ర మథ కత్తృణమ్
పౌర సౌగన్ధిక ధ్యామ దేవజగ్ధక రౌహిషమ్. 216
ఛత్త్రాతిచ్ఛత్త్రపాలఘ్నౌ మాలాతృణకభూస్తృణే
శష్పం బాలతృణం ఘాసో యవస(సం) స్తృణ మర్జునమ్. 217

తృణానాం సంహతి స్తృణ్యా నడ్యాతు నడసంహతిః
తృణరాజాహ్వయ స్తాలో నాళికేర స్తు లాఙ్గలీ. 218
ఘోణ్టా తు పూగః క్రముకో గువాకః ఖపురో౽స్యతు
ఫల ముద్వేగ మేతే చ హిన్తాలసహితా స్త్రయః. 219
ఖర్జూరః కేతకీ తాళీ ఖర్జూరీ చ తృణద్రుమాః

ఇతి వనౌషధివర్గః.

అథ సింహాదివర్గః.

సింహో మృగేన్ద్రః పఞ్చాస్యో హర్యక్షః కేసరీ హరిః. 220
(కణ్ఠీరవో గజరిపుః పింగదృష్టి ర్మృగాధిపః
పుణ్డరీకః పంచనఖ చిత్రకాయ మృగద్విషః)
శార్దూలద్వీపినౌ వ్యాఘ్రే తరక్షు స్తు మృగాదనః
వరాహ స్సూకరో ఘృష్టిః కోలః పోత్రీ కిరిః కిటిః. 221
దంష్ట్రీ ఘోణీ స్తబ్ధరోమా క్రోడో భూదార ఇత్యపి
కపి ప్లవఙ్గ ప్లవగ శాఖామృగ వలీముఖాః 222
మర్కటో వానరః కీశో వనౌకా అథ భల్లుకే
ఋక్షాచ్ఛభల్లభల్లూకా గండకే ఖడ్గఖడ్గినౌ. 223
లులాయో మహిషో వాహద్విష త్కాసరసైరిభాః
స్త్రియాం శివా భూరిమాయు గోమాయు మృగధూర్తకాః 224
సృగాల వఞ్చక క్రోష్టు ఫేరు ఫేరవ జమ్బుకాః
ఓతు ర్బిడాలో మార్జారో వృషదంశక ఆఖుభుక్, 225
త్రయో గౌధేర గౌధార గౌధేయా గోధికాత్మజే
శ్వావిత్తు శల్య స్తల్లోమ్ని శలలీ శలలం శలమ్. 226
వాతప్రమీ ర్వాతమృగః కోక స్త్వీహామృగో వృకః
మృగే కురఙ్గ వాతాయు హరిణాజినయోనయః. 227

ఐణేయ మేణ్యా శ్చర్మాద్య మేణ మైణ ముభే త్రిషు
కదళీ కన్దళీ చీన శ్చమూరు ప్రియకా వపి. 228
సమూరు శ్చేతి హరిణా అమీ అజినయోనయః
కృష్ణసార రురు న్యఙ్కు రఙ్కు శమ్బర రౌహిషాః. 229
గోకర్ణ పృషతైణర్శ్య రోహితా శ్చమరో మృగాః
గన్ధర్వ శ్శరభో రామ స్సృమరో గవయ శ్శశః. 230
ఇత్యాదయో మృగేన్ద్రాద్యా గవాద్యాః పశుజాతయః
(అధోగన్తాతు ఖనకో వృకః పుంధ్వజ ఉన్దురః)
ఉన్దురు ర్మూషికోఽప్యాఖు ర్గిరికా బాలమూషికా. 231
చుచున్దరీ గన్ధమూషీ దీర్ఘదేహీ తు మూషికా
సరటః కృకలాసస్స్యా న్ముసలీ గృహగోధికా. 232
లూతా స్త్రీ తన్తువాయోర్ణనాభ మర్కటకా స్సమాః
నీలఙ్గుస్తు క్రిమిః కర్ణజ(లౌ)లూకా(ః)శతపద్యుభే. 233
వృశ్చిక శ్శూక కీటస్స్యా దళి ద్రోణౌ తు వృశ్చికే
పారావతః కలరవః కపోతోఽథ శశాదనః. 234
పత్రీ శ్యేన ఉలూకస్తు వాయసారాతి పేచకౌ
(దివాన్ధః కౌశికో ఘూకో దివాభీతో నిశాటనః)
వ్యాఘ్రాటస్తు భరద్వాజః ఖఞ్జరీటస్తు ఖఞ్జనః. 235
లోహపృష్ఠ స్తు కఙ్క స్స్యా దథ చాషః కికీదివిః
కలిఙ్గ భృఙ్గ ధూమ్యాటా అథ స్యా చ్ఛత్రపత్రకః. 236
దార్వాఘాటోఽథ సారఙ్గ స్తోకక శ్చాతక స్సమాః
కృకవాకు స్తామ్రచూడః కుక్కుట శ్చరణాయుధః. 237
చటకః కలవిఙ్క స్స్యా త్తస్య స్త్రీ చటకా తయోః
పుమపత్యే చాటకైరః స్త్ర్యపత్యే చటకైవహి. 238

కర్కరేటుః కరేటు స్స్యాత్కృకణక్రకరౌ సమౌ
వనప్రియః పరభృతః కోకిలః పిక ఇత్యపి. 239
కాకే తు కరటారిష్ట బలిపుష్ట సకృత్ప్రజాః
ధ్వాంక్షాత్మఘోష పరభృ ద్బలిభు గ్వాయసా అపి. 240
చిర జీవీ చైకదృష్టి ర్మౌకళిః పికవర్ధనః
ద్రోణకాక స్తుకాకోలో దాత్యూహః కాలకణ్టకః. 241
ఆతా (పి)ఋచిల్లౌ దక్షయ్యగృధ్రౌ కీర శుకౌ సమౌ
క్రుఙ్ క్రౌఞ్చోఽథ బకః కహ్వః పుష్కరాహ్వాస్తు సారసః 242
కోక శ్చక్ర శ్చక్రవాకో రథాంగాహ్వాయనామకః
కాదమ్బః కలహంస స్స్యా దుత్క్రోశ కురరౌ సమౌ. 243
హంసాస్తు శ్వేతగరుత శ్చక్రాంగా మానసౌకసః
రాజహంసాస్తు తే చఞ్చుచరణై ర్లోహితై స్సితాః. 244
మలినై ర్మల్లికా (క్షౌ)ఖ్యాస్తే ధార్తరాష్ట్రా స్సితేతరైః
శరారి రాటి రాతిశ్చ బలాకా బిసకణ్ఠికా. 245
హంసస్య యోషి ద్వరటా సారసస్య తు లక్ష్మణా
జతు కాఽజినపత్రా స్యా త్పరోష్ణీ తైలపాయికా. 246
చర్వణా మక్షికా నీ(లా)లీ సరఘా మధుమక్షికా
(ప)నితఙ్గికా పుత్తికా స్యా ద్దంశస్తు వనమక్షికా. 247
దంశీ తజ్జాతి రల్పా స్యా ద్గందోలీ వరటా ద్వయోః
భృంగారీ చీ(ఝీ)రుకా చీరీ ఝిల్లికా చ సమా ఇమాః. 248
సమౌ పతఙ్గశలభౌ ఖద్యోతో జ్యోతిరిఙ్గణః
మధువ్రతో మధుకరో మధులి ణ్మధుపాళినః. 249
ద్విరేఫ పుష్పలి ద్భృంగ షట్పద భ్రమరాళయః
ఇన్దిన్దిర శ్చఞ్చరీకో రోలమ్బో బమ్భర శ్చ సః. 250

మయూరో బర్హిణో బర్హీ నీలకంఠో భుజంగభుక్
శిఖావళ శ్శిఖీ కేకీ మేఘనాదానులాస్యపి 251
కేకా వాణీ మయూరస్య సమౌ చన్ద్రిక మేచకౌ
శిఖా చూడా శిఖణ్డ స్తు పిఞ్ఛబర్హే నపుంసకే. 252
ఖగే విహంగ విహగ విహంగమ విహాయసః
శకు న్తి పక్షి శకుని శకు న్త శకున ద్విజాః. 253
పత త్త్రి ప త్త్రి పతగ పత త్ప త్త్రిరథాణ్డజాః
నగౌకా వాజి వికిర వివిష్కి ర పత త్త్రియః. 254
నీడోద్భవా గరుత్మ న్తః పిత్సన్తో నభసంగమాః
తేషాం విశేషా హారీతో మద్గుః కారణ్డవః ప్లవః, 255
తి త్తిరిః కుక్కు భో లావో జీవంజీవ శ్చకోరకః.
కోయష్టిక ష్టిట్టిభకో వ ర్తకో వర్తి కాదయః. 256
గరు త్పక్షచ్ఛదాః ప త్త్రం పత త్త్రంచతనూరుహమ్
స్త్రీ పక్షతిః పక్షమూలం చఞ్చు స్త్రోటి రుభే స్త్రియా. 257
ప్రడీనోడ్డీన సణ్డీనా న్యేతాః ఖగగతిక్రియాః
పేశీ కోశో ద్విహీనేఽణ్డం కులాయో నీడ మస్త్రియామ్. 258
పోతః పాకోర్భకోడిమ్భః పృథుక శ్శాబక శ్శిశుః
స్త్రీపుంసౌ మిథునం ద్వన్ద్వం యుగ్మం తు యుగళం యుగమ్.259
సమూహ నివహ వ్యూహ సన్దోహ విసర వ్రజాః
స్తోమౌఘ నికరవ్రాత వార సంఘాత సఞ్చయాః. 260
సముదాయ స్సముదయ స్సమవాయ శ్చయో గణః
స్త్రియాం తు సంహతి ర్బృన్దం నికురమ్బం కదమ్బకం. 261
పూగోవితానం ప్రకరోమండలం చక్రవాళకం
పటలం పేటికా స్త్రీ స్యాచ్చక్రం జాలంచ జాలకం. 262

బృన్దభేదా స్సమై ర్వర్గః సంఘ సార్థౌ తు జన్తుభిః
సజాతీయైః కులం యూథం తిరశ్చాం పున్నపుంసకం. 263
పశూనాం సమజో౽న్యేషాం సమాజో౽థ సధర్మిణాం
స్యాన్నికాయః పుఞ్జరాశీ తూత్కరః కూట మస్త్రియాం 264
కాపోత శౌక మాయూర తైత్తిరాదీని తద్గణే
గృహాసక్తాః పక్షిమృగా శ్ఛేకా స్యు ర్గృహ్యకాశ్చ తే. 265

ఇతి సింహాదివర్గః.

అథ మనుష్యవర్గః.

మనుష్యా మానుషా మర్త్యా మనుజా మానవా నరాః
స్యుః పుమాంసః పఞ్చజనాః పురుషాః పూరుషా నరః 266
స్త్రీయోషి దబలా యోషా నారీ సీమన్తినీ వధూః
ప్రతీప్రదర్శినీ వామా వనితా మహిళా తథా. 267
విశేషా స్త్వఙ్గనా భీరూః కామినీ వామలోచనా
ప్రమదా (మాని) భామినీ కాంతా లలనా చ నితమ్బినీ. 268
సుందరీ రమణీ రామా కోపనా సైవభామినీ
వరారోహా మత్తకాశి న్యుత్తమా వరవర్ణినీ. 269
కృతాభిషేకా మహిషీ భోగిన్యో౽న్యా నృపస్త్రియః
పత్నీ పాణిగృహీతీ చ ద్వితీయా సహధర్మిణీ. 270
భార్యా జాయా౽థ పుం భూమ్ని దారాః స్యాత్తు కుటుమ్బినీ
పురన్ధ్రీ సుచరిత్రా తు సతీ సాధ్వీ పతివ్రతా. 271
కృతసాపత్నికా౽ధ్యూ ఢా౽ధివి న్నా౽థ స్వయంవరా
పతింవరా చ వర్యాథ కులస్త్రీ కులపాలికా. 272
కన్యా కుమారీ గౌరీ తు నగ్నికా౽నాగతా ర్తవా
స్యాన్మధ్యమా దృష్టరజా స్తరుణీ యువతి స్సమే. 273

సమాః స్నుషా జనీ వధ్వ శ్చిరణ్టీ తు సువాసినీ
ఇచ్ఛావతీ కాముకా స్యా ద్వృషస్యన్తీ తు కాముకీ. 274
కాంతార్థినీ తు యా యాతి సఙ్కేతం సాఽభిసారికా
పుం-శ్చలీ దర్షణీ బంధ క్యసతీ కుల టేత్వరీ. 275
స్వైరిణీ పాంసులాఽథస్యా దశిశ్వీ శిశునా వినా
అవీరా నిష్పతిసుతా విశ్వస్తా విధవే సమే. 276
ఆళి స్సఖీ వయస్యా చ పతివత్నీ సభర్తృకా
వృద్ధా పలిక్నీ ప్రాజ్ఞీ తు ప్రజ్ఞా ప్రాజ్ఞాతు ధీమతీ 277
శూద్రీ శూద్రస్య భార్యా స్యా చ్ఛూద్రా తజ్జాతిరఙ్గనా
ఆభీరీ తు మహాశూద్రీ జాతిపుంయోగయో స్సమే. 278
అర్యాణీ స్వయ మర్యా స్యాత్ క్షత్రియా క్షత్రియా ణ్యపి
ఉపాధ్యాయా ప్యుపాధ్యాయీ స్యా దాచార్యాపి చ స్వతః. 279
ఆచార్యానీ తు పుంయోగే స్యాదర్యీ క్షత్రియీ తథా
ఉపాధ్యాయాన్యుపాధ్యాయీ పోటా స్త్రీ పుంసలక్షణా. 280
వీరపత్నీ వీరభార్యా వీరమాతా తు వీరసూః
జాతాపత్యా ప్రజాతా చ ప్రసూతా చ ప్రసూతికా. 281
స్త్రీ నగ్ని కాకోటవీ స్యా ద్దూతీ సంచారికే సమే
కాత్యాయ న్యర్ధ వృద్ధాయా కాషాయవసనాఽధవా. 282
సైరన్ధ్రీ పరవేశ్మస్థా స్వవశా శిల్పకారికా
అసిక్నీ స్యాదవృద్ధాయా ప్రేష్యా న్తః పురచారిణీ. 283
వారస్త్రీ గణికా వేశ్యా రూపాజీవాఽథ సా జనైః
సత్కృతా వారముఖ్యా స్యాత్కుట్టనీ శమ్భలీ సమే. 284
విప్రశ్నికా త్వీక్షణికా దైవజ్ఞాఽథ రజస్వలా
స్త్రీధర్మి ణ్యవిరాత్రేయీ మలినీ పుష్పవ త్యపి. 285

ఋతుమత్యృప్యుదక్యాపి స్యాద్రజః పుష్ప మార్తవం
శ్రద్ధాలు ర్దోహదవతీ నిష్కలా విగతార్తవా. 286
ఆపన్నసత్త్వా స్యా ద్గుర్వి ణ్యన్తర్వత్నీ చ గర్భిణీ
గణికాదే స్తు గాణిక్యం గార్భిణం యౌవతం గణే. 287
పునర్భూ ర్దిధిషూ రూఢా ద్వి స్తస్యా దిధిషుః పతిః
సతు ద్విజోఽగ్రే దిధి(షూ)షుః సైవ యస్య కుటుమ్బినీ
కానీనః కన్యకాజాత స్సుతోఽథ సుభగాసుతః
సౌభాగినేయః స్యా త్పారస్త్రైణేయ స్తు పరస్త్రియః. 289
పైతృష్వసేయః స్యాత్ పైతృష్వస్రీయ శ్చ పితృష్వసుః
సుతో మాతృష్వసు శ్చైవం వైమాత్రేయో విమాతృజః. 290
అథ బాన్ధకినేయ స్స్యా ద్బన్ధుల శ్చాసతీసుతః
కౌలటేయః కౌలటేరో భిక్షుకీ తు సతీ యది. 291
తదా కౌలటినే యోఽప్యాః కౌలటేరోపి చాత్మజః
ఆత్మజ స్తనయ స్సూను స్సుతః పుత్రః స్త్రియాం త్వమీ. 282
ఆహు ర్దుహితరం సర్వేఽపత్యం తోకం తయో స్సమే
స్వజాతే త్వౌరసౌ రస్యౌ తాత స్తు జనకః పితా. 293
జనయిత్రీ ప్రసూ ర్మాతా జననీ భగినీ స్వసా
ననా(న)న్దా తు స్వసా పత్యు ర్నప్త్రీ పౌత్రీ సుతాత్మజా. 294
భార్యాస్తు భ్రాతృవర్గస్య యాతరః స్యుః పరస్పరం
ప్రజావతీ భ్రాతృజాయా మాతులానీ తు మాతులీ. 295
పతిపత్న్యోః ప్రసూః శ్వశ్రూః శ్వశుర స్తు పితాతయోః
పితుర్భ్రాతా పితృవ్య స్స్యా న్మాతుర్భ్రాతా తు మాతులః. 296
స్యాలా స్స్యు ర్భ్రాతరః పత్న్యాః స్వామినో దేవృదేవరౌ
స్వస్రీయో భాగినేయ స్స్యా జ్జామాతా దుహితుః పతిః 297

పితామహః పితృపితా తత్పితా ప్రపితామహః
మాతుర్మాతామహా ద్యేవం సపిణ్డాస్తు సనాభయః. 298
సమానోదర్య సోదర్య సగర్భ్య సహజా స్సమాః
సగోత్ర బాన్ధవ జ్ఞాతి బన్ధు స్వ స్వజనా స్సమాః. 299
జ్ఞాతేయం బన్ధుతా తేషాం క్రమా ద్భావసమూహయోః
ధవః ప్రియః పతి ర్భర్తా జార స్తూపపతి స్సమౌ. 300
అమృతే జారజః కుండో మృతే భర్తరి గోళకః
భ్రాత్రీయో భ్రాతృజో భ్రాతృ భగిన్యౌ భ్రాతరావుభౌ. 301
మాతాపితరౌ పితరౌ మాతరపితరౌ ప్రసూజనయితారౌ
శ్వశ్రూశ్వశురౌ శ్వశురౌ పుత్త్రౌ పుత్త్రశ్చ దుహితా చ. 302
దమ్పతీ జమ్పతీ జాయాపతీ భార్యాపతీ చ తౌ
గర్భాశయో జరాయుః పుం స్యుల్బం చ కలలోఽస్త్రియాం. 303
సూతిమాసో వైజననో గర్భో భ్రూణ ఇమౌ సమౌ
తృతీయా ప్రకృతి ష్షండః క్లీబః పండో నపుంసకం. 304
శిశుత్వం శైశవం బాల్యం తారుణ్యం యౌవనం సమే
స్యాత్ స్థావిరం తు వృద్ధత్వం వృద్ధసఙ్ఘేఽపి వార్ధకం. 305
పలితం జరసా శౌక్ల్యం కేశాదౌ విస్రసా జరా
స్యాదుత్తానశయా డిమ్భా స్తనపా చ స్తనన్ధయీ. 306
బాలస్తు స్యా న్మాణవకో వయస్థ స్తరుణో యువా
ప్రవయాః స్థవిరో వృద్ధో జీనో జీర్ణో జరన్నపి. 307
వర్షీయాన్ దశమీ జ్యాయాన్ పూర్వజ స్త్వగ్రియోఽగ్రజః
జఘన్యజే స్యుః కనిష్ఠ యవీయోఽవరజానుజాః. 908
అమాంసో దుర్బల శ్ఛాతో బలవాన్ మాంసలోఽంసలః
తున్దిల స్తున్దిభ స్తున్దీ బృహత్కుక్షిః పిచణ్డిలః. 309

అపటీటోఽవనాట శ్చావభ్రటో నతనాసికే
కేశవః కేశికః కేశీ వలినో వలిభ స్సమౌ. 310
వికలాఙ్గస్తు పోగణ్డః ఖర్వో హ్రస్వ శ్చ వామనః
ఖరణా స్స్యా త్ఖరణసో విగ్రస్తు గతనాసికః. 311
ఖురణా స్స్యా త్ఖురణసః ప్రజ్ఞుః ప్రగతజానుకః
ఊర్ధ్వజ్ఞు రూర్ధ్వజానుః స్యాత్ సంజ్ఞు స్సంహతజానుకే. 312
స్యాదేడే బధిరః కుబ్జే గడులః కుకరే కుణిః
పృశ్ని రల్పతనౌ శ్రోణః పంగౌ ముండస్తు ముణ్డితే, 313
వళిరః కేకరే ఖోడే ఖఞ్జ త్రిషు జరావరాః
జడులః కాలకః పిప్లు స్తిలక స్తిలకాలకః. 314
అనామయం స్యా దారోగ్యం చికిత్సా రుక్ప్రతిక్రియా
భేషజౌషధ భైషజ్యా న్యగదో జాయు రిత్యపి. 315
స్త్రీ రుగ్రుజా చోపతాపరోగవ్యాధిగదామయాః
పుమాన్ యక్ష్మ క్షయ శ్శోషః ప్రతిశ్యాయస్తు పీనసః. 316
స్త్రీ క్షుత్క్షుతం క్షవః పుంసి కాసస్తు క్షవథుః పుమాన్
శోఫస్తు శ్వయథు శ్శోషః పాదస్ఫోటో విపాదికా 317
కిలాసం సిధ్మ కచ్ఛ్వాం తు పామ పామే విచర్చికా
కణ్డూః ఖర్జూశ్చ కణ్డూయా విస్ఫోటః పిటక త్రిషు. 318
వ్రణోఽస్త్రియా మీర్మమరుః క్లీబే నాడీవ్రణః పుమాన్
కోఠో మండలకం కుష్ఠశ్విత్రే దుర్నామకార్శసీ. 319
అనాహ స్తు నిబన్ధ స్స్యాత్ గ్రహణీ రుక్ప్రవాహికా
ప్రచ్ఛర్దికా వమి శ్చ స్త్రీ పుమాం స్తు వమథు స్సమాః. 320
వ్యాధిభేదా విద్రధిః స్త్రీ జ్వరమేహభగన్దరాః
[శ్రీపదం పాదవల్మీకం కేశఘ్నం త్విన్ద్రలుప్తకం.]

అశ్మరీ మూత్రకృచ్ఛ్రం స్యా త్పూర్వే శుక్రావధే స్త్రియు. 321
రోగహా ర్యగదంకారో భిషగ్వైద్య శ్చికిత్సకే
వార్తో నిరామయః కల్య ఉల్లాఘో నిర్గతో గదాత్, 322
గ్లాన గ్లాస్నూ అమయావీ వికృతో వ్యాధితోఽపటుః
ఆతురోఽభ్యమితోఽభ్యా న్తః సమౌ పామనకచ్ఛురౌ, 323
దద్రుఘ్నో దద్రురోగీ స్యా దర్శో రోగయుతోఽర్శసః
వాతకీ వాతరోగీ స్యా త్సాతిసారోఽతిసారకీ. 324
స్యుః క్లిన్నాక్షే చుల్ల చిల్ల పిల్లాః క్లిన్నేఽక్ష్ణి చా ప్యమీ
ఉన్మత్త ఉన్మాదవతి శ్లేష్మలః శ్లేష్మణః కఫీ. 325
స్యుబ్జో భుగ్నే రుజా వృద్ధనాభౌ తున్దిలతున్దిభౌ
కిలాసీ సిధ్మలోఽన్ధోఽదృ ఙ్మూర్చాలే మూర్తమూర్చితౌ. 326
శుక్రం తేజో రేతసీ చ బీజవీర్యేన్ద్రియాణి చ
మాయుః పిత్తం కఫః శ్లేష్మా స్త్రియాంతు త్వగసృగ్వరా, 327
పిశితం తరసం మాంసం పలలం క్రవ్య మామిషం
ఉత్తప్తం శుష్కమాంసం స్యాత్త ద్వల్లూరం త్రిలిఙ్గకం. 328
రుధిరేఽసృగ్లోహితాస్రరక్త క్షతజశోణితం
వృ(బు)క్కాగ్రమాంసం హృదయం హృన్మేదస్తువపావసా. 329
పశ్చాద్గ్రీవా సిరా మన్యా నాడీ తు ధమని స్సిరా
తిలకం క్లోమ మస్తిష్కం గోర్దం కిట్టం మలోఽస్త్రియాం. 330
అన్త్రం పురీ తద్గుల్మ స్తు ప్లీహా పుంస్యథ వస్నసా
స్నాయుః స్త్రియాం కాలఖణ్డ యకృతీ తు సమే ఇమే. 331
సృణికా స్యన్దినీ లాలా దూషికా నేత్రయో ర్మలం
[నాసామలం తు శింఘాణం శింఙూషం కర్ణయోర్మలం.]
మూత్రం ప్రసావ ఉచ్చారా వస్కరౌ శ(చ)మలం శకృత్. 332

పురీషగూఢే వర్చస్క మస్త్రీ విష్ఠావి(శో)షా స్త్రియా
స్యా త్కర్పరః కపాలోఽస్త్రీ కీకసం కుల్యమస్థిచ. 333
స్యా చ్ఛరీరాస్థ్ని కఙ్కాళః పృష్ఠాస్థ్ని తు కశేరుకా
శిరోఽస్థ్ని తు కరోటిస్త్రీ పార్శ్వాస్థిని తు పర్శుకా 334
అఙ్గం ప్రతీకోఽవయవోఽపఘ నోఽథ కళేబరం
గాత్రం వపు స్సంహననం శరీరం వర్ష్మ విగ్రహః 335
కాయో దేహః క్లీబపుంసోః స్త్రియాం మూ ర్తి స్తను స్తనూః
పాదాగ్రం ప్రపదం పాదః పదఙ్ఘ్రి శ్చరణోఽస్త్రియాం. 336
తద్గ్రన్థీ ఘుటికే గుల్ఫౌపుమా న్పార్ష్ణి స్తయోరధః
జంఘా తు ప్రసృతా జానూ రుపర్వాష్ఠీవ దస్త్రియామ్. 337
సక్థి క్లీబే పుమా నూరు స్తత్సన్ధిః పుంసి వఙ్క్షణః
గుదం త్వపానం పాయుర్నా వ స్తి ర్నా భే రధో ద్వయోః 338
కటో నా శ్రోణిఫలకం కటిః శ్రోణిః కకుద్మతీ
పశ్చా న్నితమ్బః స్త్రీకట్యాః క్లీబే తు జఘనం పురః. 339
కూపకౌ తు నితమ్బస్థౌ ద్వయహీనే కుకున్దరే
స్త్రియాం స్ఫిచౌ కటిప్రోథా వుపస్థో వక్ష్యమాణయోః. 403
భ(గం)గో యోని ర్ద్వయోః శిశ్నో మేఢ్రో మేహనశేఫసీ
ముష్కోఽణ్డకోశో వృషణః పృష్ఠవంశాధరే త్రికం. 341
పిచణ్డకుక్షీ జఠరోదరం తున్దం స్తనౌ కుచౌ
చూచుకం తు కుచాగ్రం స్యా న్ననాక్రోడం భుజా న్తరం. 322
ఉరో వత్సం చ వక్ష శ్చ పృష్ఠం తు చరమం తనోః
స్కన్ధో భుజశిరోఽంసోఽస్త్రీ సన్ధి తస్యైవ జత్రుణీ. 343

బాహుమూలే ఉభౌ కక్షౌ పార్శ్వ మస్త్రీ తయోరధః
మధ్యమం చావలగ్నం చ మధ్యోఽస్త్రీ ద్వౌ పరౌ ద్వయోః 344
భుజబాహూ ప్రవేష్టో దోః స్యా త్కఫోణి స్తు కూర్పరః
అస్యోపరి ప్రగణ్డ స్స్యాత్ ప్రకోష్ఠ స్తస్య చాప్యధః 345
మణిబన్ధా దాకనిష్ఠం కరస్య కరభో బహిః
పఞ్చశాఖ శ్శయః పాణి స్తర్జనీ స్యా త్ప్రదేశినీ. 346
అఙ్గుళ్యః కరశాఖా స్స్యుః పుం స్యఙ్గుష్ఠః ప్రదేశినీ
మధ్య మానామికా చాపి కనిష్ఠా చేతి తాః క్రమాత్. 347
పునర్భవః కరరుహో నఖోఽస్త్రీ నఖ రోఽస్త్రియాం
ప్రాదేశతాలగోకర్ణా స్తర్జన్యాదియుతే తతే. 348
అఙ్గుష్ఠే సకనిష్ఠే స్యా ద్వితస్తి ర్ద్వాదశాంగుళః
పాణౌ చపేటప్రతల ప్రహస్తా వి స్తృతాంగుళౌ. 349
ద్వౌ సంహతౌ సంహతల ప్రతలౌ వామదక్షిణౌ
పాణి ర్నికుబ్జః ప్రసృతిస్తౌ యుతా వఞ్జలిః పుమాన్. 350
ప్రకోష్ఠే వి స్తృతకరే హస్తో ముష్ట్యా తు బద్ధయా
స రత్నిస్స్యా దరత్ని స్తు నిష్కనిష్ఠేన ముష్టినా. 351
వ్యామో బాహ్వో స్సకరయో స్తతయో స్తిర్యగన్తరం
ఊర్ధ్వవి స్తృతదోః పాణి నృమానే పౌరుషం త్రిషు. 352
కంఠో గళోఽథ గ్రీవాయాం శిరోధిః కన్ధ రేత్యపి
కమ్బుగ్రీవా త్రిరేఖా సాఽవటు ర్ఘాటా కృకాటికా. 353
వక్త్రాస్యే వదనం తుణ్డ మాననం లపనం ముఖం
క్లీబే ఘ్రాణం గన్ధవహా ఘోణా నాసా చ నాసికా. 354
ఓష్ఠాధరౌ తు రదనచ్ఛదౌ దశనవాససీ
అధస్తా చ్చిబుకం గణ్డౌ కపోలౌ తత్పరా హనుః. 355

రదనా దశనా దన్తా రదా స్తాలు తు కాకుదమ్
రసజ్ఞా రసనా జిహ్వా ప్రాన్తా వోష్ఠస్య సృక్విణీ. 356
లలాట మలికం గోధి రూర్ధ్వే దృగ్భ్యాం భ్రువౌ స్త్రియౌ
కూర్చ మస్త్రీ భ్రువో ర్మధ్యం తారకాఽక్ష్ణః కనీనికా 357
లోచనం నయనం నేత్ర మీక్షణం చక్షు రక్షిణీ
దృగ్దృష్టీ చాస్రు నేత్రామ్బు రోదనం చాస్ర మ(శ్రు)స్రుచ. 358
అపాంగౌ నేత్రయో రన్తౌ కటాక్షోఽపాఙ్గదర్శనే
కర్ణశబ్దగ్రహౌ శ్రోత్రం శ్రుతిః స్త్రీ శ్రవణం శ్రవః. 359
ఉత్తమాఙ్గం శిరశ్శీర్షం మూర్ధా నా మస్తకోఽస్త్రియాం
చికురః కున్తలో వాలః కచః కేశ శ్శిరోరుహః. 360
తద్బృన్దే కైశికం కైశ్య మలకా శ్చూర్ణకుంతలాః
తే లలాటే భ్రమరకాః కాకపక్షః శిఖణ్డకః. 361
కబరీ కేశవేశోఽథ ధమ్మిల్ల స్సంయతాః కచాః
శిఖా చూడా కేశపాశీ వ్రతినాం తు జటా సటా 362
వే(ణిః)ణీ ప్రవేణీ శీర్షణ్య శిరస్యౌ విశదే కచే
పాశః పక్ష శ్చ హస్త శ్చ కలాపార్థాః కచాత్పరే. 363
తనూరుహం రోమ లోమ తద్వృద్ధౌ శ్మశ్రు పుమ్ముఖే
ఆకల్పవేషౌ నైపథ్యం ప్రతికర్మ ప్రసాధనమ్. 364
దశైతే త్రి ష్వలంకర్తాఽలంకరిష్ణు శ్చ మణ్డితః
ప్రసాధితోఽలంకృత శ్చ భూషిత శ్చ పరిష్కృతః. 365
విభ్రా డ్భ్రాజిష్ణురోచిష్ణూ భూషణం స్యా దలంక్రియా
అలంకార స్త్వాభరణం పరిష్కారో విభూషణం. 366
మణ్డనం చాథ మకుటం కిరీటం పున్నపుంసకం
చూడామణి శ్శిరోరత్నం తరలో హారమధ్యగః. 367

వాలపాశ్యా పారితథ్యా పత్త్రపాశ్యా లలాటికా
కర్ణికా తాళపత్త్రం స్యా త్కుణ్డలం కర్ణవేష్టనం. 368
గ్రైవేయకం కణ్ఠభూషా లమ్బనం స్యా ల్లలన్తికా
స్వర్ణైః ప్రాలమ్బి కాఽథోర స్సూత్రికా మౌక్తికైః కృతా. 369
హారో ముక్తావళీ దేవచ్ఛ న్దోఽసౌ శతయష్టి(కా)కః
హార భేదా యష్టిభేదా ద్గుచ్ఛ గుచ్ఛార్ధ గోస్తనాః. 370
అర్ధహారో మాణవక ఏకావ ళ్యేకయష్టికా
సైవ నక్షత్రమాలా స్యా త్సప్తవింశతిమౌక్తికా. 371
ఆవాపకః పారిహార్యః కటకం వలయోఽస్త్రియాం
కేయూర మంగదం తుల్యే అంగుళీయక మూర్మికా. 372
సాక్షరాఽంగుళముద్రా సా కఙ్కణం కరభూషణం
స్త్రీకట్యాం మేఖలాకాఞ్చీ సప్తకీ రశనా తథా. 373
క్లీబే సారసనం చాథ పుంస్కట్యాం శృఙ్ఖలం త్రిషు
పాదాంగదం తులాకోటి ర్మఞ్జీరో నూపురోఽస్త్రియామ్. 374
హంసకః పాదకటకః కిఙ్కిణీ క్షుద్రఘణ్టికా
త్వక్ఫల క్రిమి రోమాణి వస్త్రయోని ర్దశ త్రిషు. 375
వాల్కం క్షౌమాది ఫాలంతు కార్పాసం బాదరం చ తత్
కౌశేయం క్రిమికోశోత్థం రాఙ్కవం మృగరోమజమ్. 376
అనాహతం నిష్ప్రవాహి తన్త్రకం చ నవామ్బరే.
త త్స్యా దుద్గమనీయం య ద్ధౌతయో ర్వస్త్రయో ర్యుగమ్. 377
పత్త్రోర్ణం ధౌతకౌశేయం బహుమూల్యం మహాధనమ్
క్షౌమం దుకూలం స్యా ద్ద్వే తు నివీతం ప్రావృతం త్రిషు 378

స్త్రియాం బహుత్వే వస్త్రస్య దశాస్స్యు ర్వస్త్రయోర్ద్వయోః
దైర్ఘ్య మాయామ ఆ(నా)రోహః పరిణాహో విశాలతా. 379
పటచ్చరం జీర్ణవస్త్రం సమౌ నక్తకకర్పటౌ
వస్త్ర మాచ్ఛాదనం వాస శ్చేలం వసన మంశుకమ్. 380
సుచేలకః పటోఽస్త్రీ స్యా ద్వరాశిః స్థూలశాటికః
నిచోళః ప్రచ్ఛదపట స్సమౌ రల్లకకమ్బళౌ. 381
అన్తరీయోపసంవ్యాన పరిధానా న్యధోఽంశుకే.
ద్వౌ ప్రావారోత్తరాసంగౌ సమౌ బృహతికా తథా. 382
సంవ్యాన ముత్తరీయం చ చోళః కూర్పాసకోఽస్త్రియాం
నీశార స్స్యాత్ ప్రావరణే హిమానిలనివారణే. [కమ్. 383
అర్ధోరుకం వరస్త్రీణాం స్యా చ్చణ్డాతక(మస్త్రియాం)మంశు
స్యా త్త్రిష్వాఽప్రపదీనం త త్ప్రాప్నో త్యాప్రపదం హియత్. 384
అస్త్రీ వితాన ముల్లోచో దూష్యాద్యం వస్త్రవేశ్మని
ప్రతిసీరా యవనికా స్యా త్తిరస్కరిణీ చ సా. 385
పరికర్మాఙ్గసంస్కార స్స్యా న్మార్ష్టి ర్మార్జనా మృజా
ఉద్వర్తనోత్సాదనే ద్వే సమే ఆప్లావ ఆప్లవః. 386
స్నానం చర్చా తు చ(చా)ర్చిక్యం స్థాసకోఽథ ప్రబోధనమ్
అనుబోధః పత్రలేఖా పత్త్రాఙ్గుళి రిమే సమే 387
తమాలపత్త్రతిలకచిత్రకాణి విశేషకమ్
ద్వితీయం చ తురీయం చ న స్త్రియా మథ కుఙ్కుమమ్. 388
కాశ్మీరజన్మాగ్ని శిఖం వరం బాహ్లీకపీతనే
రక్తసంకోచపిశునే ధీరలోహితచన్దనమ్. 389

లాక్షా రాక్షా జతుక్లీబే యావోఽలక్తో ద్రుమామయః
లవఙ్గం దేవకుసుమం శ్రీసంజ్ఞ మథ జాపకమ్. 390
కా(లీ)లేయకం చ కాలానుసార్యం చాథ సమార్థకమ్
వం(శి)శకాగురు రాజార్హం లోహం క్రిమిజ జోఙ్గకమ్ 391
కాలాగు ర్వగురుః స్యా త్తు మంగళ్యం మల్లిగన్ధి యత్
యక్షధూప స్సర్జరసోఽరాళ స్సర్వరసా వపి, 392
బహురూపోఽప్యథ వృకధూపకృత్రిమధూపకౌ
తురుష్కః పిణ్డక స్సిహ్లో యావనోఽప్యథ పాయసః, 393
శ్రీవాసో వృకధూపోఽపి శ్రీవేష్టసరళద్రవౌ
మృగనాభి ర్మృగమదః కస్తూరీ చాథ కోలకమ్. 394
(కంకా)తక్కోలకం కోశఫల మథ కర్పూర మస్త్రియాం
ఘనసార శ్చన్ద్రసంజ్ఞ స్సితాభ్రో హిమవాలుకా. 395
గన్ధసారో మలయజో భద్రశ్రీ శ్చందనోఽస్త్రియాం
తైలపర్ణిక గోశీర్షే హరిచందన మస్త్రియాం 396
తిలపర్ణీ తు పత్రాంగం రఞ్జనం రక్తచందనం.
కుచందనం చాథ జాతికోశ జాతిఫలే సమే. 397
కర్పూరాగరు కస్తూరీ తక్కోలై ర్యక్షకర్దమః
గాత్రానులేపనీ వర్తి ర్వర్ణకం స్యా ద్విలేపనం. 398
చూర్ణాని వాసయోగా స్స్యు ర్భావితం వాసితం త్రిషు
సంస్కారో గంధమాల్యాద్యై ర్యస్స్యా త్తదధివాసనం. 399
మాల్యం మాలా స్రజౌ మూర్ధ్ని కేశమధ్యే తు గర్భకం
ప్రభ్రష్టకం శిఖాలమ్బి పురోన్యస్తం లలామకం. 400
ప్రాలమ్బ మృజులమ్బి స్యా త్కణ్ఠా ద్వైకక్షకం తు తత్
య త్తిర్యక్ క్షిప్త మురసి శిఖా స్వాపీడశేఖరౌ. 401

రచనా స్యా త్పరిస్పంద ఆభోగః పరిపూర్ణతా
ఉపధానం తూపబర్హః శయ్యాయాం శయనీయవత్. 402
శయనం మఞ్చ పర్యఙ్క పల్యఙ్కాః ఖట్వయా సమాః
గేన్దుకః కన్దుకో దీపః ప్రదీపః పీఠ మాసనం 403
సముద్గక స్సంపుటకః ప్రతిగ్రాహః పతద్గ్రహః
ప్రసాధనీ కఙ్కతికా పిష్టాతః పటవాసకః. 404
దర్పణే ముకురాదర్శౌ వ్యజనం తాళవృంతకం

ఇతి మనుష్యవర్గః.

అథ బ్రహ్మవర్గః.

సన్తతి ర్గోత్ర జనన కులా న్యభిజ నాన్వయౌ. 405
వంశోఽన్వవాయ స్సన్తానో వర్ణా స్స్యు ర్బ్రాహ్మణాదయః
విప్రక్షత్రియవిట్ఛూద్రా శ్చాతుర్వర్ణ్య మితి స్మృతం
రాజబీజీ రాజవంశ్యో బీజ్య స్తు కులసమ్భవః. 406
మా(మ)హాకుల కులీనార్య సభ్య సజ్జన సాధవః
బ్రహ్మచారీ గృహీ వానప్రస్థో భిక్షు శ్చతుష్టయే. 107
ఆశ్రమోఽస్త్రీ ద్విజాత్యగ్రజన్మభూదేవ బాడబాః
విప్రశ్చ బ్రాహ్మణోఽసౌ షట్కర్మా యాగాదిభి ర్యుతః. 408
విద్వా న్విపశ్చి ద్దోషజ్ఞ స్సన్ సుధీః కోవిదో బుధః
ధీరో మనీషీ జ్ఞః ప్రాజ్ఞ స్సంఖ్యావా న్పణ్డితః కవిః. 409
ధీమాన్ సూరిః కృతీ కృష్టి ర్లబ్ధవర్ణో విచక్షణః
దూరదర్శీ దీర్ఘదర్శీ శ్రోత్రియ చ్ఛాందసౌ సమౌ. 410
ఉపాధ్యాయోఽధ్యాప కోఽథ స్యా న్నిషేకాదికృ ద్గురుః
మన్త్రవ్యాఖ్యా కృదాచార్య ఆదేష్టా త్వధ్వరే వ్రతీ. 411

యష్టా చ యజమాన శ్చ స సోమవతి దీక్షితః
ఇజ్యాశీలో యాయజూకో యజ్వా తు విధినేష్టవాన్. 412
సగీష్ప తీష్ట్యా స్థపతిః సోమపీథీ తు సోమపాః
సర్వవేదా స్స యే నేష్టో యాగ స్సర్వస్వదక్షిణః. 413
అనూచానః ప్రవచనే సాఙ్గేఽధీతీ గురోస్తు యః
లబ్ధానుజ్ఞ స్సమావృత్తః సుత్వా త్వభిషవే కృతే. 414
ఛాత్రాన్తే వాసినౌ శిష్యే శైక్షాః ప్రాథమకల్పికాః
ఏకబ్రహ్మ వ్రతాచారా మిథ స్స బ్రహ్మచారిణః. 415
సతీర్థ్యా స్త్వేకగురువ శ్చితవా నగ్ని మగ్నిచిత్
పారంపర్యోపదేశః స్యా దైతిహ్య మితిహాఽవ్యయం 416
ఉపజ్ఞా జ్ఞాన మాద్యం స్యాత్ జ్ఞాత్వాఽరమ్భ ఉపక్రమః
యజ్ఞ స్సవోఽధ్వరో యాగ స్సప్తతన్తు ర్మఖః క్రతుః. 417
పాఠో హోమ శ్చాతిథీనాం సపర్యా తర్పణం బలిః
ఏతే పఞ్చ మహాయజ్ఞా బ్రహ్మయజ్ఞాదినామకాః. 418
సమజ్యా పరిషద్గోష్ఠీ సభా సమితి సంసదః
ఆస్థానీ క్లీబ మాస్థానం స్త్రీనపుంసకయో స్సదః. 419
ప్రాగ్వంశః ప్రాగ్ఘవిర్గేహాత్ సదస్యా విధిద(ర్శి)ర్శనః
సభాసద స్సభాస్తారా స్సభ్యా సామాజికా శ్చ తే. 420
అధ్వర్యూద్గాతృహోతారో యజుస్సామర్గ్విదః క్రమాత్
అగ్నీధ్రాద్యా ధనై ర్వార్యా ఋత్విజో యాజకా శ్చ తే. 421
వేదిః పరిష్కృతా భూమిః సమే స్థణ్డిలచత్వరే
చషాలో యూపకటకః కుమ్బా సుగహనా వృతిః. 422
యూపాగ్రం తర్మ నిర్మన్థ్యదారుణి త్వరణి ర్ద్వయోః
దక్షిణాగ్ని ర్గార్హపత్యాహవనీయౌ త్రయోఽగ్నయః. 423

అగ్నిత్రయ మిదం త్రేతా ప్రణీత సంస్కృతోఽనలః
సమూహ్య పరిచాయ్యోపచాయ్యా అగ్నౌ ప్రయోగిణః 424
యో గార్హపత్యా దానీయ దక్షిణాగ్నౌ ప్రణీయతే
తస్మి న్నానాయ్యోఽథాగ్నాయీ స్వాహా చ హుతభుక్ప్రియా. 425
ఋక్ సామిధేనీ ధాయ్యా చ యా స్యా దగ్నిసమిన్ధనీ
గాయత్రీ ప్రముఖం ఛన్దో హవ్యపాకే చరుః పుమాన్. 426
ఆమిక్షా సా శృతోష్ణే యా క్షీరే స్యా ద్దధియోగతః
ధవిత్రం వ్యజనం తద్య ద్రచితం మృగచర్మణా. 427
పృషదాజ్యం సదధ్యాజ్యే పరమాన్నం తు పాయసం
హవ్యకవ్యే దైవపైత్రే అన్నే పాత్రం స్రువాదికం. 428
ధ్రువోపభృ జ్జుహూ ర్నా తు స్రువో భేదాః స్రుచః స్త్రియః
ఉపాకృతః పశురసౌ యోఽభిమన్త్ర్య క్రతౌ హతః. 429
పరమ్పరాకం శ (మ)సనం ప్రోక్షణం చ వధార్థకం
వాచ్యలింగాః ప్రమీతోపసమ్పన్న ప్రోక్షితాహతే. 430
సాన్నాయ్యం హవి రగ్నౌతు హుతం త్రిషు వషట్కృతం
దీక్షాన్తోఽవభృథోయజ్ఞే తత్కర్మార్హం తు యజ్ఞియం 431
త్రిష్వథ క్రతుకర్మేష్టం పూర్తం ఖాతాదికర్మయత్
అమృతం విఘసో యజ్ఞశేష భోజనశేషయోః. 432
త్యాగో విహాపితం దాన ముత్సర్జన విసర్జనే
విశ్రాణనం వితరణం స్పర్శనం ప్రతిపాదనం. 433
ప్రాదేశనం నిర్వపన మపవర్జన మంహతిః [కం
మృతార్థం తద (హేదా) హర్దానం త్రిషు స్యాదౌర్ధ్వదైహి. 434
పితృదానం నివాప స్స్యాత్ శ్రాద్ధం తత్కర్మశాస్త్రతః
అన్వాహార్యం మాసి కేఽంశోఽష్ట మోఽహ్నః కుతపోఽస్త్రియాం

పర్యేషణా పరీష్టి శ్చాన్వేషణా చ గవేషణా
సని స్త్వధ్యేషణా యాచ్ఞాఽభిశస్తి ర్యాచ నాఽర్థనా. 436
షట్తు త్రి ష్వర్ఘ్య మర్ఘార్థే పాద్యం పాదాయ వారిణి
క్రమా దాతి థ్యాతిథేయే అతిథ్య ర్థేఽత్ర సాధుని. 437
స్యా దావేశిక ఆగన్తు రతిథి ర్నా గృహాగతే
ప్రాఘూర్ణికః ప్రాఘుణిక శ్చాభ్యుత్థానం చ గౌరవం. 438
పూజా నమ స్యాఽపచితి స్సప ర్యాఽర్చాఽర్హణా స్సమాః
వరివస్యా తు శుశ్రూషా పరిచ ర్యాఽప్యుపాసనా
వ్రజ్యాఽటాట్యా పర్యటనం చర్యా త్వీర్యాపథస్థితిః. 439
ఉపస్పర్శ స్త్వాచమన మథ మౌన మభాషణం
ప్రాచేతస శ్చాదికవిః స్యా న్మైత్రావరుణి శ్చ సః
వాల్మీకి శ్చాథ గాధేయో విశ్వామిత్ర శ్చ కౌశికః
వ్యాసో ద్వైపాయనః పారాశర్యః సత్యవతీసుతః. 440
ఆనుపూర్వీ స్త్రియాం వావృ త్పరిపాటి రనుక్రమః
పర్యాయ శ్చాతిపాత స్తు స్యా త్పర్యయ ఉపాత్యయః
నియమో వ్రతమస్త్రీ తచ్చోపవాసాదిపుణ్యకం. 441
ఉపవస్తం తూపవాసో వివేకః పృథగాత్మతా
స్యా ద్బ్రహ్మవర్చసం వృత్తాధ్యయనర్ధి రథాఞ్జలిః. 442
పాఠే బ్రహ్మాఞ్జలిః పాఠే విప్రుషో బ్రహ్మబిన్దవః
ధ్యానయోగాసనే బ్రహ్మాసనం కల్పే విధి క్రమౌ. 443
ముఖ్య స్స్యా త్ప్రథమః కల్పోఽనుకల్పస్తు తతోఽధమః
సంస్కారపూర్వం గ్రహణం స్యా దుపాకరణం శ్రుతేః. 444
సమే తు పాదగ్రహణ మభివాదన మి త్యుభే
భిక్షుః పరివ్రా ట్కర్మన్దీ పారాశర్యపి మస్కరీ. 445

తపస్వీ తాపసః పారికాఙ్క్షీ వాచంయమో మునిః
తపః క్లేశసహో దాన్తో వర్ణినో బ్రహ్మచారిణః. 446
ఋషయ స్సత్యవచసః స్నాతక స్త్వాప్లుతో వ్రతీ
యే నిర్జితేన్ద్రియగ్రామా యతినో యతయ శ్చతే. 447
య స్థణ్డిలే వ్రతవశా చ్ఛేతే స్థణ్డిలశా య్యసౌ
స్థాణ్డిల శ్చాథ విరజ స్తమస స్స్యు ర్ద్వయాతిగాః, 448
పవిత్రః ప్రయతః పూతః పాషణ్డా స్సర్వలిఙ్గినః
పాలాశో దణ్డ ఆషాఢో వ్రతే రామ్భస్తు వైణవః. 449
అస్త్రీ కమణ్డలుః కుణ్డీ వ్రతినా మాసనం బ్రుసీ
అజినం చర్మకృత్తిః స్త్రీ భైక్షం భిక్షాకదమ్బకం. 450
స్వాధ్యాయ స్స్యాజ్జప స్సుత్యాఽభిషవ స్సవనం చ సా
సర్వైనసా మపధ్వంసి జప్యం త్రి ష్వఘమర్షణం. 451
దర్శశ్చ పౌర్ణమాసశ్చ యాగౌ పక్షా న్తయోః పృథక్
శరీరసాధనాపేక్షం నిత్యం యత్కర్మ తద్యమః. 651
నియమస్తు సయత్కర్మ నిత్య మాగన్తుసాధనం
క్షౌరం తు భద్రాకరణం ముణ్డనం వపనం తథా. 453
ఉపవీతం యజ్ఞసూత్రం ప్రోద్ధృతే దక్షిణేకరే
ప్రాచీనావీత మన్యస్మి న్నివీతం కణ్ఠలమ్బితం. 454
అఙ్గుళ్యగ్రే దైవం తీర్థం స్వల్పాఙ్గుళ్యో ర్మూలే కాయం
మధ్యేఽఙ్గుష్ఠాఙ్గుళ్యోః పైత్రం మూలేఙ్గుష్ఠస్య బ్రాహ్మం. 455
స్యా ద్బ్రహ్మభూయం బ్రహ్మత్వం బ్రహ్మసాయుజ్య మి త్యపి
దేవభూయాదికం తద్వత్ కృచ్ఛ్రం సా న్తపనాదికం 456
సన్న్యాస వత్యనశనే పుమాన్ ప్రాయోఽథ వీరహా
నష్టాగ్నిః కుహనా లోభా న్మిథ్యేర్యాపథకల్పనా. 457

వ్రాత్య స్సంస్కారహీన స్స్యా దస్వాధ్యాయో నిరాకృతిః
ధర్మధ్వజీ లిఙ్గవృత్తి రవకీర్ణీ క్షతవ్రతః. 458
సుప్తే యస్మి న్నస్త మేతి సుప్తే యస్మి న్నుదేతి చ
అంశుమా నభినిర్ముక్తాభ్యుదితౌ తౌ యథాక్రమం. 459
పరివేత్తాఽను జోఽనూఢే జ్యేష్ఠే దారపరిగ్రహాత్
పరివిత్తి స్తు తజ్జ్యాయాన్ వివాహోపయమౌ సమౌ. 460
తథా పరిణ యోద్వా హోపయామాః పాణిపీడనం
వ్యవాయో గ్రామ్యధర్మో మైథునం నిధువనం రతం. 461
త్రివర్గో ధర్మకామార్థై శ్చతుర్వర్గ స్సమోక్షకైః
సబలై స్తై శ్చతుర్భద్రం జన్యా స్స్నిగ్ధా వరస్య యే. 462

ఇతి బ్రహ్మవర్గః.

అథ క్షత్త్రియవర్గః.

మూర్ధాభిషిక్తో రాజన్యో బాహుజః క్షత్త్రియో విరాట్
రాజ్ఞి రాట్పార్థివ క్ష్మాభృ న్నృప భూప మహీక్షితః. 463
రాజా తు ప్రణతా శేషసామ న్త స్స్యా దధీశ్వరః
చక్రవర్తీ సార్వభౌమో నృపోఽన్యో మణ్డలేశ్వరః. 464
యే నేష్టం రాజసూయేన మణ్డల స్యేశ్వర శ్చ యః
శాస్తి యశ్చాజ్ఞయా రాజ్ఞ స్స సమ్రా డథ రాజకం. 465
రాజన్యకం చ నృపతి క్షత్త్రియాణాం గణే క్రమాత్
మన్త్రీ ధీసచి వోఽమా త్యోఽన్యే కర్మసచివా స్తతః. 466
మహామాత్రాః ప్రధానాని పురోధా స్తు పురోహితః
ద్రష్టరి వ్యవహారాణాం ప్రాడ్వివాకాక్షదర్శకౌ. 467

ప్రతీహారే ద్వారపాల ద్వార్స్థ ద్వార్స్థిత దర్శకాః
రక్షివర్గ స్త్వనీక స్థోఽథాధ్యక్షాధికృతౌ సమౌ. 468
స్థాయుకోఽధికృతో గ్రామే గోపో గ్రామేషు భూరిషు
భౌరికః కనకాధ్యక్షో రూప్యాధ్యక్ష స్తు నైష్కికః. 469
అన్తఃపురే త్వధికృత స్స్యా దన్తర్వంశికో జనః
సౌవిదల్లాః కఞ్చుకినః స్థాపత్యా స్సౌవిదా శ్చ తే. 470
షణ్ఢో వర్షవర స్తుల్యౌ సేవకార్థ్యనుజీవినః
విషయానన్తరో రాజా శ్శత్రు ర్మిత్ర మతఃపరమ్. 471
ఉదాసీనః పరతరః పార్ష్ణిగ్రాహ స్తు పృష్ఠతః
రిపౌ వైరి సపత్నారి ద్విష ద్ద్వేషణ దుర్హృదః, 472
ద్వి డ్విపక్షాహితా మిత్ర దస్యు శాత్రవ శత్రవః
అభి(ఘా)యాతి పరారాతి ప్రత్యర్థి పరిపన్థినః. 473
స్నిగ్ధో వయస్య స్సవయా అథ మిత్రం సఖా సుహృత్
సఖ్యం సాప్తపదీనం స్యా దనురో ధోఽనువర్తనమ్. 474
యథార్హవర్ణః ప్రణిధి రపసర్ప శ్చరః స్పశః
చార శ్చ గూఢపురుషశ్చా(ప్త)ప్తః ప్రత్యయి (తౌ)తస్సమౌ. 475
సాంవత్సరో జ్యౌతిషికో దైవజ్ఞగణకా వపి
స్యుర్మౌహూర్తిక మౌహూర్త జ్ఞానికార్తాన్తికా వపి. 476
తాన్త్రికో జ్ఞాత సిద్ధాన్త స్సత్రీ గృహపతి స్సమౌ
లిపికారోఽక్షరచణోఽక్షరచుఞ్చు శ్చ లేఖకే. 477
లిఖితాక్షరసంస్థానే లిపి ర్లిఖి రుభే స్త్రియౌ
స్యాత్సందేశహరో దూతో దూత్యం తద్భావకర్మణోః. 478

అధ్వనీనో ఽధ్వగో ఽధ్వన్యః పాన్థః పథిక ఇత్యపి
స్వామ్యమాత్యసుహృత్కోశ రాష్ట్రదుర్గబలాని చ. 479
రాజ్యాంగాని ప్రకృతయః పౌరాణాం శ్రేణయోఽపి చ
సన్ధిర్నా విగ్రహో యాన మాసనం ద్వైధమాశ్రయః. 480
షడ్గుణా శ్శక్తయ స్తిస్రః ప్రభావోత్సాహ మన్త్రజాః
క్షయః స్థానం చ వృద్ధిశ్చ త్రివర్గో నీతివేదినాం. 481
సప్రతాపః ప్రభావశ్చ యత్తేజః కోశదణ్డజం
సామదానే భేదదణ్డా విత్యుపాయ చతుష్టయమ్. 482
సాహసం తు దమో దణ్డ స్సామ సాన్త్వ మథో సమౌ
భేదోపజాపా వుపధా ధర్మాద్యై ర్యత్పరీక్షణమ్. 483
పఞ్చ త్రి ష్వషడక్షీణో య స్తృతీయాద్యగోచరః
వివిక్త విజన చ్ఛన్న నిశ్శలాకా స్తథా రహః. 484
రహ శ్చోపాంశు చాలిఙ్గే రహస్యం తద్భవే త్రిషు
సమౌ విస్రమ్భవిశ్వాసౌ భ్రేషో భ్రంశో యథోచితాత్. 485
అభ్రేష న్యాయ కల్పా స్తు దేశరూపం సమఞ్జసం
యుక్త మౌపయికం లభ్యం భజమానాభినీతవత్. 486
న్యాయ్యం చ త్రిషు షట్ సంప్రధారణా తు సమర్థనమ్
అపవాద స్తు నిర్దేశో నిదేశ శ్శాసనం చ సః. 487
శిష్టి శ్చాజ్ఞా చ సంస్థా తు మర్యాదా ధారణా స్థితిః
ఆగోఽపరాధో మన్తు శ్చ సమే తూద్దాన బన్ధనే. 488
ద్విపాద్యో ద్విగుణో దణ్డో భాగధేయః కరో బలిః
ఘట్టాదిదేయం శుల్కోఽస్త్రీ ప్రాభృతం తు ప్రదేశనమ్. 489
ఉపాయన ముపగ్రాహ్య ముపహార స్తథోపదా
యౌతకాది తు యద్దేయం సుదాయో హరణం చ తత్. 490

తత్కాల స్తు తదాత్వం స్యా దుత్తరః కాల ఆయతిః
సాందృష్టికం ఫలం సద్య ఉదర్కః ఫల ముత్తరం. 491
అదృష్టం వహ్నితోయాది దృష్టం స్వపరచక్రజం
మహీభుజా మహిభయం స్వపక్షప్రభవం భయమ్. 492
ప్రక్రియా త్వధికార స్స్యా చ్చామరం తు ప్రకీర్ణకం
నృపాసనం తు యద్భద్రాసనం సింహాసనం తు తత్. 493
హైమం ఛత్రం త్వాతపత్రం రాజ్ఞస్తు నృపలక్ష్మ తత్
భద్రకుమ్భః పూర్ణకుమ్భో భృఙ్గారః కనకాలుకా. 494
నివేశ శ్శిబిరం షణ్డే సజ్జనం తూపరక్షణం
హస్త్యశ్వరథపాదాతం సేనాఙ్గం స్యా చ్చతుష్టయం. 495
దన్తీ దన్తావళో హస్తీ ద్విరదోఽనేకపో ద్విపః
మతఙ్గజో గజో నాగః కుఞ్జరో వారణః కరీ. 496
ఇభః స్తమ్బేరమః పద్మీ యూథనాథ స్తు యూథపః
మదోత్కటో మదకలః కలభః కరిశాబకః. 497
ప్రభిన్నో గర్జితో మత్త స్సమా వుద్వాన్త నిర్మదౌ
హాస్తికం గజతా బృన్దే కరిణీ ధేనుకా వశా. 498
గణ్డః కటో మదో దానం వమథుః కరశీకరః
కుమ్భౌ తు శిరసః పిణ్డౌ తయో ర్మధ్యే విదుః పుమాన్. 499
అవగ్రహో లలాటం స్యా దీషికా త్వక్షికూటకం
అపాఙ్గదేశో నిర్యాణం కర్ణమూలం తు చూలికా. 500
అధః కుమ్భస్య వాహిత్థం ప్రతిమాన మధోఽస్య యత్
ఆసనం స్కన్ధదేశ స్స్యా త్పద్మకం బిన్దుజాలకమ్. 501
పక్షభాగః పార్శ్వభాగః దన్త భాగ స్తు యోఽగ్రతః
ద్వౌ పూర్వపశ్చా జ్జంఘాదిదేశౌ గాత్రావరే క్రమాత్. 502

తోత్త్రం వైణుక మాలానం బన్ధ స్తమ్భేఽథ శృఙ్ఖలా
అన్దుకో నిగళోఽస్త్రీ స్యా దఙ్కుశోఽస్త్రీ సృణిః స్త్రియామ్. 503
దూష్యా కక్ష్యా వరత్రా స్యాత్కల్పనా సజ్జనా సమే
ప్రవేణ్యాస్తరణం వర్ణః పరిస్తోమః కుథో ద్వయోః 504
వీతం త్వసారం హస్త్యశ్వం వారీ తు గజబంధనే
ఘోటకే వీతితురగ తురంగాశ్వతురంగమాః. 505
వాజివాహార్వ గంధర్వ హయ సైంధవ సప్తయః
ఆజానేయాః కులీనా స్స్యు ర్వినీ తాస్సాధువాహినః. 506
వనాయుజాః పారశీకాః కామ్బోజా బాహ్లికా హయాః
యయు రశ్వోఽశ్వమేధీయో జవనస్తు జవాధికః. 507
పృష్ఠ్యః స్థౌరీ సితః కర్కో రథ్యో వోఢా రథస్య యః
బాలః కిశోరో వామ్యశ్వా బడబా బాడబం గణే. 508
త్రి ష్వాశ్వీనం యదశ్వేన దినే నైకేన గమ్యతే
కశ్యం తు మధ్య మశ్వానాం హేషా హ్రేషాచనిస్వనః. 509
నిగళస్తు గళోద్దేశే బృన్దే త్వశ్వీయ మాశ్వవత్
(ఆ)అస్కన్దితం ధో(ధౌ)రితకం రేచితం వల్గితం ప్లుతమ్. 510
గతయోఽమూః పఞ్చధారా ఘోణా తు ప్రోథ మస్త్రియామ్
కవికా తు ఖలీనోఽస్త్రీ శఫం క్లీబే ఖురః పుమాన్. 511
పుచ్ఛోఽస్త్రీ లూమలాఙ్గూలే వాలహస్త శ్చ వాలధిః
త్రిషూపావృత్త లుఠితౌ పరావృత్తే ముహుర్భువి. 512
యానే చక్రిణి యుద్ధార్థే శతాఙ్గ స్స్యందనో రథః
అసౌ పుష్యరథ శ్చక్రయానం న సమరాయ యత్. 513
కర్ణీరథః ప్రవహణం డయనం చ సమం త్రయం
క్లీబేఽన శ్శకటోఽస్త్రీ స్యా ద్గన్త్రీ కమ్బళివాహ్యకమ్. 514

శిబికా యాప్యయానం స్యాత్ డోలా ప్రేఙ్ఖాదికా స్త్రియామ్
ఉభౌ తు ద్వైప వైయాఘ్రౌ ద్వీపిచర్మావృతే రథే. 515
పాణ్డుకమ్బళసంవీతః స్యన్దనః పాణ్డుకమ్బళీ
రథే కామ్బళవాస్త్రాద్యాః కమ్బళాదిభి రావృతే. 516
త్రిషు ద్వైపాదయో రథ్యా రథకట్యా రథవ్రజే
ధూః స్త్రీ క్లీబే యానముఖం స్యా ద్రథాఙ్గ మ(వ)పస్కరః. 517
చక్రం రథాఙ్గం తస్యాన్తే నేమిః స్త్రీ స్యా త్ప్రధిః పుమాన్
పిణ్డికా నాభి రక్షాగ్రకీలకే తు ద్వయో రణిః. 518
రథగుప్తి ర్వరూథో నా కూబర స్తు యుగన్ధరః
అనుకర్షో దార్వధః స్థం ప్రాసఙ్గో నా యుగాద్యుగః 519
సర్వం స్యా ద్వాహనం యానం యుగ్యం పత్త్రం చ ధోరణం
పరంపరా వాహనం య త్తద్వైనీతక మస్త్రియామ్. 520
ఆధోరణా హస్తిపకా హస్త్యారోహా నిషాదినః.
నియన్తా ప్రాజితా యన్తా సూతః క్షత్తా చ సారథిః. 521
సవ్యేష్ఠ దక్షిణస్థౌ చ సంజ్ఞా రథకుటుమ్బినః
రథిన స్స్యన్దనారోహా అశ్వారోహాస్తు సాదినః. 522
భటా యోధాశ్చ యోద్ధార స్సేనారక్షా స్తు సైనికాః
సేనాయాం సమవేతా యే సైన్యా స్తే సైనికా శ్చ తే. 523
బలినో యే సహస్రేణ సాహస్రాస్తే సహస్రిణః
పరిధిస్థః పరిచర స్సేనానీ ర్వాహినీపతిః. 524
కఞ్చుకో వారవాణోఽస్త్రీ యత్తు మధ్యే సకఞ్చుకాః
బధ్నన్తి తత్సారసన మధికాంగే ఽథశీర్షకం. 525
శీర్షణ్యం చ శిరస్త్రేఽథ తనుత్రం వర్మదంశనం
ఉరశ్ఛదః కఙ్కటకో జాగరః కవచోఽస్త్రియాం. 526

ఆముక్తః ప్రతిముక్త శ్చ పినద్ధ శ్చాపినద్ధవత్.
సన్నద్ధో వర్మిత స్సజ్జో దంశితో వ్యూఢకఙ్కటః. 527
త్రిష్వాముక్తాదయో వర్మభృతాం కావచికం గణే
పదాతి పత్తి పదగ పాదాతిక పదాజయః. 528
పద్గశ్చ పదిక శ్చాథ పాదాతం పత్తిసంహతిః
శస్త్రాజీవో కాణ్డపృష్ఠాయుధీ యాయుధికాస్సమాః. 529
కృతహస్త స్సుప్రయోగవిశిఖః కృతపుఙ్ఖవత్
అపరాద్ధపృషత్కోఽసౌ లక్ష్యాద్య శ్చ్యుతసాయకః. 530
ధన్వీ ధనుష్మాన్ ధానుష్కో నిషంగ్యస్త్రీ ధనుర్ధరః
స్యాత్కాణ్డవాం స్తు కాణ్డీర శ్శాక్తికః శ్శక్తి హేతికః. 531
యాష్టీక పారశ్వధికౌ యష్టి స్వధితి హేతికౌ
నైస్త్రింశికోఽసిహేతి స్స్యా త్సమౌ ప్రాసిక కౌన్తికౌ. 532
చర్మీ ఫలకపాణి స్స్యా త్పతాకీ వైజయన్తికః
అనుప్లవ స్సహాయ శ్చానుచ రోఽభిచర స్సమాః, 533
పురోగాగ్రేసరప్రష్ఠాగ్రతస్సర పురస్సరాః
పురోగమః పురోగామీ మందగామీ తు మన్థరః. 534
జఙ్ఘాలోఽతిజవస్తుల్యౌ జఙ్ఘాకరిక జాఙ్ఘికౌ
తరస్వీ త్వరితో వేగీ ప్రజవీ జవనో జవః. 535
జయ్యో యశ్శక్యతే జేతుం జేయో జేతవ్యమాత్రకే
జైత్రస్తు జేతా యే గచ్ఛత్యలం విద్విషతః ప్రతి. 536
సోఽభ్యమిత్రోఽభ్యమిత్రీయోఽప్యభ్యమిత్రీణ ఇత్యపి
ఊర్జస్వల స్స్యా దూర్జస్వీ య ఊర్జోఽతిశయాన్వితః. 537
స్యా దురస్వా నురసిలో రథికో రథినో రథి
కామఙ్గా మ్యనుకామీనో హ్యత్యన్తీన స్తథా భృశం. 538

శూరో వీరశ్చ విక్రాన్తో జేతా జిష్ణుశ్చ జిత్వరః
సాంయుగీనో రణే సాధుః శస్త్రాజీవాదయ స్త్రిషు. 539

ధ్వజినీ వాహినీ సేనా పృతా నాఽనీకినీ చమూః
వరూథినీ బలం సైన్యం చక్రం చానీక మస్త్రియాం 540

వ్యూహ స్తు బలవిన్యాసో భేదా దణ్డాదయో యుధి
ప్రత్యాసారో వ్యూహపార్ష్ణిః సైన్యపృష్ఠే ప్రతిగ్రహః. 541

ఏకేభైకరథా త్ర్యశ్వా పత్తిః పఞ్చపదాతికా
పత్త్యఙ్గై స్త్రిగుణైః స్సర్వైః క్రమా దాఖ్యా యథోత్తరం 542

సేనాముఖం గుల్మగణౌ వాహినీ పృతనా చమూః
అనీకినీ దశానీకి న్యక్షౌహి ణ్యథ సంపది. 543

సంపత్తిః శ్రీ శ్చ లక్ష్మీ శ్చ విపత్త్యాం విపదాపదౌ
ఆయుధం తు ప్రహరణం శస్త్ర మస్త్ర మథా స్త్రియాం. 544

ధను శ్చాపౌ ధన్వ శరాసన కోదణ్డ కార్ముకం
ఇష్వాసోఽప్యథ కర్ణస్య కాలపృష్ఠం శరాసనం 545

కపిధ్వజస్య గాణ్డీవ గాణ్డివౌ పున్నపుంసకౌ
కోటిరస్యాటనీ గోధా తలం జ్యాఘాతవారణే 546

లస్తక స్తు ధనుర్మధ్యం మౌర్వీ జ్యా శిఞ్జినీ గుణః
స్యా త్ప్రత్యాలీఢ మాలీఢ మిత్యాది స్థానపఞ్చకం. 547

లక్ష్యం లక్షం శరవ్యం చ శరాభ్యాస ఉపాసనం
పృషత్క బాణ విశిఖా అజిహ్మగ ఖగాశుగాః. 548

కలమ్బ మార్గణశరాః పత్త్రీ రోప ఇషు ర్ద్వయోః
ప్రక్ష్వేడనా స్తు నారాచాః పక్షో వాజ స్త్రిషూత్తరే. 549

నిరస్తః ప్రహితే బాణే విషాక్తే దిగ్ధలిప్తకౌ
తూణోపాసఙ్గ తూణీర నిషఙ్గా ఇషుధి ర్ద్వయోః. 550
తూణ్యాం ఖడ్గే తు నిస్త్రింశ చంద్రహాసాసి రిష్టయః
కౌక్షేయకో మణ్డలాగ్రః కరవాలః కృపాణవత్ 551
త్సరుః ఖడ్గాది ముష్టౌ స్యా న్మేఖలా తన్నిబంధనే
ఫలకోఽస్త్రీ ఫలం చర్మ సంగ్రాహో ముష్టి రస్య యః. 552
ద్రుఘణో ముద్గరఘనౌ స్యా దీళీ కరవాలికా
భిండిపాల స్సృగస్తుల్యౌ పరిఘః పరిఘాతనః. 553
ద్వయోః కుఠార స్స్వధితిః పరశు శ్చ పరశ్వధః
స్యా చ్ఛస్త్రీ చాసిపుత్రీ చ ఛురికా చాసిధేనుకా. 554
వా పుంసి శల్యం శఙ్కు ర్నా సర్వలా తోమరోఽస్త్రియామ్
ప్రాస స్తు కుంతః కోణ స్తు స్త్రియః పాళ్యశ్రి కోటయః 555
సర్వాభిసార స్సర్వౌఘ స్సర్వసన్నహనార్థకః
లోహాభిసా రోఽస్త్రభృతాం రాజ్ఞాం నీరాజనావిధిః. 556
యత్సేనయాఽభిగమన మరౌ తదభిషేణనమ్
యాత్రా వ్రజ్యాఽభినిర్యాణం ప్రస్థానం గమనం గమః. 557
స్యా దాసారః ప్రసరణం ప్రచక్రం చలితార్థకం
అహితా న్ప్రతి త్యభీతస్య రణే యాన మభిక్రమః. 558
వైతాళికా బోధకరా శ్చాక్రికా ఘాణ్టికా స్సమాః
స్యు ర్మాగధా స్తు మగధా వన్దినః స్తుతిపాఠకాః 559
సంశప్తకా స్తు సమయా త్సంగ్రామా దనివర్తినః
రేణు ర్ద్వయో స్త్రియాం ధూళిః పాంసు ర్నా న ద్వయోరజః. 560
చూర్ణే క్షోద స్సముత్పిఞ్జ పిఞ్జలౌ భృశ మాకులే
పతాకా వైజయన్తీ స్యా త్కేతనం ధ్వజ మస్త్రియామ్. 561

సా వీరాశంసనం యుద్ధభూమి ర్యాఽతిభయప్రదా
అహంపూర్వ మహంపూర్వ మిత్యహంపూర్వికాక్రియా. 562
ఆహోపురుషికా దర్పా ద్యా స్యా త్సంభావనాత్మని
అహమహమికా తు సా స్యా త్పరస్పరం యో భవ త్యహంకారః.
ద్రవిణం తర స్సహో బల శౌర్యాణి స్థేమ శుష్మం చ
శక్తిః పరాక్రమః ప్రాణో విక్రమ స్త్వతిశక్తితా. 564
వీరపానం తు యత్పానం వృత్తే భావిని వా రణే
యుద్ధ మాయోధనం జన్యం ప్రధనం ప్రవిదారణమ్. 565
మృధ మాస్కన్దనం సఙ్ఖ్యం సమీకం సాంపరాయకమ్
అస్త్రియాం సమరానీక రణాః కలహ విగ్రహౌ. 566
సంప్రహారాభిసంపాత కలి సంస్ఫోట సంయుగాః
అభ్యామర్ద సమాఘాత సంగ్రామాభ్యాగ మాహవాః. 567
సముదాయః స్త్రియాం సంయ త్సమి త్యాజి సమిద్యుధః
నియుద్ధం బాహుయుద్ధేఽథ తుములం రణసంకులే. 568
క్ష్వేడా తు సింహనాద స్స్యాత్ కరిణాం ఘటనా ఘటా
క్రన్దనం యోధసంరావో బృంహితం కరిగర్జితమ్. 569
విస్ఫారో ధనుషాం స్స్యానః పటహాడమ్బరౌ సమౌ
ప్రసభం తు బలాత్కారో హఠోఽథ స్ఖలితం ఛలమ్. 570
అజన్యం క్లీబ ఉత్పాత ఉపసర్గ స్సమం త్రయమ్
మూర్ఛా తు కశ్మలం మోహోఽప్యవమర్ద స్తు పీడనమ్. 571
అభ్యవస్కన్దనం త్వభ్యాసాదనం విజయో జయః
వైరశుద్ధిః ప్రతీకారో వైరనిర్యాతనం చ సా. 572
ప్రద్రావోద్ద్రావ విద్రావ సం(దా)ద్రావావిద్రవోద్రవః
అపక్రమోఽపయానం చ రణే భఙ్గః పరాజయః. 573

పరాజిత పరభూతౌ త్రిషు నష్టతిరోహితౌ
ప్రమాపణం నిబర్హణం నికారణం నిశారణమ్. 574
ప్రవాసనం పరాసనం నిషూదనం నిహింసనమ్
నిర్వాపణం సంజ్ఞపనం నిర్గ్రన్థన మపాసనమ్. 575
నిస్తర్హణం నిహననం క్షణనం పరివర్జనం
నిర్వాసనం విశసనం మారణం ప్రతిఘాతనం. 576
ఉద్వాసన ప్రమథన క్రథనోజ్జాసనాని చ
ఆలమ్భ పిఞ్జ విశర ఘాతోన్మాథ వధా అపి. 577
స్యాత్పఞ్చతా కాలధర్మో దిష్టాన్తః ప్రలయోఽత్యయః
అన్తోనాశోద్వయో ర్మృత్యు ర్మరణం నిధ నోఽస్త్రియాం. 578
పరాసు ప్రాప్తపఞ్చత్వ పరేత ప్రేత సంస్థితాః
మృత ప్రమీతౌ త్రిష్వేతే చితా చిత్యా చితిః స్త్రియాం. 579
కబన్ధోఽస్త్రీ క్రియాయుక్త మపమూర్ధకళేబరం
శ్మశానం స్యా త్పితృవనం కుణప శ్శవమస్త్రియాం. 580
ప్రగ్రహోపగ్రహౌ బన్ద్యాం కారా స్యా ద్బన్ధనాలయే
పుంసి భూ మ్న్యసవః ప్రాణా శ్చైవం జీవోఽసుధారణం 581
ఆయు ర్జీవితకాలో నా జీవాతు ర్జీవనౌషధం

ఇతి క్షత్త్రియవర్గః.

అథ వైశ్యవర్గః.

ఊరవ్యా ఊరుజా అర్యా వైశ్యా భూమి స్పృశో విశః. 582
ఆజీవో జీవికా వార్తా వృత్తి ర్వర్తన జీవనే
స్త్రియాం కృషిః పాశుపాల్యం వాణిజ్యం చేతి వృత్తయః. 583

సేవా శ్వవృత్తి రనృతం కృషి రుఞ్ఛ శిలం త్వృతం
ద్వేయాచితాయాచితయో ర్యథాసంఖ్యం మృతామృతే. 584
సత్యానృతం వణిగ్భావ స్స్యా దృణం పర్యుదఞ్చనం
ఉద్ధా రోఽర్థప్రయోగ స్తు కుసీదం వృద్ధిజీవికా. 585
యాఞ్ఞా యాప్తం యాచితకం నిమయా దాప(ప) మిత్యకం
ఉత్తమర్ణాధమర్ణౌ ద్వౌ ప్రయోక్తృగ్రాహకౌ క్రమాత్. 586
కుసీదికో వార్ధుషికో వృద్ధ్యాజీవ శ్చ వార్ధుషిః
క్షేత్రాజీవః కర్షక శ్చ కృషిక శ్చ కృషీవలః. 587
క్షేత్రం వ్రైహేయశాలేయం వ్రీహిశాల్యుద్భవోచితం
యవ్యం యవక్యం షష్టిక్యం యవాదిభవనం హి యత్. 588
తిల్యతైలీనవ న్మాషో మాణుభంగా ద్విరూపతా
హౌద్గీన కౌద్రవీణాది శేషధాన్యోద్భవోచితం. 589
బీజాకృతం తూప్తకృష్టం సీత్యం కృష్టం చ హల్యవత్ •
త్రిగుణాకృతం తృతీయాకృతం త్రిహల్యం త్రిసీత్యమపి తస్మిన్.
ద్విగుణాకృతే తు తత్సర్వం ద్విపూర్వం శమ్బాకృతమపీహ
ద్రోణాఢకాదివాపాదౌ ద్రౌణికాఢకికాదయః. 591
ఖారీవాప స్తు ఖారీక ఉత్తమర్ణాదయ స్త్రిషు
పున్నపుంసకయో ర్వప్రం కేదారం క్షేత్ర మస్య తు 592
కైదారకం స్యాత్ కైదార్యం క్షేత్రం కైదారికం గణే
లోష్టాని లోష్టవః పుంసి కోటిశో లోష్టభేదనః. 593
ప్రాజనం తోదనం తోత్రం ఖనిత్ర మవదారణం
దాత్రం లవిత్ర మాబన్ధో యోక్త్రం యోత్ర మథోఽఫలం 594
నిరీషం కూ(కు)టకం ఫాలః కృషకో లాంగలం హలం
గోదారణం చ సీరోఽథ శమ్యాస్త్రీ యుగకీలకం. 595

ఈషా లాంగలదణ్డ స్స్యాత్ సీతా లాంగలపద్ధతిః
పుంసి మేధిః ఖలే దారు న్యస్తం య త్పశుబన్ధనే. 596
ఆశు వ్రీహిః పాటల స్స్యాత్ శితశూకయవౌ సమౌ
తోక్మ స్తు తత్ర హరితే కలాయ స్తు సతీనకః. 597
హరేణు(రేణుకౌ)ఖణ్డికౌ చాస్మిన్ కోరదూష స్తు కోద్రవః
మంగళ్యకో మసూ రోఽథ మకుష్టక మయుష్టకౌ. 598
వనముద్గే సర్షపే తు ద్వౌ తున్తుభకదమ్బకౌ
సిద్ధార్థ స్త్వేష ధవళో గోధూమ స్సుమనస్సమౌ. 599
స్యాద్యావక స్తు కుల్మాష శ్చణకో హరిమన్థకః
ద్వౌ తిలే తిలపిఞ్జ శ్చ తిలపేజ శ్చ నిష్ఫలే. 600
క్షవః క్షుతాభిజననో రాజికా కృష్ణి కాఽసురీ
స్త్రియౌ కఙ్గుప్రియంగూ ద్వే అతసీ స్యా దుమా క్షుమా. 601
మాతులానీ తు భంగాయాం వ్రీహిభేద స్త్వణుః పుమాన్
కింశారు స్సస్యశూకం స్యా త్కణిశం సస్యమఞ్జరీ. 662
ధాన్యం వ్రీహిః స్తమ్బకరిః స్తమ్బో గుత్స స్తృణాదినః
నాళీ నాళం చ కాండోఽస్య పలాలోఽస్త్రీ స నిష్ఫలః. 603
కడంగరో బుసం క్లీబే ధాన్యత్వచి తుషః పుమాన్
శూకోఽస్త్రీ శ్లక్ష్ణతీక్ష్ణాగ్రే శమీ శిమ్బా త్రి షూత్తరే. 604
ఋద్ధ మావసితం ధాన్యం పూతం తు బహులీకృతం
మాషాదయ శ్శమీధాన్యే శూకధాన్యే యవాదయః. 605
శాలయః కలమాద్యా శ్చ షష్టికాద్యా శ్చ పుం స్యమీ
తృణధాన్యాని నీవారాః స్త్రీ గవేధు ర్గవేధుకా. 606
అయోగ్రం ముసలోఽస్త్రీ స్యా దుదూఖల ములూఖలం
ప్రస్ఫోటనం శూర్ప మస్త్రీ చాలినీ తితఉః పుమాన్. 607

స్యాత ప్రసేవౌ కండోల పిటౌ కట కిలిఞ్జకౌ
సమానౌ రసవత్యాం తు పాకస్థానం మహానసం. 608
పౌరోగవ స్తదధ్యక్ష స్సూపకారా స్తు వల్లవాః
ఆరాళికా ఆన్ధసికా స్సూదా ఔదనికా గుణాః. 609
ఆపూపికః కాన్దనికో భక్ష్యకార ఇమే త్రిషు
అశ్మ న్త ముద్ధాన మధిశ్రయణీ చుల్లి ర న్తికా. 610
అంగారధానికాఽఙ్గారశక ట్యపి హస న్త్యపి
హస న్యప్యథ నస్త్రీ స్యా దఙ్గా రోఽలాత ముల్ముకం. 611
క్లీబేఽమ్బరీషం భ్రాష్ట్రో నా కన్దుర్వా స్వేదనీ స్త్రియాం
అలిఞ్జర స్స్యా న్మణికః కర్క ర్యాళు ర్గళ న్తికా. 612
పిఠరః స్థాల్యుఖా కుణ్డం కలశ స్తు త్రిషు ద్వయోః
ఘటః కుట నిపావ స్త్రీ శరావో వర్ధమానకః. 613
ఋజీషం పిష్టపచనం కంసోఽస్త్రీ పానభాజనం
కుతూః కృ త్తిః స్నేహపాత్రే సై వాల్పా కుతుపః పుమాన్. 614
సర్వ మావపనం భాణ్డం పాత్రామత్రే చ భాజనం
దర్విః కమ్బిః ఖజాకా చ స్యా త్తర్డూ ర్దారుహ స్తకః. 615
అస్త్రీ శాకం హరితకం శిగ్రు రస్యతు నాడికా
కడమ్బ శ్చ కలమ్బ శ్చ వేశవార ఉపస్కరః. 616
తిన్త్రిడీకం చ చుక్రం చ వృక్షామ్ల మథ వేల్లజం
మరీచం కోలకం కృష్ణ మూషణం ధర్మప త్తనం. 617
జీరకో జీరణోఽజాజీ కణా కృష్ణే తు జీరకే.
సుషవీ కారవీ పృథ్వీ పృథుః కాలోపకుఞ్చికా, 618
ఆర్ద్రికం శృఙ్గబేరం స్యా దథ చ్ఛత్రా వితున్నకః
కు స్తుమ్బురు చ ధాన్యాక మథ శుణ్ఠీ మహౌషధమ్. 719

స్త్రీ నపుంసకయో ర్విశ్వం నాగరం విశ్వభేషజం.
ఆరనాళక సౌవీర కుల్మాషాభిషుతాని చ. 620
అవన్తిసోమ ధాన్యామ్లకుఞ్జలాని చ కాఞ్జికే
సహస్రవేధి జతుకం బాహ్లీకం హిఙ్గు రామఠమ్. 621
తత్పత్రీ కారవీ పృథ్వీ బాష్పికా కబరీ పృథుః.
నిశాఖ్యా కాఞ్చనీ పీతా హారిద్రా వరవర్ణినీ. 622
సాముద్రం యత్తులవణ మక్షీబం వశితం చ తత్
సైన్ధవోఽస్త్రీ శీతశివం మాణిబన్ధం చ సిన్ధుజే. 623
రౌమకే బస్తకం పాక్యం బిడం చ కృతకే ద్వయం
సౌవర్చ లేఽక్షరుచకే తిలకం తత్ర మేచకే. 624
మత్స్యణ్డీ ఫాణితం ఖణ్డవికారౌ శర్కరా సితా
కూర్చికా క్షీరవికృతి స్స్యా ద్రసాలా తు మార్జికా. 625
స్యా త్తేమనం తు నిష్ఠానం త్రిలింగా వాశితావధేః
శూలాకృతం భటిత్రం చ శూల్యు ముఖ్యం తు పైఠరం. 626
ప్రణీత ముపసంపన్నం ప్రశస్తం స్యా త్సుసంస్కృతం
స్యా త్పిచ్ఛిలం తు విజిలం సంమృష్టం శోధితం సమే. 627
చిక్కణం మసృణం స్నిగ్ధం తుల్యే భావితవాసితే
అపక్వం పౌళి రభ్యూషో లాజాః పుం భూమ్ని చాక్షతాః. 628
పృథుక స్స్యా చ్చిపిటకో ధానా భృష్టయవే స్త్రియాం
పూపోఽపూపః పిష్టక స్స్యా త్కరమ్భో దధిసక్తవః. 629
భిస్సా స్త్రీ భక్త మన్ధోఽన్న మోదనోఽస్త్రీ సదీదివిః
భిస్సటా దగ్ధికా సర్వరసాగ్రే మణ్డ మస్త్రియాం. 630
మాసరా చామనిస్రావా మణ్డే భక్తసముద్భవే
యవాగూ రుష్ణికా శ్రాణా విలేపీ తరళా చ సా. 631

గవ్యం త్రిషు గవాం సర్వం గోవి ద్గోమయ మస్త్రియాం
తత్తు శుష్కం కరీషోఽస్త్రీ దుగ్ధం క్షీరం పయ స్సమం. 632
పయస్య మాజ్య దధ్యాది ద్రప్సం దధి ఘనేతరత్
ఘృత మాజ్యం హవి స్సర్పి ర్నవనీతం నవోద్ధృతం. 633
తత్తు హైయఙ్గవీనం యద్ధ్యో గోదోహోద్భవం ఘృతం
దణ్డాహతం కాలశేయ మరిష్ట మపి గోరసః. 634
తక్రం హ్యుదశ్వి న్మథితం పాదా మ్బ్వర్ధాంబు నిర్జలం
మణ్డం దధిభవం మస్తు పీయూ షోఽభినవం పయః. 635
అశనాయా బుభుక్షా క్షుద్గ్రాస స్తు కబళః పుమాన్
సపీతిః స్త్రీ తుల్యపానం సగ్ధిః స్త్రీ సహభోజనం. 636
ఉదన్యా తు పిపాసా తృట్తర్షో జగ్ధి స్తు భోజనం
జేమనం లేప ఆహారో నిఘసో న్యాద ఇత్యపి. 637
సౌహిత్యం తర్పణం తృప్తిః ఫేలా భుక్త సముజ్ఝితం
కామం ప్రకామం పర్యాప్తం నికామేష్టం యథేప్సితం. 638
గోపే గోపాల గోసంఖ్య గోధు గాభీర వల్లవాః
గోమహిష్యాదికం పాదబన్ధనం ద్వౌ గవీశ్వరే. 639
గోమాన్ గోమీ గోకులం తు గోధనం స్యా ద్గవాంవ్రజే
త్రిష్వాశితం గవీనం తద్గావో యత్రాశితాః పురా. 640
ఉక్షా భద్రో బలీవర్ద ఋషభో వృషభో వృషః
అనడ్వాన్ సౌరభేయో గౌ రుక్ష్ణాం సంహతి రౌక్షకం. 641
గవ్యా గోత్రా గవాం వత్సధేన్వో ర్వాత్సకధైనుకే
(ఉక్షా)వృషో మహానుక్ష్మహోక్షః స్యా ద్వృద్ధోక్ష స్తు జరద్గవః. 642
ఉత్పన్న ఉక్షా జాతోక్ష స్సద్యోజాత స్తు తర్ణకః
శకృత్కరి స్తు వత్స స్స్యాద్దమ్య వత్సతరౌ సమౌ. 643

ఆర్షభ్యష్షణ్డతా యోగ్యః షండో గోపతి రిట్చరః
స్కన్ధప్రదేశోఽస్య వహః సాస్నా తు గలకమ్బలః 644
స్యా న్నస్తిత స్తు నస్యోతః ప్రష్ఠవా డ్యుగపార్శ్వగః
యుగాదీనాం తు వోఢారో యుగ్య ప్రాసఙ్గ్య శాకటాః. 645
ఖన త్యనేన తద్వోఢాఽస్యేదం హాలికసైరికౌ
ధూర్వహే ధుర్య ధౌరేయ ధురీణా స్స ధురన్ధరాః. 646
ఉభా వేకధురీ ణైకధురా వేకధురావహే
సతు సర్వధురీణో యో భద్ర స్సర్వ ధురావహః. 647
మాహేయీ సౌరభేయీ గౌ రుస్రా మాహా చ శృఙ్గిణీ
అర్జున్యఘ్న్యా రోహిణీ స్యా దుత్తమా గోషు నైచికీ. 648
వర్ణాదిభేదా త్సంజ్ఞా స్స్యు శ్శబలీ ధవలాదయః
ద్విహాయనీ ద్వివర్షా గౌ రేకాబ్దా త్వేకహాయనీ. 649
చతురబ్దా చతుర్హాయ ణ్యేవం త్ర్యబ్దా త్రిహాయణీ
వశా వన్ధ్యాఽవతోకా తు స్రవద్గర్భాఽథ సన్ధినీ. 650
ఆక్రాన్తా వృషభే ణాథ వేహ ద్గర్భోపఘాతినీ
కాల్యోపసర్యా ప్రజనే ప్రష్ఠౌహీ బాలగర్భిణీ. 651
స్యా దచణ్డీ తు సుకరా బహుసూతిః పరేష్టుకా
చిరసూతా బష్కయణీ ధేను స్స్యా న్నవసూతికా. 652
సువ్రతా సుఖసన్దోహ్యా పీనోధ్నీ పీవరస్తనీ
ద్రోణక్షీరా ద్రోణదుఘా ధేనుష్యా బన్ధకే స్థితా. 653
సమాంసమీనా సా యైవ ప్రతివర్షం ప్రసూయతే
ఊధ స్తు క్లీబ మాపీనం సమౌ శివకకీలకౌ. 654
న పుంసి దామ సన్దానం పశురజ్జు స్తు దామనీ
వైశాఖ మన్థ మన్థాన మన్థానో మన్థదణ్డకే. 655

కుటరో దణ్డవిష్కమ్భో మన్థనీ గర్గరీ సమే
ఉష్ట్రే క్రమేళ కమయ మహాంగాః కరభ శ్శిశుః. 656
కరభా స్స్యు శ్శృంఖలకా దారవైః పాదబన్ధనైః
అజా ఛాగీ శుభ చ్ఛాగ బస్తచ్ఛగలకా అజే. 657
మేఢ్రోర భ్రోర ణోర్ణాయు మేష వృష్ణయ ఏడకే
ఉష్ట్రోర భ్రాజబృన్దే స్యా దౌష్ట్రి కౌరభ్రకాజకమ్. 658
చక్రీవ న్తస్తు బాలేయా రాసభా గర్దభాః ఖరాః
వైదేహక స్సార్థవాహో నైగమో వాణిజో వణిక్. 659
పణ్యాజీవో౽ప్యాపణికః క్రయవిక్రయక శ్చ సః
విక్రేతా స్యా ద్విక్రయికః క్రాయికః క్రయిక స్సమౌ. 660
వాణిజ్యం తు వణిజ్యా స్యా న్మూల్యం వస్నో౽ప్యవక్రయః
నీవీ పరిపణం మూలధనం లాభో౽ధికం ఫలమ్. 661
పరిదానం పరీవర్తో నైమేయ నిమయా వపి
పుమా నుపనిధి ర్న్యాసః ప్రతిదానం త దర్పణమ్. 662
క్రయే ప్రసారితం క్రయ్యం క్రేయం క్రేతవ్యమాత్రకే
విక్రేయం పణితవ్యం చ పణ్యం క్రయ్యాదయ స్త్రిషు 663
క్లీబే సత్యాపనం సత్యంకార స్సత్యాకృతిః స్త్రియాం
విపణో విక్రయ స్సంఖ్యా స్సంఖ్యేయే ష్వాదశ త్రిషు 664
వింశత్యాద్యా స్సదైకత్వే సర్వా స్సంఖ్యేయసంఖ్యయోః
సంఖ్యార్థే ద్విబహుత్వే స్తస్తాసు చానవతే స్త్రియాం. 665
పఙ్క్తే శ్శతసహస్రాది క్రమా ద్దశగుణో త్తరం.
(యౌ)పౌతవం ద్రువయం పాయ్య మితి మానార్థకం త్రయం. 666
మానం తులాఙ్గుళి ప్రస్థై ర్గుఞ్జాః పఞ్చాద్యమాషకః
తేషో డశాక్షః కర్షో౽స్త్రీ పలం కర్షచతుష్టయమ్. 667

సువర్ణబిస్తౌ హేమ్నోఽక్షే కురుబిస్త స్తు తత్పలే
తులాఽస్త్రియాం పలశతం భార స్స్యా ద్వింశతి స్తులాః. 668
ఆచితో దశ భారా స్స్యు శ్శాకటో భార ఆచితః
కార్షాపణః కార్షిక స్స్యా త్కార్షికే తామ్రికే పణః. 669
అస్త్రియా మాఢక ద్రోణౌ ఖారీవాహో నికుఞ్చకః
కుడవః ప్రస్థ ఇత్యాద్యాః పరిమాణార్థకాః పృథక్. 670
భాగ స్తురీయః పాద స్స్యాత్ అంశభాగౌ తు వణ్టకః
ద్రవ్యం విత్తం స్వాపతేయం రిక్థ మృక్థం ధనం వసు. 671
హిరణ్యం ద్రవిణం ద్యుమ్న మర్థ రై విభవా అపి
స్యాత్కోశ శ్చ హిరణ్యం చ హేమరూప్యే కృతాకృతే. 672
తాభ్యాం యదన్య త్తత్కుప్యం రూప్యం తద్ద్వయ మాహతం
గారుత్మతం మరకత మశ్మగర్భో హరిన్మణిః. 673
శోణరత్నం లోహితకః పద్మరాగోఽథ మౌక్తికమ్
ముక్తాఽథ విద్రుమః పుంసి ప్రవాళం పున్నపుంసకమ్. 674
రత్నం మణి ర్ద్వయో రశ్మజాతౌ ముక్తాది కేఽపి చ
స్వర్ణం సువర్ణం కనకం హిరణ్యం హేమ హాటకమ్. 675
తపనీయం శాతకుమ్భం గాఙ్గేయం భర్మ కర్బురమ్
చామీకరం జాతరూపం మహారజతకాఞ్చనే. 676
రుక్మం కార్తస్వరం జామ్బూనద మష్టాపదోఽస్త్రియాం
అలఙ్కారసువర్ణం యచ్ఛృఙ్గీకనక మిత్యదః. 677
దుర్వర్ణం రజతం రూప్యం ఖర్జూరం శ్వేత మిత్యపి
రీతిః స్త్రియా మారకూటో న స్త్రియా మథ తామ్రకమ్. 678
శుల్బం మ్లేచ్ఛముఖం ద్వ్యష్ట వరిష్ఠోదుమ్బరాణి చ
లోహోఽస్త్రీ శస్త్రకం తీక్ష్ణం పిణ్డం కాలాయ సాయసీ 679

అశ్మసారోఽథ మణ్డూ(రం)కం సింహాణ మపి తన్మలే
సర్వం చ తైజసం లోహం వికార స్త్వయసః కుశీ. 680
క్షారః కాచోఽథ చపలో రస స్సూత శ్చ పారదే
గవలం మాహిషం శృంగ మభ్రకం గిరిజామలే. 691
స్రోతోంజనం తు సౌవీరం కాపోతాంజనయామునే
తుత్థాంజనం శిఖిగ్రీవం వితున్నకమయూరకే, 682
కర్పరీ దార్వికా క్వాథోద్భవం తుత్థం రసాంజనం
రసగర్భం తార్క్ష్యశైలం గన్ధాశ్మని తు గన్ధకః. 683
సౌగన్ధిక శ్చ చక్షుష్యా కులాల్యౌ తు కులత్థికా
రీతిపుష్పం పుష్పకేతుః పౌష్పకం కుసుమాఞ్జనమ్. 684
పిఞ్జరం పీతనం తాల మాలం చ హరితాలకే
గైరేయ మర్థ్యం గిరిజ మశ్మజం చ శిలాజతు 685
బోల గన్ధ రసప్రాణ పిణ్డ గోప రసా స్సమాః
డిణ్డీ రోఽబ్ధికఫః ఫేనః సిన్దూరం నాగసంభవం. 686
నాగ సీసకయోగేష్టవప్రాణి త్రపు పిచ్చటం
రజ వఙ్గేఽప్యథ పిచు స్తూలోఽ కమలో త్తరం. 687
స్యా త్కుసుమ్భం వహ్నిశిఖం మహారజన మిత్యపి
మేషకమ్బళ ఊర్ణాయు శ్శశోర్ణం శశలోమని. 688
మధు క్షౌద్రం మాక్షికాది మధూచ్ఛిష్టం తు సిక్థకం
మనశ్శిలా మనోగుప్తా మనోహ్వా నాగజిహ్వికా. 689
నైపాళీ కునటీ గోళా యవక్షారో యవాగ్రజః
పా క్యోఽథ సర్జికాక్షారః కాపోత స్సుఖవర్చకః. 690
సౌవర్చలం స్యా ద్రుచకం త్వక్ క్షీరీ వంశరోచనా
శిగ్రుజం శ్వేతమరిచం మోరటం మూలమైక్షవం. 691

గ్రన్థికం పిప్పలీమూలం చటకా శి(ర)ల ఇత్యపి
గోలోమీ భూతకేశో నా పత్రాఙ్గం రక్తచందనం. 692
త్రికటు త్ర్యూషణం వ్యోషం త్రిఫలా తు ఫలత్రికం. ఇతివైశ్యవర్గః.
అథశూద్రవర్గః. శూద్రా శ్చావరవర్ణా శ్చ వృషలా శ్చ జఘన్యజాః.
ఆచణ్డాలా త్తు సంకీర్ణా అమ్బష్ఠకరణాదయః
శూద్రావిశో స్తు కరణో౽మ్బష్ఠో వైశ్యా ద్విజన్మనోః 694
శూద్రాక్షత్రియయో రుగ్రో మాగధః క్షత్త్రియావిశోః [తః
మాహిష్యో౽ర్యా క్షత్రియయోః క్షత్తా౽ర్యా శూద్రయో స్సు 695
బ్రాహ్మణ్యాం క్షత్రియా త్సూత స్తస్యాం వైదేహకో విశః
రథకార స్తు మాహిష్యా త్కరణ్యాం యస్య సమ్భవః. 596
స్యా చ్చణ్డాల స్తు జనితో బ్రాహ్మణ్యాం వృషలేన యః
కారు శ్శిల్పి సంహతై స్తై ర్ద్వయో శ్శ్రేణి స్సజాతిభిః. 697
కులిక స్స్యా త్కులశ్రేష్ఠీ మాలాకార స్తు మాలికః
కుమ్భకారః కులాల స్స్యా త్పలగణ్డ స్తు లేపకః. 698
తన్తువాయః కువింద స్స్యా త్తున్నవాయ స్తు సౌచికః
రఙ్గాజీవ శ్చిత్రకరః శస్త్రమా,ర్జో౽సిధావకః. 699
పాదూకృ చ్చర్మకార స్స్యా ద్వ్యోకారో లోహకారకః
నాడిన్ధమ స్స్వర్ణకారః కలాదో రుక్మకారకే. 700
స్యా చ్ఛాఙ్ఖికః కామ్బవికః శౌల్బిక స్తామ్రకుట్టకః
తక్షా తు వర్ధకి స్త్వష్టా రథ కారశ్చ కాష్ఠతట్. 701
గ్రామాధీనో గ్రామతక్షః కౌటతక్షో౽నధీనకః
క్షురీ ముణ్డీ దివాకీర్తి నాపితా న్తావసాయినః. 702
నిర్ణేజక స్స్యా ద్రజక శ్శౌణ్డికో మణ్డహారకః
జాబాల స్స్యా దజాజీవీ దేవాజీవ స్తు దేవలః. 703
స్యా న్మాయా శామ్బరీ మాయాకార స్తు ప్రాతిహారకః

99 శైలాలిన స్తు శైలూషా జాయాజీవాః కృశాశ్వినః. 704
భరతా ఇత్యపి నటా శ్చారణా స్తు కుశీలవాః
మార్దఙ్గికా మౌరజికాః పాణివాదా స్తు పాణిఘాః 705
వేణుధ్మాః స్యు ర్వైణవికా వీణావాద స్తు వైణికాః
జీవాన్తక శ్శాకునికో ద్వౌ వాగురికజాలికౌ. 706
వైతంసికః కౌటిక శ్చ మాంసిక శ్చ సమం త్రయం
భృతకో భృతిభు క్కర్మకరో వైతనిక శ్చ సః. 707
వార్తావహో వైవధికో భారవాహ స్తు భారికః
వివర్ణః పామరో నీచః ప్రాకృత శ్చ పృథగ్జనః. 708
నిహీ సోఽపశదో జాల్మః క్షుల్లక శ్చేతర శ్చ సః
భృత్యే దాసేర దాసేయ దాస గోప్యక చేటకాః. 709
నియోజ్య కింకర ప్రేష్య భుజిష్య పరిచారకాః
పరాచిత పరిస్కన్ద పరజాత పరైధితాః. 710
మందస్తు తుంద పరిమృజ ఆలస్య శ్శీత కోఽల సోఽనుష్ణః
దక్షే తు చతుర పేశల వటవ స్సూత్థాన ఉష్ణ శ్చ. 711
చణ్డాల ప్లవ మాతఙ్గ దివాకీర్తి జనంగమాః
నిషాద శ్వపచా వన్తేవాసి చాణ్డాల పుల్కసాః. 712
భేదాః కిరాత శబర పుళిన్దా మ్లేచ్ఛజాతయః
వ్యాధో మృగవధాజీవో మృగయు ర్లుబ్ధక శ్చ సః. 713
కౌలేయకః సారమేయః కుక్కురో మృగదంశకః
శునకో భషక శ్శ్వాస్యా దలర్క స్తు స యోగితః. 714
శ్వా విశ్వకద్రు ర్మృగయాకుశల స్సరమా శునీ
విట్చర స్సూకరో గ్రామ్యో బర్కర స్తరుణః పశుః. 715
ఆచ్ఛోదనం మృగవ్యం స్యా దాఖేటో మృగయా స్త్రియాం
దక్షిణారు ర్లుబ్ధయోగా ద్దక్షిణేర్మా కురఙ్గకః. 716

చోరై కాగారిక స్తేన దస్యు తస్కర మోషకాః
ప్రతిరోధి పరాస్కన్ది పాటచ్చర మలిమ్లుచాః. 717
చౌరికా స్తైన్య చౌర్యే చ స్తేయం లోప్త్రం తు తద్ధనం
వీతంస స్తూపకరణం బంధనే మృగపక్షిణామ్. 718
ఉన్మాథం కూటయన్త్రం స్యా ద్వాగురా మృగబంధనీ
శుల్బం వరాటకః స్త్రీ తు రజ్జు స్త్రిషు వటీగుణః. 719
ఉద్ఘాటనం ఘటీయన్త్రం సలిలోద్వాహనం ప్రహేః
పుంసి వేమా వాయదణ్డ స్సూత్రాణి నరి తన్తవః. 720
వాణి ర్వ్యూతిః స్త్రియాం తుల్యే పుస్తం లేప్యాదికర్మణి
పాఞ్చాలికా పుత్రికా స్యా ద్వస్త్రదన్తాదిభిః కృతా. 721
జతుత్రపు వికారేతు జాతుషం త్రాపుషం త్రిషు
పిటకః పేటకః పేటా మంజూషా ఽథ విహఙ్గికా
భారయష్టి స్తదాలమ్బి శిక్యం కాచో ఽథ పాదుకా. 722
పాదూ రుపానత్ స్త్రీ సై వానుపదీనా పదాయతా
నద్ధ్రీ వర్ధ్రీ వరత్రా స్యా దశ్వాదే స్తాడనీ కశా. 723
చాణ్డాలికా తు కండోలవీణా చణ్డాలవల్లకీ
నారాచీ స్యా దేషణికా శాణ స్తు నికషః కషః. 724
వృశ్చనః పత్త్రపరశు రీషికా తూలికా సమే
తైజసా వర్తనీ మూషా భస్త్రా చర్మప్రసేవికా. 725
ఆస్ఫోటనీ వైధనికా కృపాణీ కర్తరీ సమే
వృక్షాదనో వృక్షభేదీ టఙ్కః పాషాణదారణః. 726
క్రకచః కరపత్రం స్యా దారా చర్మప్రభేదికా
సూర్మిః స్థూణాయః ప్రతిమా శిల్పం కర్మకళాదికం. 727
ప్రతిమానం ప్రతిబిమ్బం ప్రతిమా ప్రతియాతనా। ప్రతిచ్ఛాయా

92 ప్రతికృతి రర్చాపుంసి ప్రతినిధి రుపమోపమానంస్యాత్. 728
వాచ్యలిఙ్గా స్సమ స్తుల్య స్సదృక్ష స్సదృశ స్సదృక్
సాధారణ స్సమాన శ్చ స్యు రుత్తరపదే త్వమీ. 729
నిభ సంకాశ నీకాశ ప్రతీకాశోపమాదయః
కర్మణ్యా తు విధా భృత్యా భృతయో భర్మ వేతనం, 730
భరణ్యం భరణం మూల్యం నిర్వేశః పణ ఇత్యపి
సురా హలిప్రియా హాలా పరిస్రు ద్వరుణాత్మజా. 731
గన్ధోత్తమా ప్రసన్నేరా కాదమ్బర్యః పరిస్రుతా
మదిరా కశ్య మద్యే చా ప్యవదంశ స్తు భక్షణం. 732
శుణ్డా పానం మదస్థానం మధువారా మధుక్రమాః
మధ్వాసవో మాధవకో మధు మార్ద్వీక మద్వయోః. 733
మైరేయ మాసవ శ్శీధు ర్మేదకో జగల స్సమౌ
సంధానం స్యా దభిషవః కిణ్వం పుంసి తు నగ్నహూః. 734
కారోత్తమ స్సురామణ్డ మాపానం పానగోష్ఠికా
చష కోఽస్త్రీ పానపాత్రం సర కోఽప్యనుతర్షణం. 735
ధూర్తోఽక్షదేవీ కితవోఽక్షధూర్తో ద్యూతకృ త్సమాః
స్యు ర్లగ్నకాః ప్రతిభువః సభికా ద్యూతకారకాః. 736
ద్యూతోఽస్త్రియా మక్షవతీ కైతవం పణ ఇత్యపి
పణోఽక్షేషు గ్లహోఽక్షాస్తు దేవకాః పాశకా శ్చ తే. 737
పరిణాయ స్తు శారీణాం సమన్తా న్నయనేఽస్త్రియాం
అష్టాపదం శారిఫలం ప్రాణిద్యూతం సమాహ్వయః. 738
ఉక్తా భూరిప్రయోగత్వా దేకస్మి న్యేఽత్ర యోగికాః
తాద్ధర్మ్యా దన్యతో వృత్తా స్తూహ్యా లిఙ్గాన్తరేఽపి తే. 739
ఇత్యమరసింహకృతౌ నామలింగానుశాసనే
భూమ్యాదికాండో ద్వితీయ స్సాఙ్గ ఏవ సమర్థితః. 740

——×——

శ్రీరస్తు

నామలింగా శాసనము అను

అమరకోశము

తృతీయ కాండము

విశేష్యనిఘ్నై స్సంకీర్ణై ర్నానార్థై రవ్యయై రపి.
లింగాదిసంగ్రహై ర్వర్గా స్సామాన్యే వర్గసంశ్రయాః. 1

పరిభాషా

స్త్రీదారాద్యై ర్యద్విశేష్యం యాదృశైః ప్రస్తుతం పదైః.
గుణద్రవ్యక్రియాశబ్దా స్తథా స్యు స్తస్య భేదకాః. 2

౧. విశేష్యనిఘ్నవర్గః.

క్షేమంకరో ఽరిష్టతాతి శ్శివతాతి శ్శివంకరః.
సుకృతీ పుణ్యవా న్ధన్యో మహేచ్ఛ స్తు మహాశయః. 3
హృదయాళు స్సుహృదయో మహోత్సాహో మహోద్యమః,
ప్రవీణే నిపుణాభిజ్ఞ విజ్ఞ నిష్ణాత శిక్షితాః. 4
వైజ్ఞానికః కృతముఖః కృతీ కుశల ఇత్యపి,
పూజ్యః ప్రతీక్ష్య స్సాంశయిక స్సంశయాపన్న మానసః. 5
దక్షిణీయో దక్షిణార్హ స్తత్ర దాక్షిణ్య ఇత్యపి,
స్యు ర్వదాన్య స్స్థూలల(క్ష్య)క్షదానశౌణ్డా బహుప్రదే. 6

జైవాతృక స్స్యా దాయుష్మా నన్తర్వాణి స్తు శాస్త్రవిత్,
పరీక్షకః కారణికో వరద స్తు సమర్ధకః. 7
హర్షమాణో వికుర్వాణః ప్రమనా హృష్టమానసః,
దుర్మనా విమనా అన్తర్మనా స్స్యా దుత్క ఉన్మనాః. 8
దక్షిణే సరళోదారౌ సుకలో దాతృభోక్తరి,
తత్పరే ప్రసితాసక్తా విష్టార్థోద్యుక్త ఉత్సుకః. 9
ప్రతీతే ప్రథిత ఖ్యాత విత్త విజ్ఞాత విశ్రుతాః,
గుణైః ప్రతీతే తు కృతలక్షణాహతలక్షణౌ. 10
ఇభ్య ఆఢ్యో ధనీ స్వామీ త్వీశ్వరః పతి రీశితా,
అధిభూ ర్నాయకో నేతా ప్రభుః పరివృఢోఽధిపః. 11
అధికర్ధి స్సమృద్ధ స్స్యా త్కుటుమ్బవ్యాపృత స్తు యః,
స్యాదభ్యాగారిక స్తస్మి న్నుపాధి శ్చ పుమా నయమ్. 12
వరాఙ్గరూపోపేతో య స్సింహసంహననో హి సః,
నిర్ధార్యః కార్యకర్తా య స్సమ్పన్న స్సత్త్వసమ్పదా. 13
అవాచి మూకోఽథ మనోజవసః పితృసన్నిభః,
సత్కృత్యాలంకృతాం కన్యాం యోదదాతి స కూకుదః 14
లక్ష్మీవాన్ లక్ష్మణః శ్రీలః శ్రీమాన్ స్నిగ్ధ స్తు వత్సలః,
స్యా ద్దయాళుః కారుణికః కృపాళు స్సురత స్సమాః. 15
స్వతన్త్రోఽపావృత స్స్వైరీ స్వచ్ఛన్దో నిరవగ్రహః,
పరతన్త్రః పరాధీనః పరవా న్నాథవా నపి. 16
అధీనో నిఘ్న ఆయత్తోఽస్వచ్ఛన్దో గృహ్యకోఽప్యసౌ,
ఖలపూ స్స్యా ద్బహుకరో దీర్ఘసూత్ర శ్చిరక్రియః. 17
జాల్మోఽసమీక్ష్యకారీ స్యా త్కుణ్ఠో మన్దః క్రియాసు యః,
కర్మక్షమోఽలంకర్మీణః క్రియావాన్ కర్మ సూద్యతః. 18

స కార్మః కర్మశీలో యః కర్మశూర స్తు కర్మఠః,
కర్మణ్యాభు క్కర్మకరః కర్మకార స్తు తత్క్రియః. 19
అపస్నాతో మృతస్నాత ఆమిషాశీ తు శౌష్కలః.
బుభుక్షిత స్స్యా త్క్షుధితో జిఘత్సు రశనాయితః. 20
పరాన్నః పరపిణ్డాదో భక్షకో ఘస్మరోఽద్మరః.
ఆద్యూన స్స్యా దౌదరికో విజిగీషా వివర్జితే. 21
ఉభా వాత్మమ్భరిః కుక్షిమ్భరి స్స్వోదరపూరకే.
సర్వాన్నీనస్తు సర్వాన్నభోజీ గృధ్నుస్తు గర్ధనః. 22
లుబ్ధోఽభిలాషుక స్తృష్ణక్ సమౌ లోలుప లోలుభౌ.
సోన్మాద స్తూన్మదిష్ణు స్స్యా దవినీత స్సముద్ధతః 23
మత్తే శౌణ్డోత్కట క్షీబాః కాముకే కమితానుకః.
కమ్రః కామయితాఽభీకః కమనః కామనోఽభికః. 24
విధేయో వినయగ్రాహీ వచనే స్థిత ఆశ్రవః,
వశ్యః ప్రణేయో నిభృత వినీత ప్రశ్రితా స్సమాః. 25
ధృష్టే ధృష్ణు(ష్ణగ్వి) ర్వియాత శ్చ ప్రగల్భః ప్రతిభాన్వితే.
స్యా దధృష్టే తు శాలీనో విలక్షో విస్మయాన్వితే. 26
అధీరే కాతర స్త్రస్నో భీరు భీరుక భీలుకాః,
ఆశంసు రాశంసితరి గ్రహయాళు ర్గ్రహీతరి. 27
శ్రద్ధాళుః శ్రద్ధయాయుక్తే పతయాళు స్తు పాతుకే,
లజ్జాశీలోఽపత్రపిష్ణు ర్వన్దారు రభివాదకే. 28
శరారు ర్ఘాతుకో హింస్రః స్యా ద్వర్ధిష్ణు స్తు వర్ధనః,
ఉత్పతిష్ణుస్తూత్పతితా ఽలంకరిష్ణు స్తు మణ్డనః. 29

భూష్ణు భవిష్ణుర్భవితా వర్తిష్ణు ర్వర్తన స్సమౌ,
నిరాకరిష్ణుః క్షిప్నుః స్యాత్ సాంద్రః స్నిగ్ధస్తు మేదురః. 30
జ్ఞాతా తు విదురో విన్దు ర్వికాసీ తు వికస్వరః,
విసృత్వరో విసృమరః ప్రసారి చ విసారిణో. 31
సహిష్ణు స్సహనః క్షన్తా తితిక్షుః క్షమితా క్షమీ,
క్రోధ నోఽమర్షణః కోపీ చణ్డ స్త్వత్యంతకోపనః. 32
జాగరూకో జాగరితా ఘూర్ణితః ప్రచలాయితః,
స్వప్నక్ శయాలు ర్నిద్రాలు ర్నిద్రాణ శయితౌ సమౌ. 33
పరాఙ్ముఖః పరాచీన స్స్యా దవాఙ ప్యధోముఖః,
దేవా నఞ్చతి దేవద్ర్యఙ్ విష్వద్ర్యఙ్ విష్వగఞ్చతి. 34
యస్సహాఞ్చతి సధ్ర్యఙ్ స స తిర్యఙ్ య స్తిరోఽఞ్చతి,
వదో వదావదో వక్తా వాగీశో వాక్పతి స్సమౌ. 35
వాచో యుక్తిపటు ర్వాగ్మీ వావదూ కోఽతివక్తరి,
స్యాజ్జల్పాక స్తు వాచాలో వాచాటో బహుగర్హ్యవాక్. 36
దుర్ముఖే ముఖరాబద్ధముఖౌ శ్లక్ష్ణః ప్రియంవదే,
లోహల స్స్యా దస్ఫుటవా గ్గర్హ్యవాదీ తు కద్వదః. 37
సమౌ కువాద కుచరౌ స్యా దసౌమ్య స్వరోఽస్వరః,
రవణ నాన్దీవాదీ శ్శబ్దనో నాన్దీకర స్సమౌ. 38
జడోఽజ్ఞేఽనేడమూక స్తు వక్తుం శ్రోతు మశిక్షితే,
తూష్ణీంశీల స్తు తూష్ణీకో నగ్నోఽవాసా దిగమ్బరః. 39
నిష్కాసితోఽవకృష్ట స్స్యా దపధ్వస్త స్తు ధిక్కృతః,
ఆత్తగర్వోఽభిభూత స్స్యా ద్దాపిత స్సాధిత స్సమౌ. 40
ప్రత్యాదిష్టో నిరస్త స్స్యా త్ప్రత్యాఖ్యాతో నిరాకృతః,
నికృత స్స్యా ద్విప్రకృతో విప్రలబ్ధ స్తు వఞ్చితః. 41

మనోహతః ప్రతిహతః ప్రతిబద్ధో హత శ్చ సః,
అధిక్షిప్తః ప్రతిక్షిప్తే బద్ధే కీలితసంయతౌ. 42
ఆపన్న ఆపత్ప్రాప్త స్స్యాత్ కాన్దిశీకో భయద్రుతః,
ఆక్షారితః క్షారితోఽభిశస్తే సంకసుకోఽస్థిరే. 43
వ్యసనార్తోపరక్తౌ ద్వౌ విహస్త వ్యాకులౌ సమౌ,
విక్లబో విహ్వలః స్యాత్తు వివశోఽరిష్టదుష్టధీః. 44
కశ్యః కశార్హే సన్నద్ధే త్వాతతాయీ వధోద్యతే,
ద్వేష్యే త్వక్షిగతో వధ్య శ్శీర్షచ్ఛేద్య ఇమౌ సమౌ. 45
విష్యో విషేణ యో వధ్యో ముసల్యో ముసలేన యః.
శిశ్విదానోఽకృష్ణకర్మా చపల శ్చికుర స్సమౌ. 46
దోషైకదృ క్పురోభాగీ నికృత స్త్వనృజు శ్శఠః,
కర్ణేజప స్సూచక స్స్యా త్పిశునో దుర్జనః ఖలః. 47
నృశంసో ఘాతుకః క్రూరః పాపో ధూర్త స్తు వఞ్చకః,
అజ్ఞే మూఢ యథాజాత మూర్ఖ వైధేయ బాలిశాః. 48
కదర్యే కృపణ క్షుద్ర కింపచాన మితంపచాః,
నిస్స్వ స్తు దుర్విధో దీనో దరిద్రో దుర్గతోఽపి సః. 49
వనీపకో యాచనకో మార్గణో యాచకార్థినౌ,
అహంయు స్స్యా దహంకారీ శుభంయు స్తు శుభాన్వితః. 50
దివ్యోపపాదుకా దేవా నృగవాద్యా జరాయుజాః,
స్వేదజాః క్రిమి దంశాద్యాః పక్షిసర్పాద యోఽణ్డజాః. 51
ఉద్భిద స్తరుగుల్మాద్యాః ఉద్భిజ్జదుద్భి ముద్భిదమ్,
సున్దరం రుచిరం చారు సుషమం సాధు శోభనమ్. 52
కాన్తం మనోహరం రుచ్యం మనోజ్ఞం మఞ్జుమఞ్జులమ్,
తదాసేచనకం తృప్తే ర్నాస్త్యన్తో యస్య దర్శనాత్. 53

అభీ ష్టేఽభీప్సితం హృద్యం దయితం వల్లభం ప్రియమ్,
నికృష్ట ప్రతిక ష్టార్వ రేఫయాప్యావమాధమాః. 54
కుపూయ కుత్సితావద్య ఖేట గర్హ్యాణకా స్సమాః.
మలీమసం తు మలినం కచ్చరం మలదూషితమ్. 55
పూతం పవిత్రం మేధ్యం చ వీధ్రం తు విమలార్థకమ్,
నిర్ణిక్తం శోధితం మృష్టం నిశ్శోధ్య మనవస్కరమ్. 56
అసారం ఫల్గు శూన్యం తు వశికం తుచ్ఛ రిక్తకే,
క్లీబే ప్రధానం ప్రముఖం ప్రవే కాను త్తమో త్తమాః. 57
ముఖ్య వర్య వరేణ్యాశ్చ ప్రబ ర్హోనవరార్ధ్యవత్,
పరార్ధ్యాగ్రప్రాగ్రహరప్రాగ్ర్యాగ్ర్యాగ్రీయ మగ్రియమ్, 58
శ్రేయాన్ శ్రేష్ఠః పుష్కల స్స్యా త్సత్తమ శ్చాతిశోభనే,
స్యు రుత్తరపదే వ్యాఘ్ర పుఙ్గవర్షభ కుఞ్జరాః. 59
సింహ శార్దూల నాగాద్యాః పుంసి శ్రేష్ఠార్థ గోచరాః,
అప్రాగ్ర్యం ద్వయహీనే ద్వే అప్రధా నోపసర్జనే. 60
విశఙ్కటం పృథు బృహ ద్విశాలం పృథులం మహత్,
వడ్రోరు విపులం పీన పీవ్నీ తు స్థూల పీవరే. 61
స్తోకాల్ప క్షుల్లకా స్సూక్ష్మం శ్లక్ష్ణం దభ్రం కృశం తను,
స్త్రియాం మాత్రా త్రుటిః పుంసి లవ లేశ కణాణవః. 62
అత్యల్పేఽల్పిష్ఠ మల్పీయః కనీ యోఽణీయ ఇత్యపి,
ప్రభూతం ప్రచురం ప్రాజ్య మదభ్రం బహులం బహు. 63
పురుహూః పురు భూయిష్ఠం స్ఫీతం భూయశ్చ భూరి చ,
పరశ్శతాద్యా స్తే యేషాం పరా సంఖ్యా శ్శతాధికాత్. 64
గణనీయే గణేయం సంఖ్యాతే గణిత మథ సమం సర్వం,
విశ్వ మశేషం కృత్స్నం సమస్త నిఖిలాఖిలాని నిశ్శేషమ్. 65

సమగ్ర సక లాఖణ్డ పూర్ణాదీ న్యు వ్యనూనకే,
ఘనం నిర న్తరం సాన్ద్రం పేలవం విరళం తను. 66
సమీపే నిక టాసన్న సన్ని కృష్ట సనీడవత్,
సదే శాభ్యాశ సవిధ సమర్యాద సవేశవత్. 67
ఉపకణ్ఠాన్తి కాభ్యర్ణాభ్యగ్రా అ వ్యభి తోఽవ్యయమ్,
సంస క్తే త్వవ్యవహిత మపదా న్తర మి త్యపి, 68
నేదిష్ఠ మ న్తికతమం స్యా ద్దూరం విప్రకృష్టకమ్,
దవీయ శ్చ దవిష్ఠం చ సుదూరం దీర్ఘ మాయతమ్. 69
వర్తులం ని స్తలం వృ త్తం బన్ధురం తూన్నతానతమ్.
ఉచ్చప్రాంశూన్న తోదగ్రోచ్ఛ్రితా స్తు జ్గేఽథ వామనే. 70
న్యఙ్నీ చ ఖర్వ హ్రస్వా స్స్యు రవాగ్రేఽనవనతానతమ్,
అరాళం వృజినం జిహ్మ మూర్మిమ త్కుఞ్చితం నతమ్ 71
ఆవిద్ధం కుటిలం భుగ్నం వేల్లితం వక్ర మిత్యపి,
ఋజా వజిహ్మ ప్రగుణౌ వ్యస్తే త్వప్రగుణాకులౌ, 72
శాశ్వత స్తు ధ్రువో నిత్య సదాతన సనాతనాః,
స్థాస్నుః స్థిరతరః స్థేయా నేకరూపతయా తు యః. 73
కాలవ్యాపీ స కూటస్థః స్థావరో జఙ్గమేతరః,
చరిష్ణు జఙ్గమ చరం త్రసమిఙ్గం చరాచరమ్. 74
చలనం కమ్పనం కమ్ప్రం చలం లోలం చలాచలమ్,
చఞ్చలం తరళం చైవ పారిప్లవపరిప్లవే. 75
అతిరి క్త స్సమధికో దృఢసన్ధి స్తు సంహతః,
కర్కశం కఠినం క్రూరం కఠోరం నిష్ఠురం దృఢమ్ 76
జఠరం మూ ర్తిమ న్మూ ర్తం ప్రవృద్ధం ప్రౌఢమేధితం.
పురాణ ప్రతన ప్రత్న పురాతన చిరంతనాః. 77

ప్రత్యగ్రోఽభినవో నవ్యో నవీనో నూతనో నవః,
నూత్న శ్చ సుకుమారం తు కోమలం మృదులం మృదు. 79
అన్వగన్వక్ష మనుగేఽనుపదం క్లీబ మవ్యయం,
ప్రత్యక్షం స్యా దైన్ద్రియక మప్రత్యక్ష మతీన్ద్రియమ్. 79
ఏకతా నోఽనన్యవృత్తి రేకా గ్రైకాయనా వపి,
అ ప్యేకసర్గ ఏకాగ్రోఽప్యేకాయనగతోఽపి చ. 80
పుంస్యాదిః పూర్వపౌరస్త్య ప్రథమాద్యా అథాస్త్రియాం,
అన్తో జఘన్యం చరమ మన్త్య పాశ్చాత్య పశ్చిమాః. 81
మోఘం నిరర్థకం స్పష్టం స్ఫుటం ప్రవ్యక్త ముల్బణం,
సాధారణం తు సామాన్య మేకాకీ త్వేక ఏకకః. 82
భిన్నార్థకా అన్యతర ఏకత్వా న్యేతరా అపి,
ఉచ్చావచం నైకభేద ముచ్చణ్డ మవిలమ్బితమ్. 83
అరున్తుద స్తు మర్మస్పృ గబాధం తు నిరర్గళం,
ప్రసవ్యం ప్రతికూలం స్యా దపసవ్య మపష్ఠు చ. 84
వామం శరీరే సవ్యం స్యా దపసవ్యం తు దక్షిణం,
సంకటం నా తు సంబాధః కలిలం గహనం సమే. 85
సంకీర్ణే సంకు లాకీర్ణే ముణ్డితం పరివాపితం,
గ్రథితం గ్రన్థితం దృబ్ధం విసృతం విస్తృతం తతమ్. 86
అంతర్గతం విస్మృతం స్యాత్ప్రాప్త ప్రణిహితే సమే,
వేల్లితప్రేఙ్ఖి తాధూత చలితా కమ్పితా ధుతే. 87
నుత్త నున్నా స్త నిష్ఠ్యూత విద్ధ క్షి ప్తేరితా స్సమాః,
పరిక్షిప్తం తు నివృతం మూషితం ముషితార్థకమ్. 88

ప్రవృద్ధ ప్రసృతే న్యస్త నిసృష్టే గుణితాఽహతే.
నిదిగ్ధోపచితే గూఢ గుప్తే గుణ్ఠిత రూషితే. 89
ద్రుతావదీర్ణే ఉద్గూర్ణోద్యతే కాచిత శిక్యితే.
ఘ్రాణ ఘ్రాతే దిగ్ధ లిప్తే సముద క్తోద్ధృతే సమే. 90
వేష్టితం స్యా ద్వలయితం సంవీతం రుద్ధ మావృతం.
రుగ్ణ భుగ్నేఽథ నిశిత క్ష్ణుత శాతాని తేజితే. 91
స్యా ద్వినాశోన్ముఖం పక్వం హ్రీణ హ్రీతౌ తు లజ్జితే.
వృతే తు వృత్తవావృత్తౌ సంయోజిత ఉపాహితః. 92
ప్రాప్యం గమ్యం సమాసాద్యం స్యన్నం రీణం స్రుతం స్నుతం,
సంగూఢ స్స్యా త్సంకలి తోఽవగీతః ఖ్యాతగర్హణః. 93
వివిధ స్స్యా ద్బహువిధో నానారూపః పృథగ్విధః,
అవరీణో ధిక్కృత స్స్యా దపధ్వ స్తోఽవచూర్ణితః. 94
అనాయాసకృతం ఫాణ్టం స్వనితం ధ్వనితం సమే,
బద్ధే సన్దానితం మూత ముద్దితం సన్దితం సితమ్. 95
నిష్పక్వం క్వథితం పాకే క్షీరాజ్య హవిషాం శృతం,
నిర్వాణో మునివహ్న్యా దౌ నిర్వాత స్తు గతేఽనిలే. 96
పక్వం పరిణతే గూనం హన్నే మీఢం తు మూత్రితే.
పుష్టే తు పుషితం సోఢే క్షాన్త ముద్వాన్త ముద్గతే. 97
దాన్త స్తు దమితే శాన్త శ్శమితే ప్రార్థితేఽర్థితః,
జ్ఞప్త స్తు జ్ఞాపితే ఛన్న శ్ఛాదితే పూజి తేఽఞ్చితః. 98
పూర్ణ స్తు పూరితే క్లిష్టః క్లిశి తేఽవసితే సితః,
ప్రుష్టప్లుష్టోషితా దగ్ధే తష్ట త్వష్టౌ తనూకృతే. 99
వేధిత చ్ఛిద్రితౌ విద్ధే విన్నవిత్తౌ విచారితే.
నిష్ప్రభే విగ తారోకౌ విలీనే విద్రుత ద్రుతౌ. 100

సిద్ధే నిర్వృత్త నిష్పన్నౌ దారితే భిన్నభేదితౌ,
ఊతం స్యూత ముతం చేతి త్రితయం తన్తుసంతతే. 101
స్యా దర్హితే నమస్యిత నమసిత మపచాయితార్చితాపచితం,
వరివసితే వరివస్యిత ముపాసితం చోపచరితం చ. 102
సంతాపిత సంతప్తౌ ధూపాయిత ధూపితౌ చ దూన శ్చ,
హృష్టో మ త్త స్తృ ప్తః ప్రహ్లన్నః ప్రముదితః ప్రీతః. 103
ఛిన్నం ఛాతం లూనం కృత్తం దితం ఛితం వృక్ణం,
స్రస్తం ధ్వస్తం భ్రష్టం స్కన్నం పన్నం చ్యుతం గళితమ్. 104
లబ్ధం ప్రాప్తం విన్నం భావిత మాసాదితం చ భూతం చ,
అన్వేషితం గవేషిత మన్విష్టం మార్గితం మృగితమ్. 105
ఆర్ద్రం సార్ద్రం క్లిన్నం తిమితం స్తిమితం సమున్న ముత్తంచ,
త్రాతం త్రాణం రక్షిత మవితం గోపాయితం చ గుప్తం చ. 106
అవగణిత మవమ తావజ్ఞాతే ఽవమానితం చ పరిభూతే,
త్యక్తం హీనం విధుతం సముజ్ఝితం ధూత ముత్సృష్టమ్. 107
ఉక్తం భాషిత ముదితం జల్పిత మాఖ్యాత మభిహితం లపితమ్,
బుద్ధం బుధితం మనితం విదితం ప్రతిపన్న మవసితావగతే. 108
ఊరీకృత మురరీకృత మఙ్గీకృత మాశ్రుతం ప్రతిజ్ఞాతం,
సంగీర్ణ విదిత సంశ్రుత సమాహిత ముపశ్రుతోపగతమ్. 109
ఈడిత శస్త పణాయిత పనాయిత ప్రణుత పణిత పనితాని,
అపగీర్ణ వర్ణితాభిష్టుతేళితాని స్తుతార్థాని. 110
భక్షిత చర్విత లిప్త ప్రత్యవసిత గళిత ఖాదిత ప్సాతం,
అభ్యవహృతాన్న జగ్ధ గ్రస్త గ్లస్తాశితం భుక్తే. 111
క్షేపిష్ఠ క్షోదిష్ఠ ప్రేష్ఠ స్థవిష్ఠ బంహిష్ఠాః,
క్షిప్ర క్షుద్రాభీప్సిత పృథు పీవర బహుప్రకర్షార్థాః. 112

సాధిష్ఠ ద్రాఘిష్ఠ స్ఫేష్ఠ గరిష్ఠ హ్రసిష్ఠ బృన్దిష్ఠాః,
బాఢవ్యాయత బహు గురు వామన బృన్దారకాతిశయే. 113

ఇతి విశేష్యనిఘ్నవర్గః.

సఙ్కీర్ణవర్గః.

ప్రకృతి ప్రత్యయార్థాద్యైః సంకీర్ణే లిఙ్గ మున్నయేత్.
కర్మ క్రియా తత్సాతత్యే గమ్యే స్యు రపరస్పరాః. 114
సాకల్యాసఙ్గవచనే పారాయణ పరాయణే.
యదృచ్ఛా స్వైరితా హేతుశూన్యా త్వాస్యా విలక్షణమ్, 115
శమథ స్తు శమ శ్శాన్తి ర్దాన్తి స్తు దమథో దమః,
అపదానం కర్మ వృత్తం కామ్యదానం ప్రచారణమ్. 116
వశక్రియా సంవననం మూలకర్మ తు కార్మణం,
విధూననం విధువనం తర్పణం ప్రీణనావనే 117
పర్యాప్తి స్స్యా త్పరిత్రాణం హ స్తధా(వా)రణ మిత్యపి.
సేవనం సీవనం స్యూతి ర్విదరః స్ఫుటనం భిదా. 118
ఆక్రోశన మభీషఙ్గః సంవేదో వేదనా ననా,
సమ్మూర్ఛన మభివ్యాప్తి ర్యాఞ్చా భిక్షార్థ నార్దనా. 119
వర్ధనం ఛేద నేऽథ ద్వే ఆనన్దన సభాజనే,
ఆపృచ్ఛన మథామ్నాయ స్సమ్ప్రదాయః క్షయే క్షియా. 120
గ్రహో గ్రహే వశః కాన్తౌ రక్షస్త్రాణే రణః క్వణే,
వ్యధో వేధే పచా పాకే హవో హూతౌ వరో వృతౌ. 121
ఓషః ప్లోషే నయో నాయే జ్యాని ర్జీర్ణౌ భ్రమో భ్రమా.
స్ఫాతి ర్వృద్ధౌ ప్రథా ఖ్యాతౌ స్పృష్టిః పృక్తౌ స్నవ స్స్రివే. 122
ఏధా సమృద్ధౌ స్ఫురణే స్ఫురణా ప్రమితౌ ప్రమా,
ప్రసూతిః ప్రసవే శ్చ్యోతే ప్రాఘారః క్లమథః క్లమే. 123

ఉత్కర్షోఽతిశయే సన్ధిః శ్లేషే విషయ ఆశ్రయే,
క్షిపాయాం క్షేపణం గీర్ణి ర్గిరా గురణం ముద్యమమ్. 124
ఉన్నాయ ఉన్నయే శ్రాయ శ్రయణే జయనే జయః,
నిగాదో నిగదే మాదో మదే ఉద్వేగ ఉద్భ్రమే. 125
విమర్దనం పరిమళేఽభ్యుపపత్తి రనుగ్రహః,
నిగ్రహ స్తద్విరుద్ధ స్స్యా దభియోగ స్త్వభిగ్రహః. 126
ముష్టిబన్ధ స్తు సంగ్రాహో డిమ్బే డమర విప్లవౌ.
బన్ధనం ప్రసితి శ్చారః స్పర్శః స్ప్రష్టోపత ప్తరి. 127
వికారో విప్రకార స్స్యా దాకార స్త్విఙ్గ ఇఙ్గితమ్,
పరిణామో వికారౌ ద్వే సమే వికృతి విక్రియే, 128
అపహార స్త్వపచయ స్సమాహార స్సముచ్చయః,
ప్రత్యాహార ఉపాదానం విహార స్తు పరిక్రమః. 129
అభిహారోఽభిగ్రహణం నిర్హారోఽభ్యవకర్షణమ్,
అనుహారోఽనుకార స్స్యా దర్థ స్యాపగమే వ్యయః. 130
ప్రవాహస్తు ప్రవృత్తి స్స్యాత్ ప్రవహో గమనం బహిః,
వియామో వియమో యామః యమః సంయామ సంయమౌ. 131
హింసా కర్మాభిచార స్స్యాత్ జాగర్యా జాగరాద్వయోః,
విఘ్నోఽన్తరాయః ప్రత్యూహ స్స్యా దుపఘ్నోఽన్తికాశ్రయే.
నిర్వేశ ఉపభోగ స్స్యాత్ పరిసర్పః పరిక్రియా,
విధురం తు ప్రవిశ్లేషోఽభిప్రాయ శ్ఛన్ద ఆశయః. 133
సంక్షేపణం సమసనం పర్యవస్థా విరోధనమ్,
పరిసర్యా పరీసార స్స్యా దాస్యా త్వాసనా స్థితిః. 134
విస్తారో విగ్రహో వ్యాస స్సతు శబ్దస్య విస్తరః,
సంవాహనం మర్దనం స్యా ద్వినాశ స్స్యా దదర్శనమ్. 135

సంస్తవ స్స్యా త్పరిచయః ప్రసర స్తు విసర్పణం,
నీవాక స్తు ప్రయామ స్స్యా త్సన్నిధి స్సన్నికర్షణమ్, 136
లవోఽభిలావో లవనే నిష్పావః పవనే పవః,
ప్రస్తావ స్స్యా దవసర స్త్రసర స్సూత్ర వేష్టనమ్. 137
ప్రజన స్స్యా దుపసరః ప్రసర ప్రణయౌ సమౌ,
ధీశక్తి ర్నిష్క్రమోఽస్త్రీ తు సంక్రమో దుర్గసఞ్చరః. 138
ప్రత్యుత్క్రమః ప్రయోగార్థః ప్రక్రమ స్స్యా దుపక్రమః,
స్యా దభ్యాదాన ముద్ఘాత ఆరమ్భ స్సమ్భ్రమ స్త్వరా. 139
ప్రతిబన్ధః ప్రతిష్టమ్భోఽవనాయ స్తు నియాతనం,
ఉపలమ్భ స్త్వనుభవ స్సమాలమ్భో విలేపనమ్, 140
విప్రలమ్భో విప్రయోగో విలమ్భ స్త్వతిసర్జనం,
విశ్రావస్తు ప్రతిఖ్యాతి రవేక్షా ప్రతిజాగరః. 141
నిపాఠ నిపఠౌ పాఠే తేమ స్తేమౌ సముద్దనే,
ఆదీన వాస్రవౌ క్లేశే మేళకే సంగ సఙ్గమౌ. 142
అన్వీక్షణం విచయనం మార్గణం మృగణా మృగః,
పరిరమ్భః పరిష్వఙ్గ స్సంశ్లేష ఉపగూహనమ్. 143
నిర్వర్ణనం తు నిధ్యానం దర్శనాలోకనేక్షణం,
ప్రత్యాఖ్యానం నిరసనం ప్రత్యాదేశో నిరాకృతిః. 144
ఉపశాయో విశాయ శ్చ పర్యాయ శయనార్థకౌ,
అర్తవం చ ఋతీయా చ హృణీయా చ ఘృణార్థకాః. 145
స్యా ద్వ్యత్యాసో విపర్యాసో వ్యత్యయ శ్చ విపర్యయే,
పర్య యోఽపక్రమ స్తస్మి న్నతిపాత ఉపాత్యయః. 146
ప్రేషణం య త్సమాహూయ తత్ర స్యా త్ప్రతిశాసనం,
స సంస్తావః క్రతుషు యా స్తుతిభూమి ర్ద్విజన్మనామ్. 147

నిధాయ తక్ష్యతే యత్ర కాష్ఠే కాష్ఠం స ఉద్ఘనః,
స్తమ్బఘ్న స్తు స్తంబఘన స్తమ్బో యేన న హన్యతే. 148
ఆవిధో విధ్యతే యేన తత్ర విష్వ క్సమే నిఘః.
ఉత్కార శ్చనికార శ్చద్వౌ ధాన్యోత్క్షేపణార్థకౌ, 149
నిగా రోద్గార విక్షా వోద్గ్రాహా నిగరణాదిషు.
ఆరత్యుపరతి విరతయ ఉపరామే వా స్త్రియాం తు నిష్ఠేవః. 150
నిష్ఠ్యూతి ర్నిష్ఠీవన నిష్ఠేవన మి త్యభిన్నాని,
జవనే జూతిస్సాతి స్త్వవసానే స్యా దథ జ్వరే జూర్తిః. 151
ఉదజ స్తు పశుప్రేరణ మకరణి రిత్యాదయ శ్శాపే,
గోత్రా న్తేభ్య స్తస్య బృన్ద మిత్యౌపగవకాదికమ్. 152
ఆపూపికం శాష్కులిక మేవ మాద్య మచేతసాం,
మాణవానాం తు మాణవ్యం సహాయానాం సహాయతా 153
హాల్యా హాలానాం బ్రాహ్మణ్యబాడబ్యే తు ద్విజన్మనామ్,
ద్వైపర్శుకానాం పృష్ఠానాం పార్శ్వం పృష్ఠ్య మనుక్రమాత్. 154
ఖలానాం ఖలినీ ఖల్యా ప్యథ మానుష్యకం నృణాం,
గ్రామతా జనతా ధూమ్యా పాశ్యా గళ్యా పృథ క్పృథక్. 155
అపి సాహస్ర కారీష వార్మ ణాథర్వణాదికమ్,

ఇతి సఙ్కీర్ణవర్గః.

నానార్థవర్గః

నానార్థాః కేఽపి కాన్తాదివర్గే ష్వే వాత్రకీర్తితాః. 156
భూరిప్రయోగా యే యేషు పర్యాయే ష్వపి తేషు తే,
ఆకాశే త్రిదివే నాకో లోకస్తు భువనే జనే. 157
పద్యే యశసి చ శ్లోక శ్శరే ఖడ్గేచ సాయకః,
జమ్బుకౌ క్రోష్టువరుణౌ పృథుకౌ చిపి టార్భకౌ. 158

ఆలోకౌ దర్శనోద్యోతౌ భేరీ పటహ మానకౌ,
ఉత్సఙ్గ చిహ్నయో రఙ్కః కళఙ్కోఽఙ్కాపవాదయోః. 159
తక్షకో నాగవర్ధక్యో రర్కః స్ఫటిక సూర్యయోః
మారుతే వేధసి బ్రధ్నే పుంసి కః కం శిరోఽమ్బునోః. 160
స్యా త్పులాక స్తుచ్ఛధాన్యే సంక్షేపే భక్తసిక్థకే,
ఉలూకే కరిణః పుచ్ఛమూలోపాన్తే చ పేచకః. 161
కమణ్డలౌ చ కరక స్సుగతే చ వినాయకః,
కిష్కు ర్హస్తే వితస్తౌ చ శూకకీటే చ వృశ్చికః 162
ప్రతికూలే ప్రతీక స్త్రి ష్వేకదేశే తు పుం స్యయం,
స్యా ద్భూతికం తు భూనిమ్బే కత్తృణే భూస్తృణేఽపి చ. 163
జ్యోత్స్నికాయాం చ ఘోషే చ కోశాతక్యథ కట్ఫలే.
సితే చ ఖదిరే సోమవల్కః స్యా దథ సిల్హకే. 164
తిలకల్కే చ పిణ్యాకో బాహ్లీకం రామఠేఽపి చ,
మహేన్ద్ర గుగ్గులూలూక వ్యాళగ్రాహిషు కౌశికః. 165
రుక్తాపశఙ్కా స్వాతఙ్కస్స్వల్పేఽపి క్షుల్లక స్త్రిషు,
జైవాతృక శ్శశాఙ్కేఽపి ఖురేఽప్యశ్వస్య వర్తకః. 166
వ్యాఘ్రేఽపి పుణ్డరీకో నా యవాన్యా మపి దీపకః,
సాలావృకాః కపి క్రోష్టు శ్వానః స్వర్ణేఽపి గైరికమ్. 167
పీడార్థేఽపి వ్యళీకం స్యాదళీకం త్వప్రియేఽనృతే,
శీలాన్వయావనూకే ద్వే శల్కే శకల వల్కలే. 168
సాష్టే శతే సువర్ణానాం హే మ్న్యురోభూషణే పలే.
దీనారేఽపి చ నిష్కోఽస్త్రీ కల్కోఽస్త్రీ శమలైనసోః. 169
దమ్భేఽప్యథ పినాకోఽస్త్రీ శూలశఙ్కరధన్వనోః,
ధేనుకా తు కరేణ్వాం చ మేఘజాలే చ కాళికా. 170

కారికా యాతనాకృత్యోః కర్ణికా కర్ణభూషణే,
కరిహస్తాఙ్గుళౌ పద్మబీజకోశ్యాం త్రిషూత్తరే. 171
బృందారకౌ రూపిముఖ్యౌ వేకే ముఖ్యాన్య కేవలాః,
స్యాద్దామ్భికః కౌక్కుటికో య శ్చాదూరేరితేక్షణః. 172
లాలాటికః ప్రభో ర్భావదర్శీ కార్యాక్షమ శ్చ యః,
భూభృన్నితమ్బవలయచక్రేషు కటకోఽస్త్రియాం. 173
సూచ్యగ్రే క్షుద్రశత్రౌ చ రోమహర్షే చ కణ్టకః,
పాకౌ పంక్తిశిశూ మధ్యరత్నే నేతరి నాయకః,
పర్యఙ్కః స్యాత్పరికరే స్యా ద్వ్యాఘ్రేఽపి చ లుబ్ధకః,
పేటక స్త్రిషు బృందేఽపి గురౌ దేశ్యే చ దేశికః,
ఖేటకౌ గ్రామఫలకౌ ధీవరేఽపి చ జాలికః,
పుష్పరేణౌ చ కిఞ్జల్కః శులోఽస్త్రీ స్త్రీధ నేఽపి చ,
స్యా త్కల్లోలేఽప్యుత్కలికా వార్ధకం భావబృందయోః
కరిణాం చాపి గణికా దారకో బాలభేదకౌ,
అన్ధేఽప్యనేడమూకః స్యాత్ టఙ్కో దర్పాశ్మదారణౌ,

ఇతి కాన్తాః.

మయూఖ స్త్విట్కర జ్వాలా స్వశిఖాణౌ శిలీముఖౌ. 174
శఙ్ఖో నిధౌ లలాటాస్థ్ని కమ్బౌ న స్త్రీంద్రియేఽపి ఖం,
ఘృణిజ్వాలే అపి శిఖే. ఇతి ఖాన్తాః. 175

నగా వగౌ. శైలవృక్షౌ

ఆశుగౌ వాయువిశిఖౌ శరార్కవిహగాః ఖగాః,
పతంగౌ పక్షిసూర్యౌ చ పూగః క్రముక బృన్దయోః. 176

పశవోఽపి మృగా వేగః ప్రవాహ జవయో రపి,
పరాగః కౌసుమే రేణౌ స్నానీయాదౌ రజస్యపి 177
గజేఽపి నాగమాతఙ్గా వపాఙ్గ స్తిలకేఽపి చ,
సర్గ స్స్వభావ నిర్మో(క)క్ష నిశ్చయాధ్యాయ సృష్టిషు. 178
యోగ స్సన్నహనోపాయ ధ్యాన సంగతియుక్తిషు,
భోగ స్సుఖే స్త్ర్యాదిభృతా వహే శ్చ ఫణకాయయోః. 179
చాతకే హరిణే పుంసి సారఙ్గ శ్శబలే త్రిషు,
కపౌ చ ప్లవగ శ్శాపే త్వభిషఙ్గః పరాభవే. 180
యానాద్యఙ్గే యుగః పుంసి యుగం యుగ్మే కృతాదిషు.
స్వర్గేషు పశువాగ్వజ్రదిఙ్నేత్ర ఘృణి భూజలే. 181
లక్ష్యదృష్ట్యా స్త్రియాం పుంసి గౌ ర్లింగం చిహ్న శేఫసోః,
శృంగం ప్రాధాన్యసాన్వో శ్చ వరాంగం మూర్ధగుహ్యయోః. 182
భగ శ్శ్రీకామ మాహాత్మ్య వీర్య యత్నార్క కీర్తిషు,

ఇతి గాన్తాః.

పరిఘః పరిఘాతేఽస్త్రేఽ ప్యోఘో బృన్దేఽమ్భసాం రయే. 193
మూల్యే పూజావిధా వర్ఘోఽహో దుఃఖవ్యసనే ష్వఘం,
త్రిష్విష్టేఽల్పే లఘుః కాచా శ్శిక్య మృద్భేదదృ గ్రుజః. 184

ఇతి ఘాంతాః

విపర్యాసే విస్తరే చ ప్రపఞ్చః పావకే శుచిః,
మా స్యమాత్యేచా త్యుపధే పుంసి మేధ్యే సితే త్రిషు. 185
అభిష్వఙ్గే స్పృహాయాం చ గభస్తౌ చ రుచిః స్త్రియామ్.

ఇతి చాంతాః.

ప్రసన్నే భల్లుకేఽప్యచ్ఛో గుచ్ఛః స్తబకహారయోః,
పరిధానాఞ్చలే కచ్ఛో జలప్రాన్తే త్రిలిఙ్గకః,

ఇతి ఛాంతాః.

కేకితార్క్ష్యౌ వహిభుజౌ దన్తవిప్రాణ్డజా ద్విజాః 186
అజా విష్ణుహరచ్ఛాగా గోష్ఠాధ్వ నివహా వ్రజాః.
ధర్మరాజౌ జినయమౌ కుఞ్జో దన్తేఽపి న స్త్రియామ్. 187
వలజే క్షేత్రపూర్ద్వారే వలజా వల్గుదర్శనా.
సమే క్ష్మాంశే రణే ప్యాజిః ప్రజా స్యాత్సంతతౌ జనే. 188
అబ్జౌ శంఖశశాఙ్కౌ చ స్వకే నిత్యే నిజం త్రిషు,

ఇతి జాన్తాః.

పుం స్యాత్మని ప్రవీణేతు క్షేత్రజ్ఞో వాచ్యలిఙ్గకః. 189
సంజ్ఞా స్యాచ్చేతనానామ హస్తాద్యై శ్చార్థసూచనా,

ఇతి ఞాంతాః.

కాకేభగణ్డౌ కరటౌ గజగణ్డ కటీ కటౌ. 190
శిపివిష్టస్తు ఖలతౌ దుశ్చర్మణి మహేశ్వరే,
దేవశిల్ప్యపి త్వష్టా దిష్టం దైవేఽపి న ద్వయోః. 191
రసే కటుః కట్వకార్యే త్రిషు మత్సరతీక్ష్ణయోః.
రిష్టం క్షేమాశుభా భావే ష్వరిష్టే తు శుభాశుభే. 192
మాయా నిశ్చల యన్త్రేషు కైతవానృత రాశిషు,
అయోఘనే శైలశృఙ్గే సీరాఙ్గే కూట మస్త్రియామ్. 193
సూక్ష్మైలాయాం త్రుటిః స్త్రీ స్యాత్కాలేఽల్పే సంశయేఽపి చ,
అత్యుత్కర్షాశ్రయః కోట్యో మూలే లగ్న కచే జటా. 194

వ్యుష్టిః ఫలే సమృద్ధౌ చ దృష్టి ర్జ్ఞానేఽక్ష్ణి దర్శనే,
ఇష్టి ర్యాగేచ్ఛయో స్సృష్టం నిశ్చితే బహుళే త్రిషు. 195
కష్టేతు కృచ్ఛ్రగహనే దక్షా మందా గదేషు చ,
పటు ర్ద్వౌ వాచ్యలిఙ్గౌచ నీలకణ్ఠ శ్శివేఽపి చ. 196

ఇతి టాన్తాః.

పుంసి కోష్ఠోఽన్తర్జఠరం కుసూలోఽన్తర్గృహం తథా,
నిష్ఠా నిష్పత్తి నాశాన్తాః కాష్ఠోత్కర్షే స్థితౌ దిశి. 197
త్రిషు జ్యేష్ఠోఽతిశ స్తేఽపి కనిష్ఠోఽతియువాఽల్పయోః,

ఇతి ఠాన్తాః

దండోఽస్త్రీ లగుడే ఽపిస్యాత్ గుడో గోళేక్షుపాకయోః. 198
సర్పమాంసా త్పశూ వ్యాడౌ గోభూ వాచ స్త్విడా ఇళాః,
క్ష్వేడా వంశశలాకాఽపి నాడీ కాలేఽపి షట్క్షణే. 199
కాండోఽస్త్రీ దణ్డబాణార్వ వర్గావసర వారిషు,
స్యా ద్భాణ్డ మశ్వాభరణేఽమత్రే మూలవణిగ్ధనే. 200
భృశప్రతిజ్ఞయో ర్బాఢం ప్రగాఢం భృశకృచ్ఛ్రయోః,
శక్త స్థూలౌ త్రిషు దృఢౌ వ్యూఢౌ విన్య స్తసంహతౌ. 201

ఇతి ఢాన్తాః.

భ్రూణోఽర్భకే స్త్రైణగర్భే బాణో బలిసుతే శరే,
కణోఽతిసూక్ష్మే ధాన్యాంశే సంఘాతే ప్రమథేగణః. 202
పణో ద్యూతాది షూత్సృష్టే భృతౌ మూల్యే ధనేఽపి చ,
మౌర్వ్యాం ద్రవ్యాశ్రితేసత్వ శుక్ల సన్ధ్యాదికే గుణః. 203
నిర్వ్యాపారస్థితౌ కాలవి శేషోత్సవయోః క్షణః,
వర్ణో ద్విజాదౌ శుక్లాదౌ స్తుతౌ వర్ణం తు వాఽక్షరే, 204

అరుణో భాస్కరేఽపి స్యా ద్వర్ణభేదేఽపి చ త్రిషు,
స్థాణు శ్శర్వేఽప్యథ ద్రోణః కాకేఽపి చ రవే రణః. 205
గ్రామణీ ర్నాపితే పుంసి శ్రేష్ఠే గ్రామాధిపే త్రిషు,
ఊర్ణా మేషాదిలోమ్ని స్యా దావర్తే చాన్తరాభ్రువౌ. 206
హరిణీ స్యా న్మృగీ హేమప్రతిమా హరితా చ యా,
త్రిషు పాణ్డౌ చ హరిణః స్థూణా స్తమ్భేఽపి వేశ్మనః. 207
తృష్ణా స్పృహా పిపాసే ద్వే జుగుప్సా కరుణే ఘృణే,
వణిక్పథే చ విపణి స్సురా ప్రత్యక్చ వారుణీ. 208
కరేణు రిభ్యాం స్త్రీ నేభే ద్రవిణం తు బలే ధనే,
శరణం గృహరక్షిత్రోః శ్రీపర్ణం కమలేఽపి చ. 209
విషాభిమర లోహేషు తీక్ష్ణం క్లీబే ఖరే త్రిషు,
ప్రమాణం హేతుమర్యాదా శాస్త్రేయత్తా ప్రమాతృషు. 210
కరణం సాధకతమం క్షేత్రగాత్రేన్ద్రియే ష్వపి,
ప్రాణ్యుత్పాదే సంసరణ మసంబాధే చమూగతౌ. 211
ఘణ్టాపథేఽథ వాన్తాన్నే సముద్ధరణ మున్నయే,
అథ త్రిషువిషాణం స్యా త్పశుశృంగేభదన్తయోః 212
ప్రవణః క్రమనిమ్నోర్వ్యాం ప్రహ్వే నా తు చతుష్పథే,
సంకీర్ణా నిచితాశుద్ధా విరిణం శూన్య మూషరమ్. 213
సేతౌ చ చరణో వేణీ పదీ వానః క చోచ్చయే.

ఇతి ణాన్తాః.

దేవసూర్యౌ వివస్వన్తౌ సరస్వన్తౌ సదార్ణవౌ,
పక్షితార్క్ష్యౌ గరుత్మన్తౌ శకున్తౌ భాసపక్షిణౌ. 214
అగ్న్యుత్పాతౌ ధూమకేతూ జీమూతౌ మేఘపర్వతౌ.
హస్తౌ తు పాణినక్షత్రే మరుతౌ పవనామరౌ. 215

యన్తా హస్తిపకే సూతే భర్తా ధాతరి పోష్టరి,
యానపాత్రే శిశౌ పోతం ప్రేతః ప్రాణ్యన్తరే మృతే. 216
గ్రహభేదే ధ్వజే కేతుః పార్థివే తనయే సుతః,
స్థపతిః కామభేదేఽపి భూభృద్భూమిధరే నృపే. 216
మూర్ధాభిషిక్తో భూపేఽపి ఋతుః స్త్రీ కుసుమేఽపి చ,
విష్ణావప్యజితావ్యక్తౌ సూతస్త్వష్టరి సారథౌ. 218
వ్యక్తః ప్రాజ్ఞేఽపి దృష్టాన్తావుభే శాస్త్రనిదర్శనే,
క్షత్తా స్యాత్సారథౌ ద్వాఃస్థే క్షత్త్రియాయాశ్చ శూద్రజే. 219
వృత్తాన్తస్స్యాత్ప్రకరణే ప్రకారే కార్త్స్న్యవార్తయోః,
ఆనర్తస్సమరే నృత్యస్థాననీవృద్విశేషయోః. 220
కృతాన్తో యమసిద్ధాన్తదైవాకుశలకర్మసు.
శ్లేష్మాది రసరక్తాది మహాభూతాని తద్గుణాః, 221
ఇన్ద్రియాణ్యశ్మవికృతిశ్శబ్దయోనిశ్చ ధాతవః,
కక్ష్యాన్తరేఽపి శుద్ధాన్తో నృపస్యాసర్వగోచరే. 222
కాసూసామర్థ్యయోశ్శక్తిః మూర్తిః కాఠిన్యకాయయోః,
విస్తారవల్ల్యోర్వ్రతతిర్వసతీ రాత్రివేశ్మనోః. 223
క్షయార్చయోరపచితిస్సాతిర్దానావసానయోః,
ఆర్తిః పీడా ధనుష్కోట్యోర్జాతిస్సామాన్యజన్మనోః. 234
ప్రచారస్యందయో రీతి రీతిర్డిమ్బప్రవాసయోః,
ఉదయేఽధిగమే ప్రాప్తిస్త్రేతా త్వగ్నిత్రయే యుగే, 225
వీణాభేదేఽపి మహతీ భూతిర్భస్మని సంపది,
నదీనగర్యోర్నాగానాం భోగవత్యథ సంగరే. 226
సంగే సభాయాం సమితిః క్షయవాసావపి క్షితిః,
రవే రర్చిశ్చ శస్త్రం చ వహ్నిజ్వాలా చ హేతయః, 227

జగతీ జగతి చ్ఛన్దో విశేషేఽపి క్షితా వపి,
పఙ్క్తి శ్ఛన్దోఽపి దశమం స్యా త్ప్రిభావేఽపి చాయతిః. 228
పత్త్రి ర్గతౌ చ మూలే తు పక్షతిః పక్షభేదయోః,
ప్రకృతీ యోనిలిఙ్గే చ కైశిక్యాద్యా శ్చ వృత్తయః. 230
సికతా స్స్యు ర్వాలుకాఽపి వేదే శ్రవసి చ శ్రుతిః,
వనితా జనితాత్యర్థానురాగాయాం చ యోషితి. 231
గుప్తిః క్షితివ్యుదా సేఽపి ధృతి ర్ధారణ ధైర్యయోః,
బృహతీ క్షుద్రవార్తాకీ ఛన్దో భేదే మహత్యపి. 232
వాసితా స్త్రీకరణ్యో శ్చ వార్తావృత్తౌ జనశ్రుతౌ,
వార్తం ఫల్గు న్యరోగేచ త్రిష్వప్సు చ ఘృతామృతే. 233
కలధౌతం రూప్య హేమ్నో ర్నిమిత్తం హేతులక్ష్మణోః,
శ్రుతం శాస్త్రావధృతయో ర్యుగపర్యాప్తయోః కృతమ్. 234
అత్యాహితం మహాభీతిః కర్మ జీవానపేక్షి చ,
యుక్తే క్ష్మాదా వృతేభూతం ప్రాణ్యతీతే సమే త్రిషు. 235
వృత్తం పద్యే చరిత్రే త్వి ష్వతీతే దృఢనిస్తలే,
మహద్రాజ్యం చావగీతం జన్యే స్యా ద్గర్హితే త్రిషు. 236
శ్వేతం రూప్యేఽపి రజితం హేమ్ని రూప్యే సితే త్రిషు,
త్రిష్వథో జగదింగేఽపి రక్తం నీల్యాది రాగి చ. 237
అవదాత స్సితే పీతే శుద్ధేబద్ధార్జునౌ సితౌ,
యుక్తేఽతి సంస్కృతేఽమర్షి ణ్యభినీతోఽథ సంస్కృతమ్. 238
కృత్రిమే లక్షణోపే తోఽప్యస న్తోఽనవధావపి,
ఖ్యాతే హృష్టే ప్రతీతోఽభిజాత స్తు కులజే బుధే. 239
వివిక్తౌ పూత విజనౌ మూర్ఛితౌ మూఢసోచ్ఛ్రియౌ,
ద్వౌ చామ్లపరుషౌ శుక్తౌ శితీ ధవళమేచకౌ. 240

సత్యే సాధౌ విద్యమానే ప్రశస్తేఽభ్యర్హితే చ సత్,
పురస్కృతః పూజితేఽరా త్యభియుక్తేఽగ్రతః కృతే 241
నివాతా వాశ్రయావాతౌ శస్త్రాభేద్యం చ వర్మయత్,
జాతోన్నతప్రవృద్ధా స్స్యు రుచ్ఛ్రితా ఉత్థితా స్త్వమీ. 242
వృద్ధి మత్ప్రోద్యతో త్పన్నాః ఆదృతౌ సాదరార్చితౌ,

ఇతి తాన్తాః.

అర్థోఽభిధేయ రై వస్తుప్రయోజన నివృత్తిషు. 243
నిపానాగమయో స్తీర్థ మృషిజుష్టజలే గురౌ,
సమర్థస్త్రిషు శక్తిస్థే సంబంధార్థే హితేఽపి చ. 244
దశమీస్థా క్షీణరాగవృద్ధౌ వీథీ పద వ్యపి,
ఆస్థానీ యత్నయో రాస్థా ప్రస్థోఽస్త్రీ సానుమానయోః. 245
శాస్త్రద్రవిణయో ర్గ్రన్థః సంస్థాధారే స్థితౌ మృతౌ,

ఇతి థాంతాః.

అభిప్రాయవశౌ ఛందా వబ్దౌ జీమూత వత్సరౌ,
అపవాదౌ తు నిందాజ్ఞే దాయాదౌ సుతబాన్ధవౌ. 246
పాదరశ్మ్యఙ్ఘ్రి తుర్యాంశా శ్చన్ద్రాగ్న్యర్కా స్తమోనుదః,
నిర్వాదో జనవాదేఽపి శాదో జమ్బాలశష్పయోః. 247
సారావే రుదితే త్రాత ర్యాక్రందో దారుణే రణే,
స్యా త్ప్రసాదోఽనురోధేఽపి సూద స్స్యా ద్వ్యఞ్జనేఽపి చ. 248
గోష్ఠాధ్యక్షేఽపి గోవిందో హర్షేఽ ప్యామోదవ న్మదః,
ప్రాధాన్యే రాజలిఙ్గే చ వృషాఙ్గే కకు దోఽస్త్రియామ్. 249
స్త్రీ సంవిద్జ్ఞానసంభాషా క్రియా కా రాఽజి నామసు,
ధర్మే రహ స్యుపనిష త్స్యాదృతౌ వత్సరే శరత్. 250

పదం వ్యవసిత త్రాణ స్థాన లక్ష్మాఙ్ఘ్రి వస్తుషు,
గోష్పదం సేవితే మానే ప్రతిష్ఠాకృత్య మాస్పదం. 251
త్రిష్విష్టిమధురౌ స్వాదూ మృదూ చాతీక్ష్ణకోమలౌ,
మూఢాల్పాపటునిర్భాగ్యా మన్దా స్స్యు ర్ద్వౌ తు శారదౌ. 252
ప్రత్యగ్రాప్రతిభౌ విద్వ త్సుప్రగల్భౌ విశారదౌ,

ఇతి దాంతాః.

వ్యామో వట శ్చ న్యగ్రోధా వుత్సేధః కాయ ఉన్నతిః. 253
పర్యాహార శ్చ మార్గ శ్చ వివధౌ వీవధౌ చ తౌ,
పరిధి ర్యజ్ఞియతరో శ్శాఖాయా ముప సూర్యకే. 254
బన్ధకం వ్యసనం చేతఃపీ డాఽధిష్ఠాన మాధయః,
స్స్యు స్సమర్ధన నీవాక నియమా శ్చ సమాధయః. 255
దోషోత్పా దేఽనుబన్ధ స్స్యా త్ప్రకృత్యాదిషు నశ్వరే,
ముఖ్యానుయాయిని శిశౌ ప్రకృత స్యానువ ర్తనే. 256
విధు ర్విష్ణౌ చంద్రమసి పరిచ్ఛేదే బ లేఽవధిః,
విధి ర్విధానే దైవేఽపి ప్రణిధిః ప్రార్థనే చరే. 257
బుద్ధ వృద్ధౌ పణ్డితేఽపి స్కన్ధ స్సముదయేఽపి చ,
దేశే నదవిశే షేఽబ్ధా సిన్ధు ర్నా సరితి స్త్రియామ్. 258
విధా విధౌ ప్రకారే చ సాధూ రమ్యేఽపి చ త్రిషు,
వధూ ర్జాయా స్నుషా స్త్రీ చ సుధాలే పోఽమృతం స్నుహీ. 259
సన్ధా ప్రతిజ్ఞా మర్యాదా శ్రద్ధా సంప్రత్యయః స్పృహా,
మధు మద్యే పుష్పరసే క్షౌద్రేఽప్యన్ధం తమస్యపి. 260

అథ త్రిషు సమున్నద్ధౌ పణ్డితంమన్య గర్వితౌ,
బ్రహ్మబన్ధు రధిక్షేపే నిర్దేశేఽ థావలమ్బితే, 261
అవిదూ రేఽ ప్యవష్టబ్ధః ప్రసిద్ధౌ ఖ్యాతభూషితౌ,

ఇతి థాన్తాః.

సూర్యవహ్నీ చిత్రభానూ భానూ రశ్మిదివాకరౌ. 262
భూతాత్మానౌ ధాతృదేహౌ మూర్ఖనీచౌ పృథగ్జనౌ,
గ్రావాణౌ శైలపాషాణౌ పత్త్రిణౌ శరపక్షిణౌ. 263
తరుశైలౌ శిఖరిణౌ శిఖినౌ వహ్నిబర్హిణౌ,
ప్రతియత్నా వుభౌ లిప్సోపగ్రహౌ వథ సాదినౌ. 264
ద్వౌ సారథిహయారోహౌ వాజి నోఽశ్వేషు పక్షిణః
కులేఽప్యభిజనో జన్మభూమా వ ప్యథ హాయనాః. 265
వర్షార్చిర్వ్రీహిభేదా స్స్యు శ్చన్ద్రాగ్న్యర్కా విరోచనాః,
కేశేఽపి వృజినో విశ్వకర్మార్కసురశిల్పినోః, 266
ఆత్మా యత్నో ధృతి ర్బుద్ధి స్స్వభావో బ్రహ్మవర్ష్మ చ,
శక్రఘాతుక మత్తేభ వర్షుకాబ్దా ఘనాఘనాః. 267
అభిమానోఽర్థాదిదర్పేఽజ్ఞానే ప్రణయహింసయోః,
ఘనో మేఘే మూర్తిగుణే త్రిషు మూర్తేనిరన్తరే. 268
ఇన స్సూర్యే ప్రభౌ రాజా మృగాఙ్కే క్షత్రియే నృపే,
వాణిన్యౌ నర్తకీ దూత్యౌ స్రవన్త్యా మపి వాహినీ. 269
హ్రాదిన్యౌ వజ్రతటితౌ వన్దాయా మపి కామినీ,
త్వగ్దేహయో రపి తను స్సూనాధో జిహ్వికాఽపి చ. 270
క్రతు విస్తారయో రస్త్రీ వితానం త్రిషు తుచ్ఛకే,
మన్దేఽథ కేతనం కృత్యే కేతా వుపనిమన్త్రణే. 271

వేద స్తత్త్వం తపో బ్రహ్మ బ్రహ్మా విప్రః ప్రజాపతిః,
ఉత్పాదనే చ హింసాయాం సూచనే చాపి గన్ధనమ్. 272
ఆతఞ్చనం ప్రతీవాప జవనాప్యాయనార్థకమ్,
వ్యఞ్జనం లాఞ్ఛన శ్మశ్రు నిష్ఠానావయవే ష్వపి. 273
స్యా త్కౌలీనం లోకవాదే యుద్ధే పశ్వహిపక్షిణామ్.
స్యా దుద్యానం నిస్సరణే వనభేదే ప్రయోజనే. 274
అవకాశే స్థితౌ స్థానం క్రీడాదా వపి దేవనమ్,
ఉత్థానం పౌరుషే తన్త్రే సన్నివిష్టోద్గమేఽపి చ. 275
వ్యుత్థానం ప్రతిరోధే చ విరోధాచరణేఽపి చ,
మారణే మృతసంస్కారే గతౌ ద్రవ్యేఽర్థదాపనే. 276
నిర్వర్తనో పకరణా నువ్రజ్యాసు చ సాధనమ్,
నిర్యాతనం వైరశుద్ధౌ దానే న్యాసార్పణేఽపి చ. 277
వ్యసనం విపది భ్రంశే దోషే కామజకోపజే,
పక్ష్మాక్షిలోమ్ని కిఞ్జల్కే తన్త్వాద్యంశేఽప్యణీయసి. 278
తిథిభేదే క్షణే పర్వ వర్త్మ నేత్రచ్ఛదేఽధ్వని,
ఆకారగుహ్యే కౌపీనే మైథునం సఙ్గతౌ రతౌ. 279
ప్రధానం పరమాత్మా ధీః ప్రజ్ఞానం బుద్ధిచిహ్నయోః,
ప్రసూనం పుష్పఫలయో ర్నిధనం కులనాశయోః. 280
క్రన్దనే రోదనాహ్వానే వర్ష్మ దేహ ప్రమాణయోః,
గృహ దేహ త్విట్ప్రభావా ధామా న్యథ చతుష్పథే. 281
సన్నివేశే చ సంస్థానం లక్ష్మచిహ్న ప్రధానయోః,
ఆచ్ఛాదనే సంపిధాన మపవారణ మి త్యుభే. 282
ఆరాధనం సాధనే స్యా దవాప్తౌ తోషణేఽపి చ,
అధిష్ఠానం చక్రపుర ప్రభా వాధ్యాసనే ష్వపి. 293

రత్నం స్వజాతిశ్రేష్ఠేఽపి వనేసలిలకాననే,
తలినం విరళే స్తోకే వాచ్యలింగా స్తథోత్తరే. 284
సమానా స్సత్స మైకే స్యుః పిశునౌ ఖలసూచకౌ.
హీనన్యూనా వూనగర్హ్యౌ వేగిశూరౌ తరస్వినౌ. 285
అభిప న్నోఽపరా ద్ధోఽరిగ్ర స్తవ్యాపద్గతావపి.

ఇతి నాన్తాః.

కలాపో భూషణే బర్హే తూణీరే సంహతావపి. 286
పరిచ్ఛదే పరీవాపః పర్యుప్తౌ సలిలస్థితౌ,
గోధు గ్గోష్ఠపతీ గోపౌ హరవిష్ణూ వృషాకపీ. 287
బాష్ప ఊష్మాశ్రుకశిపు స్త్వన్న మాచ్ఛాదనం ద్వయం,
తల్పం శయ్యాట్టదారేషు స్తమ్బేఽపి విట పోఽస్త్రియామ్. 288
ప్రాప్తరూపసురూపాభిరూపా బుధమనోజ్ఞయోః,
భేద్యలిఙ్గా అమీ కూర్మీ వీణాభేదేఽపి కచ్ఛపీ. 289
కుతపో మృగరోమంథపటే చాహ్నోఽష్ట మేఽంశకే,

ఇతి పాన్తాః.

రవర్ణే పుంసి రేఫ స్స్యాత్ కుత్సితే వాచ్యలిఙ్గకః,

ఇతి ఫాన్తాః.

అ స్తరా భవసత్వేఽ శ్వే గన్ధర్వో దివ్యగాయనే,
కమ్బు ర్నా వలయే శంఖే ద్విజిహ్వౌ సర్పసూచికౌ. 290
పూర్వోఽన్యలిఙ్గప్రాగాహపుంబహుత్వేఽపి పూర్వజాన్,

ఇతి బాన్తాః.

కుమ్భౌ ఘటేభమూర్ధాంశౌ డిమ్భౌతు శిశుబాలిశౌ. 291

స్తమ్భౌ స్థూణా జడీభావౌ శమ్భూ బ్రహ్మత్రిలోచనౌ,
కుక్షిభ్రూణార్భకా గర్భా విస్రమ్భః ప్రణయేఽపి చ. 292
స్యా ద్భేర్యాం దున్దుభిః పుంసి స్యా దక్షే దున్దుభిః స్త్రియాం,
స్యా న్మహారజనే క్లీబం కుసుమ్భం కరకే పుమాన్. 293
క్షత్రియేఽపి చ నాభి ర్నా సురభి ర్గవి చ స్త్రియాం,
సభా సంసది సభ్యే చ త్రి ష్వధ్యక్షేఽపి వల్లభః. 294

ఇతి భాన్తాః,

కిరణప్రగ్రహౌ రశ్మీ కపిభేకౌ ప్లవఙ్గమౌ,
ఇచ్ఛామనోభవౌ కామౌ శౌర్యోద్యోగౌ పరాక్రమౌ. 265
ధర్మాః పుణ్య యమ న్యాయ స్వభావాచార సోమపాః,
ఉపాయ పూర్వ ఆరమ్భ ఉపధా చా ప్యుపక్రమః. 296
వణిక్పథః పురం వేదో నిగమో నాగరో వణిక్,
నైగమౌ ద్వౌ బలే రామో నీలచారుసితే త్రిషు. 297
శబ్దాదిపూర్వో బృన్దేఽపి గ్రామః క్రాన్తౌ చ విక్రమః.
స్తోమః స్తోత్రేఽధ్వరే బృన్దే జిహ్మ స్తు కుటి లేఽలసే. 298
ఉష్ణేఽపి ఘర్మ చేష్టాలంకారే భ్రాన్తౌ చ విభ్రమః,
గుల్మారుక్ స్తమ్బ సేనా శ్చ జామిః స్వసృకులస్త్రియోః. 299
క్షితిక్షాన్త్యోః క్షమా యుక్తే క్షమం శక్తే హితే త్రిషు,
త్రిషుశ్యామో హరిత్కృష్ణౌ శ్యామా స్యా చ్ఛారిబా నిశా. 300
లలామం పుచ్ఛపుణ్డ్రాశ్వభూషా ప్రాధాన్య కేతుషు,
సూక్ష్మమధ్యాత్మ మ ప్యాద్యౌ ప్రధానే ప్రథమం త్రిషు. 301
వామౌ వల్గుప్రతీపౌ ద్వౌ వధమౌ న్యూనకుత్సితౌ,
జీర్ణం చ పరిభుక్తం చ యాతయామ మిదం ద్వయమ్. 302

ఇతి మాన్తాః,

తురంగగరుడౌ తార్క్ష్యౌ నిలయాపచయౌ క్షయౌ,
శ్వశుర్యౌ దేవరస్యాలౌ భ్రాతృవ్యౌ భ్రాతృజద్విషౌ. 303
పర్జన్యౌ రసదబ్దేన్ద్రౌ స్యా దర్య స్స్వామి వైశ్యయోః,
తిష్యః పుష్యే కలియుగే పర్యా యోఽవసరే క్రమే. 304
ప్రత్య యోఽధీనశపథ జ్ఞానవిశ్వాస హేతుషు,
రన్ధ్రే శ బ్దేఽథానుశయా దీర్ఘ ద్వేషానుతాపయోః. 305
స్థూలోచ్చయ స్త్వసాకల్యే గజానాం మధ్యమే గతే,
సమయా శ్శపథాఽఽచార కాల సిద్ధాన్త సంవిదః. 306
వ్యసనా న్యశుభం దైవం విపది త్యనయా స్త్రయః,
అత్యయోఽతిక్రమే కృచ్ఛ్రే దోషే దండేఽప్యథాపది. 307
యుద్ధాయత్యో స్సంపరాయః పూజ్య స్తు శ్వశురేఽపి చ,
పశ్చా దవస్థాయిబలం సమవాయ శ్చ సన్నయౌ. 308
సంఘాతే సన్ని వేశే చ సంస్త్యాయః ప్రణయా స్త్వమీ,
విస్రమ్భయాచ్ఞా ప్రేమాణో విరోధేపి సముచ్ఛ్రియః. 309
విషయో యస్య యో జ్ఞాత స్తత్ర శబ్దాదికే ష్వపి,
నిర్యాసేఽపి కషాయోఽస్త్రీ సభాయాం చ ప్రతిశ్రయః. 310
ప్రాయో భూమ్న్య న్తగమనే మన్యు ర్దైన్యే క్రతౌ క్రుధి,
రహస్యోపస్థయో ర్గుహ్యం సత్యం శపథతథ్యయోః. 311
వీర్యం బలే ప్రభావే చ ద్రవ్యం భవ్యే గుణాశ్రయే,
ధిష్ణ్యం స్థానే గృహే భేఽగ్నౌ భాగ్యం కర్మ శుభాశుభమ్. 312
కశేరుహేమ్నో ర్గాఙ్గేయం విశల్యా దన్తికాపి చ,
వృషాకపాయీ శ్రీగౌర్యో రభిఖ్యా నామ శోభయోః. 313

ఆరమ్భో నిష్కృతి శ్శిక్షా పూజనం సంప్రధారణమ్,
ఉపాయః కర్మచేష్టా చ చికిత్సా చ నవక్రియాః. 314
ఛాయా సూర్యప్రియా కాన్తిః ప్రతిబిమ్బ మనాతపః,
కక్ష్యా ప్రకోష్ఠే హర్మ్యాదేః కాఞ్చ్యా మధ్యేభబన్ధనే. 315
కృత్యా క్రియా దేవతయో స్త్రిషు భేద్యే ధనాదిభిః,
జన్యం స్యా జ్జనవాదేఽపి జఘన్యో న్త్యేఽధ మేపి చ. 316
గర్హ్యాధీనౌ చ వక్తవ్యౌ కల్యౌ సజ్జనిరామయౌ,
ఆత్మవా ననపేతోఽర్థా దర్థ్యౌ పుణ్యం తు చార్వపి. 317
రూప్యం ప్రశస్తరూపేఽపి వదాన్యో వల్గువాగపి,
న్యాయ్యేఽపి మధ్యం సౌమ్యంతు సున్దరే సోమదైవతే. 318

ఇతి యాన్తాః.

నివహావసరౌ వారౌ సంస్తరౌ ప్రస్తరాధ్వరౌ,
గురూగీష్పతి పిత్రాద్యౌ ద్వాపరౌ యుగసంశయౌ. 319
ప్రకారౌ భేదసాదృశ్యే ఆకారా విఙ్గితాకృతీ,
కింశారూ ధాన్యశూకేషు మరూ ధన్వధరాధరౌ. 320
అద్రయో ద్రుమశైలార్కాః స్త్రీ స్తనాబ్దౌ పయోధరౌ,
ధ్వాన్తారి దానవా వృత్రా బలిహస్తాంశవః కరాః. 321
ప్రదరా భఙ్గ నారీరు గ్బాణా అస్రాః కచా అపి,
అజాతశృఙ్గో గౌః కాలేఽప్యశ్మశ్రు ర్నా చ తూబరః. 322
స్వర్ణేఽపి రాః పరికరః పర్యఙ్కపరివారయోః,
ముక్తాశుద్ధౌ చ తార స్స్యాత్ శారో వాయౌ సతు త్రిషు: 323
కర్బురేఽథ ప్రతిజ్ఞాజి సంవిదాపత్సు సఙ్గరః,
వేదభేదే గుప్తవాదే మన్త్రో మిత్రో రవా వపి. 324

మఖేషు యూపఖణ్డేఽపి స్వరు ర్గుహ్యే ప్యవస్కరః,
ఆడమ్బర స్తూర్యరవే గజేన్ద్రాణాం చ గర్జితే 325
అభిహారోఽభియోగే చ చౌర్యే సన్నహనేఽపి చ,
స్యా జ్జఙ్గమే పరీవారః ఖడ్గకోశే పరిచ్ఛదే. 326
విష్టరో విటపీ దర్భముష్టిః పీఠాద్యమాసనమ్,
ద్వారి ద్వాఃస్థే ప్రతీహారః ప్రతీహా ర్యప్యనన్తరే. 327
విపులే నకులే విష్ణౌ బభ్రు స్స్యా త్పిఙ్గళే త్రిషు,
సారో బలే స్థిరాంశే చ న్యాయ్యే క్లీబం వరే త్రిషు 328
దురోదరో ద్యూతకారే పణే ద్యూతే దురోదరమ్.
మహారణ్యే దుర్గపథే కాన్తారం పున్నపుంసకమ్, 329
మత్సరోఽన్యశుభద్వేషే తద్వ త్కృపణయో స్త్రిషు,
దేవా ద్వృతే వరశ్శ్రేష్ఠే త్రిషు క్లీబే మనాక్ప్రియే 330
వంశాఙ్కురే కరీరోఽస్త్రీ తరుభేదే ఘటే చ నా,
నా చమూజఘనే హస్తసూత్రే ప్రతిసరోఽస్త్రియామ్. 331
యమానిలేన్ద్రచన్ద్రార్కవిష్ణుసింహాంశువాజిషు,
శుకాహికపిభేకేషు హరి ర్నా కపిలే త్రిషు. 332
శర్కరా కర్పరాంశేఽపి యాత్రా స్యా ద్యాపనే గతౌ,
ఇరా భూవాక్సురాప్సు స్యా త్తన్ద్రీ నిద్రాప్రమీలయోః. 333
ధాత్రీ స్యా దుపమాతాపి క్షితి రప్యామలక్యపి,
క్షుద్రా వ్యఙ్గా నటీ వేశ్యా సరఘా కణ్టకారికా. 334
త్రిషు క్రూరేఽధమేఽల్పేఽపి క్షుద్రం మాత్రాపరిచ్ఛదే,
అల్పే చ పరిమాణే చ మాత్రం కార్త్స్న్యేఽవధారణే. 335
ఆలేఖ్యాశ్చర్యయో శ్చిత్రం కళత్రం శ్రోణిభార్యయోః,
యోగ్యభాజనయోః పాత్రం పత్త్రం వాహనపక్షయోః. 336

నిదేశగ్రన్థయో శ్శాస్త్రం శస్త్ర మాయుధలోహయోః.
స్యా జ్జటాంశుకయో ర్నేత్రం క్షేత్రం పత్నీశరీరయోః. 337
ముఖాగ్రే క్రోడహలయో పోత్రం గోత్రం తు నామ్ని చ.
సత్ర మాచ్ఛాదనే యజ్ఞే సదా దానే వనేఽపి చ. 338
అజిరం విషయే కాయేఽప్యంబరం వ్యోమ్ని వాససి.
చక్రం రాష్ట్రేఽప్యక్షరం తు మోక్షేఽపి క్షీర మప్సు చ 339
స్వర్ణేఽపిభూరి చన్ద్రో ద్వే ద్వారమాత్రేఽపి గోపురమ్.
గుహాదమ్భో గహ్వరే ద్వే రహోఽన్తిక ముపహ్వరే. 340
పురోఽధిక ముపర్యగ్రా ణ్యగారే నగరే పురమ్,
మన్దిరం చాథ రాష్ట్రోఽస్త్రీ విషయే స్యా దుపద్రవే. 341
దరోఽస్త్రియాం భయే శ్వభ్రేవజ్రోఽస్త్రీ హీర కేపవౌ.
తన్త్రం ప్రధానే సిద్ధాన్తే సూత్రవాయే పరిచ్ఛదే, 342
ఔశీర శ్చామరే దణ్డేఽ ప్యౌశీరం శయనాసనే,
పుష్కరం కరిహస్తాగ్రే వాద్యభాణ్డముఖే జలే. 343
వ్యోమ్ని ఖడ్గఫలే పద్మే తీర్థౌషధివిశేషయోః,
అన్తర మవకాశావధి పరిధానా న్తర్ధి భేదతాదర్థ్యే 344
ఛిద్రాత్మీయ వినా బహి రవసరమధ్యేఽ న్తరాత్మని చ.
ముస్తేఽపి పిఠరం రాజుక శేరు ణ్యపి నాగరమ్. 345
శార్వరం త్వన్ధతమసే ఘాతుకే భేద్యలిఙ్గకమ్,
గౌరోఽరుణే సితే పీతే వ్రణకార్య ప్యరుష్కరః. 346
జఠరః కఠినేఽపి స్యా దధస్తాదపి బాధరః,
అనాకులేఽపి చైకాగ్రో వ్యగ్రో వ్యాసక్తఆకులే. 346

ఉపర్యుదీచ్య శ్రేష్ఠే ష్వప్యుత్తర స్స్యా దనుత్తరః,
ఏషాం విపర్యయే శ్రేష్ఠే దూరా నాత్మోత్తమాః పరాః. 348
స్వాదు ప్రియౌ తు మధురౌ క్రూరౌ కఠిననిర్దయౌ,
ఉదారో దాతృమహతో రితరస్త్వన్యనీచయోః. 349
మన్దస్వచ్ఛన్దయో స్స్వైర శ్శుభ్ర ముద్దీప్తశుక్లయోః,

ఇతి రాన్తాః.

చూడా కిరీటం కేశా శ్చ సంయతా మౌళయ స్త్రయః. 350
ద్రుమప్రభేద మాతఙ్గకాణ్డ పుష్పాణి పీలవః,
కృతాన్తానేహసోః కాల శ్చతుర్థేఽపి యుగే కలిః. 351
స్యా త్కురఙ్గేపి కమలః ప్రావారేఽపి చ కమ్బళః,
కరోపహారయోః పుంసి బలిః ప్రాణ్యఙ్గజే స్త్రియామ్ 352
స్థౌల్యసామర్థ్య సైన్యేషు బలం నా కాకసీరిణోః,
వాతూలః పుంసి వాత్యాయా మపి వాతాసహే త్రిషు. 353
భేద్యలిఙ్గ శ్శఠే వ్యాళః పుంసి శ్వాపదసర్పయోః,
మలోఽస్త్రీ పాపవిట్కిట్టా న్యస్త్రీ శూలం రుగాయుధం. 354
శంకావపి ద్వయోః కీలః పాళిః స్త్ర్యశ్ర్యఙ్కపఙ్క్తిషు.
కలా శిల్పే కాలభేదేఽప్యాళి స్సఖ్యావళీ అపి. 355
అబ్ధ్యమ్బువికృతౌ వేలా కాలమర్యాదయో రపి,
బహుళాః కృత్తికా గావో బహుళా చాసితే త్రిషు. 356
లీలావిలాస క్రియయో రుపలా శర్కరాఽపి చ,
శోణితేఽమ్భసి కీలాలం మూల మాద్యే శిఫా భయోః. 357
జాలం సమూహ ఆనాయో గవాక్ష క్షారకా వపి,
శీలం స్వభావే సద్వృత్తే సస్యే హేతుకృతే ఫలమ్. 358

ఛది ర్నేత్రరుజోః క్లీబం సమూహే పటలం ననా,
అధ స్స్వరూపయో రస్త్రీ తలం స్యా చ్చామిషే పలమ్. 359
ఔర్వాన లేపి పాతాళం చేలం వస్త్రేఽధమే త్రిషు,
కుకూలం శఙ్కుభిః కీర్ణే శ్వభ్రే నా తు తుషానలే. 360
నిర్ణీతే కేవల మితి త్రిలింగం త్వేకకృత్స్నయోః,
పర్యాప్తి క్షేమ పుణ్యేషు కుశలం శిక్షితే త్రిషు. 361
ప్రవాళ మఙ్కురేఽప్యస్త్రీ త్రిషు స్థూలం జడేఽపి చ,
కరాళో దన్తురే తుఙ్గే చారౌ దక్షేచ పేశలః, 362
మూర్ఖేఽర్భకేఽపి బాల స్స్యాత్ లోల శ్చలసతృష్ణయోః.

ఇతి లాన్తాః.

దవదావౌ వనారణ్య వహ్నీ జన్మహరౌ భవౌ. 363
మన్త్రీ సహాయ స్సచివౌ పతిశాఖి నరా ధవాః,
అవయ శ్శైలమేషార్కా ఆజ్ఞాఽఽహ్వానాధ్వరా హవాః. 364
భావ స్సత్తా స్వభావాభిప్రాయచేష్టాఽఽత్మజన్మసు,
స్యా దుత్పాదే ఫలే పుష్పే ప్రసవో గర్భమోచనే. 365
అవిశ్వా సేఽపహ్నవేఽపి నికృతా వపి నిహ్నవః,
ఉత్సే కామర్షయో రిచ్ఛా ప్రసవే మహ ఉత్సవః. 366
అనుభావః ప్రభావే చ సతాంచ మతినిశ్చయే,
స్యాజ్జన్మ హేతుః ప్రభవః స్థానం చాఽఽద్యోపలబ్ధయే. 367
శూద్రాయాం విప్రతనయే శస్త్రే పారశవః పుమాన్,
ధ్రువో భభేదే క్లీబం తు నిశ్చితే శాశ్వతే త్రిషు. 368
స్వో జ్ఞాతా వాత్మని స్వం త్రిష్వాత్మీయే స్వోఽస్త్రియాం ధనే,
స్త్రీకటీవస్త్రబన్ధేఽపి నీవే పరిపణేఽపి చ,
శివా గౌరీ ఫేరవయో ర్ద్వన్ద్వం కలహయుగ్మయోః. 369

ద్రవ్యాసు వ్యవసాయేషు సత్త్వమస్త్రీ తు జన్తుషు,
క్లీబం నపుంసకే షణ్ఢే వాచ్యలిఙ్గమవిక్రమే. 370

ఇతి వాన్తాః.

ద్వౌ విశౌ వైశ్యమనుజౌ ద్వౌ చారాభిమరౌ స్పశౌ,
ద్వౌ రాశీ పుఞ్జమేషాద్యౌ ద్వౌ వంశౌ కులమస్కరౌ. 371
రహః ప్రకాశౌ నీకాశౌ నిర్వేశో భృతిభోగయోః,
కృతాన్తే పుంసి కీనాశః క్షుద్రకర్షకయో స్త్రిషు. 372
పదే లక్ష్యే నిమిత్తేపదేశ స్స్యా త్కుశ మప్సు చ,
దశాఽవస్థాఽనేకవిధాఽప్యాశాతృష్ణాఽపి చాయతా. 373
వశా స్త్రీ కరిణీ వన్ధ్యా దృక్ జ్ఞానే జ్ఞాతరి త్రిషు,
స్యా త్కర్కశ స్సాహసికః కఠోరా మసృణా వపి. 374
ప్రకాశోఽతిప్రసిద్ధేఽపి శిశా వజ్ఞేఽపి బాలిశః,
కోశోఽస్త్రీ కుట్మలే ఖడ్గపిధానేఽర్థౌఘదివ్యయోః. 375

ఇతి శాన్తాః.

సురమత్స్యా వనిమిషౌ పురుషా వాత్మమానవౌ,
కాకమత్స్యా త్ఖగౌ ధ్వాంక్షీ కక్షౌ చ తృణవీరుధౌ. 376
అభీషుః ప్రగ్రహే రశ్మౌ ప్రైషః ప్రేషణ మర్దనే,
పక్ష స్సహాయేఽప్యుష్ణీష శ్శిరోవేష్ట కిరీటయోః. 377
శుక్రలే మూషికే శ్రేష్ఠే సుకృతే వృషభే వృషః,
ద్యూతేఽక్షే శారిఫలకేఽప్యాకర్షోఽథాక్ష మిన్ద్రియే. 378
నా ద్యూతాఙ్గే కర్షచక్రే వ్యవహారే కలిద్రుమే,
కర్షూ ర్వార్తా కరీషాగ్నిః కర్షూః కుల్యాభిధాయినీ. 379

పుంభావే తత్క్రియాయాం చ పౌరుషం విష మప్సు చ.
ఉపాదానేఽప్యామిషం స్యా దపరాధేఽపి కిల్బిషమ్ 380
స్యా ద్వృష్టౌ లోకధాత్ర్యం శే వత్సరే వర్ష మస్త్రియామ్.
ప్రేక్షా నృత్తేక్షణప్రజ్ఞా భిక్షా సేవార్థనా భృతిః. 381
త్విట్ శోభాఽపి త్రిషు పరే న్యక్షంకార్త్స్న్య నికృష్టయోః,
ప్రత్యక్షేఽధికృతేఽధ్యక్షో రూక్ష స్త్వప్రేమ్ణ్యచిక్కణే. 382

ఇతి షాన్తాః.

రవిశ్వేతచ్ఛదౌ హంసౌ సూర్యవహ్నీ విభావసూ,
వత్సౌ తర్ణకవర్షౌ ద్వౌ సారఙ్గాశ్చ దివౌకసః. 383
శృఙ్గారాదౌ విషే వీర్యే గుణే రాగే ద్రవే రసః.
పుం స్యుత్తంసావతంసౌ ద్వౌ కర్ణపూరేఽపి శేఖరే. 384
దేవభేదేఽనలే రశ్మౌ వసూ రత్నే ధనే వసు,
విష్ణౌ చ వేధాః స్త్రీత్వాశీ ర్హితాఽశం సాఽహి దంష్ట్రయోః. 385
లాలసే ప్రార్థనౌత్సు క్యే హింసా చౌర్యాదికర్మ చ,
ప్రసూ రశ్వాపి భూద్యావౌ రోదస్యౌ రోదసీ చ తే. 386
జ్వాలాభాసౌన పుంస్యర్చిర్జ్యోతిర్భద్యోతదృష్టిషు,
పాపాపరాధయోః రాగః ఖగబాల్యాదినో ర్వయః. 387
తేజః పురీషయో ర్వర్చో మహ స్తూత్సవతేజసోః,
రజోగుణేఽపి స్త్రీ పుష్పే రాహౌ ధ్వాన్తేగుణే తమః, 388
ఛన్దః పద్యేఽభిలాషే చ తపః కృచ్ఛ్రాదికర్మ చ.
సహో బలం సహోమార్గో నభః ఖం శ్రావణో నభాః. 389
ఓక స్సద్మాఽఽశ్రయ శ్చౌ(కాః)కః పయః క్షీరంపయోఽమ్బుచ,
ఓజో దీప్తౌ బలే స్రోత ఇన్ద్రియే నిమ్న గారయే. 390

తేజః ప్రభావే దీప్తౌ చ బలే శుక్రేఽప్యథ త్రిషు,
విద్వా న్విదం శ్చ బీభత్సో హింస్రోఽప్యతిశయే త్వమీ. 391
వృద్ధప్రశస్యయో ర్జ్యాయాం కనీయాం స్తు యువాల్పయోః,
వరీయాం స్తూరువరయో స్సాధీయాన్ సాధుబాఢయోః 392

ఇతి సాన్తాః.

దశేఽపి బర్హం నిర్బ న్ధోపరాగార్కాదయో గ్రహాః,
ద్వార్యాపీడే క్వాథరసే నిర్యూహో నాగద న్తకే. 393
తులాసూత్రేఽశ్వాదిరశ్మౌ ప్రగ్రాహః ప్రగ్రహోఽపి చ,
పత్నీ పరిజనాదాన మూలశాపాః పరిగ్రహాః. 394
దారే ష్వపి గృహాః శ్రోణ్యా మప్యారోహో వరస్త్రియాః,
వ్యూహో బృందే ప్యహి ర్వృత్రే ప్యగ్నీన్దవర్కా స్తమోపహాః.395

ఇతి హాన్తాః,

పరిచ్ఛదే నృపార్హేఽర్థే పరిబర్హోఽవ్యయాః పరే,

ఇతి నానార్థవర్గః.

నానార్థావ్యయవర్గః.

ఆ ఙీషదర్థేఽభివ్యాప్తౌ సీమార్థే ధాతుయోగజే. 396
ఆ ప్రగృహ్యః స్మృతౌ వాక్యేఽప్యాస్తు స్యా త్కోపపీడయోః,
పాప కుత్సేషదర్థే కు ధి క్నిర్భ ర్త్సననిన్దయోః. 397
చాన్వాచయసమాహా రేతరేతరసముచ్చయే,
స్వ స్త్యాశీః క్షేమపుణ్యాదౌ ప్రకర్షే లఙ్ఘనేఽ ప్యతి. 398
స్వి త్ప్రశ్నే చ వితర్కే చ తు స్యా ద్భేదేఽవధారణే,
సకృ త్సహైకవారే స్యాత్ ఆరా ద్దూరసమీపయోః, 399

ప్రతీచ్యాం చరమే పశ్చాత్ ఉతా ప్యర్థవికల్పయో,
పున స్సహార్థయో శ్శశ్వత్ సాక్షా త్ప్రత్యక్షతుల్యయోః. 400
ఖేదానుకమ్పా సన్తోష విస్మయాఽఽమన్త్రణే బత,
హన్త హర్షేఽనుకమ్పాయాం వాక్యారమ్భవిషాదయోః. 401
ప్రతి ప్రతినిధౌ వీప్సా లక్షణాదౌ ప్రయోగతః,
ఇతి హేతుప్రకరణ ప్రకాశాదిసమాప్తిషు. 402
ప్రాచ్యాం పురస్తా త్ప్రథమే పురార్థేఽగ్రత ఇత్యపి,
యావత్తావచ్చ సాకల్యేఽవధౌ మానేఽవధారణే. 403
మఙ్గళానన్తరారమ్భ ప్రశ్నకార్త్స్న్యే ష్వథో అథ,
వృథా నిరర్థకావిధ్యో ర్నానా నేకో భయార్థయోః. 404
ను పృచ్ఛాయాం వికల్పే చ పశ్చా త్సాదృశ్యయో రను,
ప్రశ్నావధారణానుజ్ఞానునయామన్త్రణే నను. 405
గర్హా సముచ్చయప్రశ్న శఙ్కాసమ్భావనా స్వపి,
ఉపమాయాం వికల్పే వా సామి త్వర్ధే జుగుప్సితే. 406
అమా సహ సమీపే చ కం వారిణి చ మూర్ధ్ని చ.
ఇవే త్థమర్థయో రేవం నూనం తర్కేఽర్థనిశ్చయే. 407
తూష్ణీ మర్థే సుఖే జోషం కిం పృచ్ఛాయాం జుగుప్సనే,
నామప్రాకాశ్య సంభావ్య క్రోధోపగమ కుత్సనే. 408
అలం భూషణపర్యాప్తి శక్తి వారణవాచకమ్,
హుం వితర్కే పరిప్రశ్నే సమయా న్తికమధ్యయోః. 409
పున రప్రథమే భేదే ని ర్నిశ్చయ నిషేధయోః,
స్యా త్ప్రబన్ధే చిరాతీతే నికటాగామికే పురా. 410
ఉర ర్యూరీ చోరరీ చ విస్తా రేఽఙ్గీకృతౌ త్రయమ్,
స్వర్గే చ పరలోకే స్వః వార్తా సంభావ్యయోః కిల. 411

నిషేధవాక్యాలంకార జిజ్ఞాసానునయే ఖలు.
సమీపోభయతశ్శీఘ్రసాకల్యాభిము ఖేఽభితః 412
నామప్రాకాశ్యయోః ప్రాదుః మిథోఽన్యోన్యం రహ స్యపి,
తిరోఽన్తరౌ తిర్యగర్థే హా విషాద శుగార్తిషు, 413
అహ హేత్యద్భుతే ఖేదే హి హేతావవధారణే,

ఇతి నానార్థావ్యయవర్గః.

అవ్యయవర్గః.

చిరాయ చిరరాత్రాయ చిర స్యాద్యా శ్చిరార్థకాః, 414
ముహుః పునః పున శ్శశ్వ దభీక్ష్ణ మసకృ త్సమాః,
స్రా(స్రా)గ్ఝటి త్యఞ్జ సాహ్నాయ ద్రా జ్మఙ్క్షు సపది ద్రుతే. 415
బలవ త్సుష్ఠు కిముత స్వ త్యతీవ చ నిర్భరే,
పృథ గ్వినా న్తరేణ ర్తే హి రు జ్నానా చ వర్జనే. 416
య త్త ద్యత స్తతో హేతా అసాకల్యే తు చిచ్చన.
కదాచి జ్జాతు సార్థం తు సాకం సత్రా సమం సహ. 417
ఆనుకూల్యార్థకం ప్రాధ్వం వ్యర్థకే తు వృథా ముధా,
అహో ఉతాహో కిముత వికల్పే కిం కిమూత చ. 418
తు హి చ స్మహ వై పాదపూరణే పూజనే స్వతి,
దివాహ్నీ త్యథ దోషా చ న క్తం చ రజనావితి. 419
తిర్యగర్థే సాచి తిరోఽప్యథ సంబోధనార్థకాః,
స్యుః ప్యాట్పాడఙ్గ హేహైభో స్సమయానికషా హిరుక్ 420
అతర్కితే తు సహసా స్యా త్పురః పురతోఽగ్రతః,
స్వాహా దేవహావిర్దానే శ్రౌష డ్వౌష ద్వష ట్స్వధా. 421

కించి దీష న్మనా గల్పే ప్రేత్యాముత్ర భవా న్తరే,
వ ద్వా యథా తథే వై వం సామ్యేఽహో హీచ విస్మయే. 422
మౌనే తు తూష్ణీం తూష్ణీకాం సద్య స్సపది తత్క్షణే,
దిష్ట్యా సముపజోషం చే త్యానన్దేఽథాంతరేఽంతరా. 423
అంతరేణ చ మధ్యే స్యుః ప్రసహ్య తు హఠార్థకమ్,
యు క్తే ద్వే సాంప్రతం స్థానేఽభీక్ష్ణం శశ్వ దనారతే. 424
అభావే న హ్య నోనాఽపి మాస్మ మాఽలంచవారణే,
పక్షాంతరే చే ద్యది చ త త్త్వే త్వద్ధాఽఞ్జసా ద్వయమ్. 425
ప్రకాశే ప్రాదురావి స్స్యా దో మేవం పరమం మతే,
సమంతత స్తు పరిత స్సర్వతో విష్వ గిత్యపి. 426
అకామానుమతౌ కామ మసూయోపగ మేఽస్తు చ,
నను చ స్యా ద్విరోధోక్తౌ కచ్చి త్కామప్రవేదనే. 427
నిష్షమం దుష్షమం గర్హ్యే యథా స్వంతు యథాయథమ్,
మృషా మిథ్యా చ వితథే యథార్థంతు యథాతథం. 428
స్యు రేవం తు పున ర్వైవే త్యవధారణవాచకాః,
ప్రాగతీతార్థకం నూన మవశ్యం నిశ్చయే ద్వయం. 429
సంవ ద్వర్షేఽవరే త్వర్వా గామేవం స్వయ మాత్మనా,
అల్పే నీచై ర్మహ త్యుచ్చైః ప్రాయో భూ మ్న్యద్రుతే శనైః. 430
సనా నిత్యే బహి ర్బాహ్యే స్మాతీఽ స్త మదర్శనే,
అ స్తి స త్త్వే రుషోక్తా వూ ముం ప్రశ్నేఽనునయే త్వయి. 431
తర్కే ను స్యా దుషా రాత్రే రవసానే నమో నతౌ,
పునరర్థేఽఙ్గ నిన్దాయాం దుష్ఠు సుష్ఠు ప్రశంసనే. 432

ఆ మానుగుణ్యే స్మరణేఽయే షడ్యేఘ్న నివారణే,
అఙ్గీకృతౌ స్యా దథకిం హీనసంబోధనే తు రే. 433
సాయం సాయే ప్రగే ప్రాతః ప్రభాతే నికషా న్తికే,
పరు త్పరా ర్యైషమోఽబ్దే పూర్వే పూర్వతరే యది. 434
అద్యా త్రాహ్న్యథ పూర్వేఽహ్నీ త్యాదౌ పూర్వోత్తరాపరాత్,
తథాఽధరా న్యాన్యత రేతరా త్పూర్వేద్యు రాదయః. 435
ఉభయద్యు శ్చోభయేద్యుః పరే త్వహ్ని పరేద్యవి,
హ్యోఽతీతేఽనాగతేఽహ్ని శ్వః పరశ్వ స్తత్పరేఽహని. 436
తదా తదానీం యుగప దేకదా సర్వదా సదా,
ఏతర్హి సమ్ప్రతీదానీ మధునా సామ్ప్రతం తథా. 437
దిగ్దేశకాలే పూర్వాదౌ ప్రా గుదక్ప్రత్యగాదయః,

ఇతి అవ్యయవర్గః.

లింగాది సంగ్రహవర్గః.

సలిఙ్గశాస్త్రై స్సన్నాదికృత్తద్ధితసమాసజైః. 438
అనుక్తై స్సఙ్గ్రహే లిఙ్గం సంకీర్ణవ దిహోన్నయేత్,
లిఙ్గశేషవిధి ర్వ్యాపీ విశేషై ర్య ద్యబాధితః. 439
స్త్రియా మీ దూ ద్విరా మైకాచ్ సయోనిప్రాణినామ చ,
నామ విద్యు న్నిశా వల్లీ వీణా ది గ్భూ నదీ హ్రియామ్. 440
అన్తై ర్ద్విగు రేకార్థో న సపాత్రయుగాదిభిః,
తత్ బృన్దే యేనిక ట్యత్రా వైర మైథుని కాదివున్ 441
స్త్రీభావాదా వని క్తి ణ్ణ్వల్ ణ్వు చ్ఛ్యుబ్యుజ ఞేఞ్ నిశాః,
ఉణాదిషు నిరూరీశ్చ జ్యాబాజ న్తం చలం స్థిరమ్. 442
తల్క్రీడాయాం ప్రహరణం చే న్మౌష్టా పాల్లవాణ దిక్,
ఘఞోఞస్సాక్రి యాఽస్యాం చే ద్దా ణ్డపాతా హి ఫాల్గునీ. 443

శ్యైనంపాతా హి మృగయా తైలంపాతా స్వధేతి దిక్.
స్త్రీ స్యా త్కాచి న్మృణాళ్యాది ర్వివక్షాపచయే యది. 444
లజ్జా శేఫాలికా టీకా ధాతకీ ప(ఞ్జీ)ఞ్చికాఽఢకీ.
సిధ్రకా శారికా హిక్కా ప్రాచి కోల్కా పిపీలికా. 445
తిన్దుకీ వ(క)ణికా భఙ్గీ సురంగా సూచిమాచ (ఢ)యః
పిచ్ఛా వితణ్డా కాకిణ్యః శ్చూర్ణి శ్శాణీ ద్రుణీ దరత్. 446
సాతిః కన్థా కథాఽఽనన్దీ నాభీ రాజసభాఽపి చ,
ఝల్లరీ చర్చరీ పారీ హోరా లట్వాచ సిధ్మలా. 447
లాక్షా లిక్షా చ గణ్డూషా గృధ్రసీ చమసీ మసీ.
పుంస్త్వే సభే దానుచరా స్స్వపర్యాయా స్సురాసురాః. 448
స్వర్గయాగాద్రి మేఘాబ్ధి ద్రు కాలాసి శరారయః.
కరగండౌష్ఠ దోర్దన్త కణ్ఠ కేశ నఖ స్తనాః, 449
అహ్నాహాన్తాః క్ష్వేళభేదా రాత్రాన్తాః ప్రాగసఙ్ఖ్యకాః.
(శ్రీ)వేష్టాద్యా శ్చ నిర్యాసా అసన్నన్తా అబాధితాః. 450
కశేరు జ(స్తు)తు వస్తూని హిత్వా తు రు విరామకాః,
క ష ణ థ మ రోపాన్తా య వ్యదన్తా అమీ అథ. 451
ప థ నయ స టోపాన్తాగోత్రాఖ్యా శ్చరణాహ్వయాః,
నా మ్న్యక ర్తరి భావేచ ఘఞ జబ్న జ్ఞఘా ఘచః. 452
ల్యుః క ర్తరీమని జ్భావే కో ఘోః కిః ప్రాదితోఽన్యతః,
ద్వన్ద్వేఽశ్వబడబా వశ్వబడబా న సమాహృతే. 453
కాన్త స్సూ ర్యేన్దుపర్యాయపూర్వోఽయః పూర్వకోఽపి చ,
వటక శ్చానువాక శ్చ రల్లక శ్చ కుడుఙ్గకః 454
పుఙ్ఖో న్యూఙ్ఖ స్సముద్గ శ్చ విట పట్ట ధటాః ఖటః.
కోట్టార ఘట్ట హట్టాశ్చ పిణ్డ గోణ్డ పిచణ్డవత్. 455

గడుః కరండో లగుడో వరణ్డ శ్చ కిణో ఘుణాః,
దృతి సీమ న్త హరిత రోమన్థోదీథ బుద్బుదాః. 456
కాసమర్దో౽ర్బుదః కున్దః ఫేన స్తూపౌ సయూపకౌ,
ఆతపః క్షత్త్రియే నాభిః కణయ క్షుర కేదరాః. 457
పూర క్షురప్ర చుక్రాశ్చ గోల హి ఙ్గుల పుద్గలాః.
వేతాళ మల్ల ఖల్లా శ్చ పురోడాశో౽పి పట్టిసః. 458
కుల్మాషో రభస శ్చైవ సకటాహాః పతద్గ్రహః.
నపుంస కే౽న్యత్ ఖారణ్యా పర్ణ శ్వభ్ర హిమోదకం. 459
శీతోష్ణ మాంస రుధిర ము ఖాక్షి ద్రవిణం బలం,
ఫల హేమ శుల్బ లోహ సుఖ దుఃఖ శుభాశుభం, 460
జలపుష్పాణి లవణం వ్యఞ్జనా న్యనులేపనం,
భయామృత శకృద్యస్త్ర చాపాభరణ లాఞ్ఛనం. 461
దార్వౌషధ మృ థాపత్య హృదయోదర కాకుదం,
ప త్తనాజిర శృఙ్గార్మ ద్వార బర్హోడు మానసం. 462
ద్వ న్తం చావ్య క్తలింగస్య భణితౌ యత్ప్రియుజ్యతే,
కోట్యా శ్శతాదిసంఖ్యా౽న్యా వాలక్షా నియుతంచతత్. 463
ద్వ్యచ్క మసిసుసన్న న్తం యదనా న్త మక ర్తరి,
త్రా న్తం సలోపధం శిష్టం రాత్రం ప్రాక్సఙ్ఖ్యయా౽న్వితం. 464
పాత్రా ద్యదన్తై రేకార్థో ద్విగు ర్లక్ష్యానుసారతః,
ద్వన్ద్వైకత్వావ్యయీభావౌ పథ స్సఙ్ఖ్యా౽వ్యయాత్పరః. 465
షష్ఠ్యా శ్ఛాయాబహూనాం చే ద్విచ్ఛాయం సంహతౌ సభా,
శాలార్థా౽పి పరా రాజా మనుష్యార్థా దరాజకాత్. 466

దాసీసభం నృపసభం రక్షస్సభమిమాదిశః,
ఉపజ్ఞోపక్రమా_స్తశ్చ తదాదిత్వప్రకాశనే. 467
కోపజ్ఞ కోపక్రమాది కన్థోశీనరనామసు,
భావే స ణ కచి ద్వ్యోఽన్యే సయూహే భావకర్మణోః. 468
అద_స్త్రప్రత్యయాః పుణ్యసుదినాభ్యాం త్వహః పరః,
క్రియాఽవ్యయానాం భేదకా న్యేకత్వేఽప్యుక్థ తోటకే, 469
చోచము_క్తం గృహస్థూణం తిరీటం మర్మ యోజనమ్,
రాజసూయం వాజపేయం గద్య పద్యే కవేః కృతౌ. 470
మాణిక్య భాష్య సిన్దూర చీర చీవర పఞ్జరమ్,
లోకాయతం హరీతాళం విదళం స్థాల బాహ్లికం. 471

పున్నపుంసకలింగశేషః.

పున్నపుంసకయోః శేషోఽర్ధశ్చ పిణ్యాక కణ్టకాః,
మోదక స్తణ్డక స్టఙ్క శ్శాబకః ఖర్వటోఽర్బుదః. 472
పాతకోద్యోగ చరక తమాలామలకా నడః,
కుష్ఠం ముణ్డం శీధు వు_స్తం క్ష్వేడితం క్షేమ కుట్టిమం. 473
సఙ్గమం శతమా నార్మ శమ్బళావ్యయతాణ్డవం,
కవికం కన్ద కార్పాసం పారావారం యుగన్ధరం. 474
యూయం ప్రగ్రీవ పాత్రీవే యూషం చమస చిక్కణే,
అర్ధర్చాదౌ ఘృతాదీనాం పుం_స్త్వం యద్వైదికం ధ్రువం. 475
త న్నోక్త మిహ లోకేఽపి తచ్చేద_స్త్యస్తు శేషవత్.
స్త్రీపుంసయో రపత్యాన్తాః ద్విచతుష్షట్పదోరగాః. 476
జాతిభేదాః పుమాఖ్యా శ్చ స్త్రీయోగై స్సహ మల్లకః,
య్యాఖీ ర్వరాటక స్స్వాతి ర్వర్ణకో ఝూ టలో మసుః. 477

మూషా సృపాటీ కర్కన్ధూ ర్వ్యష్టి ర్న్యాటీ కటీ కుటీ,
స్త్రీనపుంసకయో ర్భావక్రియయో ష్ష్యఞ్ క్వచిచ్చ వుఞ్. 478
ఔచిత్య మౌచితీ మైత్ర్యం మైత్రీ వుఞ్ ప్రాగుదాహృతః,
షష్ఠ్యన్తప్రాక్పదాః సేనా ఛాయా శాలా సురా నిశాః. 479
స్యు ర్వా నృసేనం శ్వనిశం గోశాల మితరే చ దిక్,
ఆబన్తోత్తరపదో ద్విగు శ్చాపుంసి నశ్చ లుప్. 480
త్రిఖట్వం చ త్రిఖట్వీ చ త్రితక్షం చ త్రితక్ష్యపి,
త్రిషు పాత్రీ పుటీ పేటీ వాటీ కువలదాడిమౌ. 481
పరలిఙ్గం స్వప్రధానే ద్వన్ద్వే తత్పురుషేఽపి చ,
అర్ధాన్తాః ఽప్రా ద్యలం ప్రాప్తాపన్నపూర్వాః పరోపగాః. 482
తద్ధితార్థే ద్విగు స్సఙ్ఖ్యా సర్వనామ తదన్తకాః,
బహువ్రీహి రదిఙ్నామ్నా మున్నేయం తదుదాహృతమ్. 483
గుణద్రవ్య క్రియాయో గోపాధయః పరగామినః,
కృతః కర్త ర్యసంజ్ఞాయాం కృత్యాః కర్తరి కర్మణి. 484
అణాద్యన్తా స్తేన రక్తాద్యర్థే నానార్థభేదకాః
షట్సంజ్ఞకా స్త్రిషు సమా యుష్మ దస్మ త్తి ఙవ్యయమ్
పరం విరోధే శేషం తు జ్ఞేయం శిష్టప్రయోగతః. 485

కాణ్డ సమాప్తిః.

ఇత్యమరసింహకృతౌ నామలిఙ్గానుశాసనే
తృతీయకాణ్డ స్సామాన్య స్సాఙ్గ ఏవ సమర్థితః. 486

అమరకోశము మూడుకాండలు ముగిసెను